

ΠΜΣ Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο και Πολιτική

Ακαδημαϊκό έτος 2023 – 2024

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της Σοφίας Δ. Βλαχιώτη

A.M.: 01792123m035

Η «αμοιβαία εμπιστοσύνη» και η «καλόπιστη συνεργασία» στο πλαίσιο εφαρμογής των μέτρων αμοιβαίας αναγνώρισης : Το παράδειγμα του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης

Επιβλέπουσα: Όλγα Τσόλκα, Επίκουρη Καθηγήτρια

Αθήνα, Δεκέμβριος 2024

Περιεχόμενα.

Συντομογραφίες.

A. Εισαγωγή.

B. Οι αρχές της αμοιβαίας αναγνώρισης, της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της καλόπιστης συνεργασίας.

B.1. Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης.

B.1.2. Προς την καθιέρωση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικές υποθέσεις.

B.1.3. Περιεχόμενο της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης και σύνδεση με την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

B.2. Κανονιστική διαμόρφωση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικές υποθέσεις.

B.2.1. Η κατοχύρωση της αμοιβαίας αναγνώρισης με τη Συνθήκη της Λισαβόνας και η σχέση της με την εναρμόνιση. Κανονιστική διαμόρφωση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης.

B.2.2. Μέτρα εφαρμογής, στο πλαίσιο του δευτερογενούς ενωσιακού δικαίου.

B.2.3. Συνοπτική επισκόπηση της νομολογίας του ΔΕΕ.

B.3.1. Η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

B.3.2. Η ανάδειξη της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης στη νομολογία του ΔΕΕ.

B.4. Η αρχή της καλόπιστης συνεργασίας.

Γ. Το παράδειγμα του Ευρωπαϊκού Ένταλματος Σύλληψης.

Γ.1. Βασικά χαρακτηριστικά της απόφασης πλαίσιο 2022/584 ΔΕΥ.

Γ.2. Οι κανόνες αμοιβαίας αναγνώρισης.

Γ.3. Περιορισμοί στην υποχρέωση εκτέλεσης του ΕΕΣ λόγω παραβίασης ενωσιακών θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Γ.4. Ο «δικαστικός έλεγχος» για το τεκμήριο της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και η αρχή της καλόπιστης συνεργασίας, κατά τη νομολογία του ΔΕΕ .

Γ. 4.1. Μία σύντομη αναφορά στην αρχική νομολογία του ΔΕΕ.

Γ.4.2. Η απαγόρευση της απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης (άρθρο 4 του Χάρτη), ως αντικείμενο δικαστικού ελέγχου της αρχής εκτέλεσης και η «συνεργασία» της με την αρχή έκδοσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης

- 4.2.1. Η απόφαση Aranyosi και Căldăraru (C - 404/15).
- 4.2.2. Η απόφαση ML (C – 220/18).
- 4.2.3. Η απόφαση Dorobantu (C -128/18).

Γ. 4.3. Η αρχή της δίκαιης δίκης και η ανεξαρτησία του δικαστικού συστήματος (άρθρο 47 του ΧΘΔΕΕ), ως αντικείμενο δικαστικού ελέγχου της αρχής εκτέλεσης και η «συνεργασία» της με την αρχή έκδοσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης.

4.3.1. Το ερώτημα.

- 4.3.2. Η υπόθεση L.M. (C-216/2018).
- 4.3.3. Η απόφαση Openbaar Ministerie (C-354/20 και C-412/20).
- 4.3.4. Η υπόθεση X και Y (C-562/21 και C-563/21).

Δ. Συμπέρασμα

Ε. Βιβλιογραφία.

Συντομογραφίες

αρ. : άρθρο.

αριθ.: αριθμό.

ΑΠ: Άρειος Πάγος.

βλ. : Βλέπε.

ΔΕΕ : Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΔΕΚ : Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

εδ. : εδάφιο.

ΕΔΔΑ : Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

ΕΕ : Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΕΕΕ: Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας.

ΕΕΣ : Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης.

ΕΣΕ : Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης.

επ. : επόμενα (-ες).

ΕΣΔΑ : Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Europol : European Police Office.

Interpol : International Police Organization.

κ.α.: και άλλα.

Ν. : Νόμος.

ΝοΒ: Νομικό Βήμα.

ο.π. : όπως παραπάνω.

παρ. : παράγραφος.

περ. : περίπτωση.

ΠοινΔικ : Ποινική Δικαιοσύνη.

ΠοινΛογ: Ποινικός Λόγος.

ΠοινΧρ : Ποινικά Χρονικά.

ΣΕΕ/Α : Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (εκδοχή μετά το Άμστερνταμ).

ΣΕΕ/Μ : Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (εκδοχή μετά το Μάαστριχτ).

ΣΕΕ : Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (εκδοχή μετά τη Λισαβόνα).

σελ. : Σελίδα.

ΣΕΣΣ : Σύμβαση Εφαρμογής Συμφωνίας Σένγκεν.

σκ. : σκέψη.

ΣΛΕΕ : Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

στ. : Στοιχείο.

ΣυμβΕφΑθ : Συμβούλιο Εφετών Αθηνών.

ΧΕΑΔ : Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης.

ΧΘΔΕΕ : Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

A. Εισαγωγή.

Λίγο μετά την ισχύ της Συνθήκης του Άμστερνταμ, τον Οκτώβρη του 1992, στο Τάμπερε της Φιλανδίας, έλαβε χώρα ειδική σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για θέματα των εσωτερικών υποθέσεων και δικαιοσύνης. Ειδικότερα, για πρώτη φορά σχηματίστηκε η ιδέα **μια αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων των Κρατών-Μελών**, προτάθηκε η διαμόρφωση ενός «αυθεντικού» ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης¹ και έγινε αναφορά ότι η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης θα πρέπει να παίζει καθοριστικό ρόλο στη δικαστική συνεργασία τόσο σε αστικά όσο και σε ποινικά θέματα εντός της Ε.Ε.² . Η δημιουργία του λεγόμενου «Χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης» για τους πολίτες που διαβιούν στην Ε.Ε. αποτελεί το τρίτο μεγάλο σχέδιο ολοκλήρωσης μετά την κοινή αγορά και τη νομισματική ένωση³. Στο πλαίσιο του σχεδίου αυτού που επιδιώκει να απαντήσει, μεταξύ άλλων, και στον έλεγχο του εγκλήματος, η «ελεύθερη κυκλοφορία» που μετά την άρση των εσωτερικών συνόρων διευκολύνθηκε και την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, βιώνουμε σήμερα μια χωρίς προηγούμενο ανάπτυξη νέων μηχανισμών δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των Κρατών-Μελών που μεταβάλλουν σημαντικά τη φυσιογνωμία του ποινικού δικαίου, κυρίως δε των δικονομικών συστημάτων αυτών⁴. Ο πλέον δραστικός και εμβληματικός μηχανισμός ενωσιακής συνεργασίας είναι το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης το οποίο θεσμοθετήθηκε με την ΑπΠλ 2002/584/ΔΕΥ⁵. Αποτελεί ένα ευέλικτο και απλουστευμένο θεσμικό εργαλείο, απαλλαγμένο από τα «βαρίδια» του παραδοσιακού δικαίου της έκδοσης, που έκανε τη διακρατική συνεργασία στις ποινικές υποθέσεις περίπλοκη, αναποτελεσματική και χρονοβόρα.

---

¹ Συμπέρασμα της Προεδρίας αριθ. 33

² Mitsilegas V., (2009), «EU Criminal Law», Oxford: Hart 2009, σελ.117, Deen- Racsmany Z., (2006), “The European Arrest Warrant and the Surrender of Nationals Revisited: The Lessons of Constitutional Challenges”, European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, 14.3, 271-306, και Κυριτσάκη Ι., (2009), «Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και η αρχή του διττού αξιοποιήσιμου», Σάκκουλας, σελ. 42-43.

³ W. Weiß/H. Satzger, (2018), Art. 67, Rn 7-11, in Streinz, EUV/AEUV, Vertrag über die Europäische Union, Vertrag über die Arbeitsweise der Europäischen Union, Charta der Grundrechte der Europäischen Union, Kommentar 3. Auflage 2018

⁴ Καϊάφα-Γκμπάντι Μ., (2016), «Στοιχεία ενωσιακού ποινικού δικαίου και της ενσωμάτωσής του στην ελληνική έννομη τάξη», Εκδόσεις Σάκκουλας, 10 επ. και ιδίως 26 επ.

⁵ όπως αυτή τροποποιήθηκε από την ΑπΠλ 2009/299/ΔΕΥ

Η θεσμοθέτηση του Ε.Σ.Σ. αποτελεί το αρχικό και **σημαντικότερο μέτρο εφαρμογής της αρχής αμοιβαίας αναγνώρισης** επί ποινικών υποθέσεων και αποτέλεσμα έντονων προσπαθειών της Ε.Ε. για στενότερη δικαστική συνεργασία στον ποινικό τομέα.

Κύρια αιτία στην επιτάχυνση των διαδικασιών θεσμοθέτησης ήταν οι τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001. Το κλίμα ανασφάλειας οδήγησε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην ΑπΠλ 2002/584 για το Ε.Ε.Σ.⁶ κατόπιν σύντομης διαβούλευσης με το Ευρωκοινοβούλιο και τα εθνικά κοινοβούλια⁷. Η Απόφαση- Πλαίσιο συμφωνήθηκε την 11η Δεκεμβρίου 2001 από το σύνολο της Ε.Ε.⁸ ομοφώνως όπως προέβλεπε το άρθρο 34 παρ. 3 της Σ.Ε.Ε., επειδή όμως οι ανατροπές ήταν μεγάλες με κύρια την κατάργηση του θεσμού της έκδοσης⁹ το τελικό κείμενο διαμορφώθηκε, κατόπιν έντονων διεργασιών την 13η Ιουνίου 2002¹⁰.

Β. Οι αρχές της αμοιβαίας αναγνώρισης, της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της καλόπιστης συνεργασίας.

Η προσέγγιση των αρχών της της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της καλόπιστης συνεργασίας που απαντώνται στη νομολογία του ΔΕΕ, σε σχέση με την ερμηνεία της ΑπΠλ 2002/584 προϋποθέτουν μια ειδική αναφορά στην θεμελιώδη αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης. Και τούτο διότι οι τρεις αυτές αρχές είναι μεταξύ τους αλληλένδετες και αποτελούν έννοιες που κατέχουν κεντρικό ρόλο στο σκεπτικό του ΔΕΕ, κατά τη στάθμιση που επιχειρεί το Δικαστήριο μεταξύ της αποτελεσματικότητας του συστήματος που εγκαθιδρύει η ΑπΠλ για το ΕΕΣ και της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων των εκζητούμενων προσώπων.

Προς τούτο κρίνεται αναγκαίο, να γίνει μία προσπάθεια προσέγγισης των ανωτέρω αρχών, ως εννοιών σημαίνουσας σημασίας.

---

⁶ ΑπΠλ 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13η Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών. ΕΕ L 190, 18-07-2002, 1-20

⁷ Mitsilegas V., (2009), «EU Criminal Law», Oxford: Hart 2009, σελ. 120

⁸ 15 Κράτη-Μέλη, τότε

⁹ Σύμφωνα με το άρθρο 5 του Προοιμίου της απόφασης πλαίσιο «Ο στόχος που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Ένωση, να αποτελέσει ένα χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, συνεπάγεται την κατάργηση της έκδοσης μεταξύ των κρατών μελών και την αντικατάσταση της από σύστημα παράδοσης μεταξύ δικαστικών αρχών».

¹⁰ Κυριτσάκης Ι., (2009), ο.π..

B.1. Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης

B.1.2. Προς την καθιέρωση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικές υποθέσεις.

Στην πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης κομβικό σταθμό συνιστά η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τη συνθήκη του Μάαστριχτ, η οποία ουσιαστικά αναθεώρησε τις παλαιότερες συνθήκες που ίσχυαν στον ευρωπαϊκό κοινοτικό χώρο, καθιερώνοντας έναν συνδυασμό υπερεθνικών και διακυβερνητικών διαδικασιών συνεργασίας που αποτυπώθηκε υπό τη μορφή τριών πυλώνων. Τη θέση του πρώτου πυλώνα, κατέλαβε η κοινοτική συνεργασία ¹¹ενώ τη θέση του δεύτερου και τρίτου πυλώνα κατέλαβαν δύο εκδοχές διακυβερνητικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και των κοινοτικών οργάνων, ήτοι η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ γνωστή και ως δεύτερος πυλώνας) καθώς και η Συνεργασία στη Δικαιοσύνη και τις Εξωτερικές Υποθέσεις (ΣΔΕΥ ή τρίτος πυλώνας)¹². Σε ό,τι αφορά τον τρίτο πυλώνα αξίζει να σημειωθεί ότι ο απώτερος στόχος ήταν τόσο η διασφάλιση της αίσθησης προστασίας και ασφάλειας για τους πολίτες των κρατών μελών όσο και η από κοινού καταπολέμηση της εγκληματικότητας στην ΕΕ.

Τη συνθήκη του Μάαστριχτ διαδέχθηκε η Συνθήκη του Άμστερνταμ (έναρξη ισχύος 01.05.1999), δυνάμει της οποίας επήλθαν ουσιαστικές τροποποιήσεις τόσο αναφορικά με τις Συνθήκες των Κοινοτήτων όσο και με τη Συνθήκη της Ένωσης (ΣΕΕ/Μ), **όπου αναδόθηκε ως κανονιστικό σημείο αναφοράς η εγκαθίδρυση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης.**

Αξίζει στο σημείο αυτό να επισημανθεί ότι, παρά την καταρχήν έλλειψη ρητής αναφοράς της ως άνω αρχής— κατά το προηγούμενο διάστημα— σε επίπεδο πρωτογενούς δικαίου, η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών δεν εμφανίστηκε για πρώτη φορά με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, αλλά στηριζόταν για πολλά έτη στα παραδοσιακά εργαλεία της δικαστικής συνδρομής. Συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως, την 13-12-1957, που κυρώθηκε με το ΝΔ 4165/1961 αφορούσε

¹¹ παλαιότερα οι τρεις και, μετά τη λήξη ισχύος της ΣΕΚΑΧ το 2002, οι δύο Ευρωπαϊκές Κοινότητες, ΕΚ και ΕΚΑΕ

¹² Για την πορεία της ευρωπαϊκής ενοποίησης βλ. Ε. Σαχτεκίδου, Ευρωπαϊκό Δίκαιο, 2η έκδοση.

τη διαδικασία της έκδοσης, ενώ η δεύτερη σύμβαση που συνήφθη λίγα χρόνια αργότερα, ήτοι η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Αμοιβαίας Δικαστικής Συνδρομής σε Ποινικές Υποθέσεις της 20-04-1959, που κυρώθηκε με το ΝΔ 4218/1961, αφορούσε τη διαδικασία παροχής άλλων μορφών δικαστικής συνδρομής. Δεδομένου ότι το παραδοσιακό σύστημα της δικαστικής συνδρομής είχε θεωρηθεί ως αναποτελεσματικό, δυσκίνητο και χρονοβόρο, οδήγησε στη σύναψη νέων συμβάσεων με απώτερο σκοπό την απλοποίηση των διαδικασιών αυτών της δικαστικής συνεργασίας. Έτσι, κατά το έτος 1990, με την υπογραφή της Σύμβασης για την εφαρμογή της Συμφωνίας Σένγκεν, θεσπίστηκαν νεότερες ρυθμίσεις για τη σύμπραξη μεταξύ των κρατών μελών. Ειδικότερα, ακολούθησε, η σύμβαση της 10-03-1995 για την απλουστευμένη διαδικασία έκδοσης μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, η σύμβαση της 27-09-1996 για την έκδοση μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, και ιδίως η σύμβαση της 29-05-2000 για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή επί ποινικών υποθέσεων μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ.

Στη συνέχεια, οι εξελίξεις που οφείλονται στη Συνθήκη του Άμστερνταμ, τα θέματα της ελευθερίας των προσώπων και της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών στους τομείς της δικαιοσύνης τέθηκαν σε νέες βάσεις. Οπότε, εντός του παραπάνω ιστορικού πλαισίου εδραιώθηκε σταδιακά, ως κανονιστικό σημείο αναφοράς, η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης. Η ως άνω αρχή, σημειώνεται ότι είχε προηγουμένως χρησιμοποιηθεί για την εξυπηρέτηση και την προώθηση ενός άλλου στόχου, εκείνου που αφορούσε τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς και την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και των προσώπων δίχως να υφίσταται αναγκαστικά εναρμόνιση των εθνικών δικαίων των κρατών μελών.¹³ Δεδομένου ότι η εφαρμογή της αρχής στον τομέα της κοινής αγοράς είχε επιφέρει θετικά αποτελέσματα, τα θεσμικά όργανα επιθύμησαν την επέκτασή της και στον τομέα της διακρατικής σύμπραξης για την ποινική καταστολή, καθώς η ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών εντός της ΕΕ ωφελούσε αναπόφευκτα και την ελεύθερη κυκλοφορία των εγκληματιών και τη συνακόλουθη τέλεση των διασυνοριακών αδικημάτων. Η μεταφορά της στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας, είχε ως στόχο να απαλλάξει τα κράτη μέλη από τις προηγούμενες δυσκίνητες διαδικασίες συνδρομής, αφού οι αποφάσεις των δικαστικών αρχών θα μπορούσαν να ισχύουν σχεδόν αυτόματα, δίχως να παρεμβάλλεται η

---

¹³ Μ. Καιάφα- Γκμπάντι, Θ. Παπακυριάκου, Στοιχεία Ενωσιακού Ποινικού Δικαίου, Β', σελ 177.

πολύπλοκη και εξαντλητική τήρηση των προϋποθέσεων που έθεταν τα συστήματα που εφαρμόζονταν έως τότε.

Λίγους μήνες λουπόν, μετά την υπογραφή της Συνθήκης του Άμστερνταμ και εν αναμονή της κύρωσής της από τα κράτη μέλη, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Κάρντιφ της 15/16-6-1998, αιτήθηκε από το Συμβούλιο «να καθορίσει το πεδίο εφαρμογής για μια μεγαλύτερη αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων» που εκδίδονται από τα δικαστήρια των κρατών μελών σε ζητήματα πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης, με βασικό άξονα αυτήν τη φορά το εργαλείο της αμοιβαίας αναγνώρισης.¹⁴ Αυτό, αποτυπώθηκε ένα έτος αργότερα και στο «Σχέδιο Δράσης του Συμβουλίου και της Επιτροπής για την καλύτερη εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης του Άμστερνταμ σχετικά με τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης»¹⁵, με το οποίο ζητήθηκε και πάλι «η έναρξη διαδικασίας προκειμένου να διευκολυνθεί η αμοιβαία αναγνώριση και η εκτέλεση των αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις».¹⁶

Τις ως άνω πρωτοβουλίες, ακολούθησαν και οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ταμπερέ της 15/16-10-1999, όπου αποκλειστικό θέμα τους αποτέλεσε η διαμόρφωση του χώρου Ελευθερίας Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, ενώ παράλληλα αναδείχθηκε η σημασία της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων, ως μέσο για την ταχύτερη διακρατική σύμπραξη και συνεργασία.¹⁷ Κατά τη σύνοδό του, μάλιστα, επιβεβαιώθηκε η μεταστροφή της πολιτικής που ακολουθούσε έως τότε η Ένωση ως προς τη δικαστική συνεργασία μεταξύ των κρατών σε ποινικές υποθέσεις και επισημάνθηκε ότι «... Μια βελτιωμένη αναγνώριση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων και μια αναγκαία προσέγγιση της νομοθεσίας μπορεί να διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ των αρχών και τη δικαστική προστασία των ατομικών δικαιωμάτων» ανακηρύσσοντας την αρχή σε «ακρογωνιαίο λίθο της δικαστικής συνεργασίας τόσο σε αστικές όσο και σε ποινικές υποθέσεις» και ανακηρύχθηκε η αρχή σε «ακρογωνιαίο λίθο της δικαστικής συνεργασίας τόσο σε αστικές όσο και σε ποινικές υποθέσεις».¹⁸

Δυνάμει των ως άνω αποφάσεων δημοσιεύτηκε στη συνέχεια το «Πρόγραμμα μέτρων για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων»,

¹⁴ Συμπεράσματα της Προεδρίας, έγγραφο SN 150/1/98 REV I, αριθμ. 39

¹⁵ ΕΕ C 19 της 23-1-1999, σ. 1 επ

¹⁶ Αριθ. 42 στοιχ. στ' του Σχεδίου

¹⁷ Ν. Τσιακουμάκη, Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, ΝοΒ, σελ.8.

¹⁸ Συμπεράσματα της Προεδρίας, αρ. 33 επ.

το οποίο αποτέλεσε την αφετηρία για την ανάληψη νέων δράσεων.¹⁹ Έτσι, κατά το έτος 2004, εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το πολυετές πρόγραμμα της Χάγης²⁰, το οποίο συγκεκριμενοποιούσε τους στόχους και τις προτεραιότητες της Ένωσης στο χώρο της ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης για την πενταετία 2005-2009. Αντίστοιχα, κατά το έτος 2009, εγκρίθηκε και το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης το οποίο περιείχε τον στρατηγικό σχεδιασμό για την πενταετία 2010-2014.

Επομένως καθίσταται σαφές ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση προσανατολίστηκε, τόσο στη διευκόλυνση της εφαρμογής της αμοιβαίας αναγνώρισης και της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις με διασυνοριακή διάσταση όσο και στην αποφυγή εκτεταμένης παρέμβασης στο εσωτερικό ποινικό σύστημα, ως καίριος δε καταλύτης αναδείχθηκε ο θεσμός του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης,²¹ για τον οποίο θα γίνει λόγος στη συνέχεια.

Όπως διαπιστώνεται λοιπόν, από τα ως άνω αναφερθέντα, παρά το γεγονός ότι η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης θεωρούνταν σχεδόν αυτονόητη για τα κράτη μέλη, εντούτοις δεν υφίστατο ρητή κατοχύρωσή στο πρωτογενές δίκαιο της Ένωσης. Η νομοθετική πρόβλεψη της αρχής στο πρωτογενές δίκαιο πραγματοποιήθηκε αρχικά στη Συνταγματική Συνθήκη (19-10-2004), όπου τελικά δεν εφαρμόστηκε και στη συνέχεια στη Συνθήκη της Λισαβόνας, όπως θα αναλυθεί κατωτέρω (13-12-2007/1-12-2009).

Συνεπώς, από τα ανωτέρω προκύπτουν οι ακόλουθες παρατηρήσεις. Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης χρειάστηκε τρεις δεκαετίες περίπου προκειμένου να αποκρυσταλλωθεί στο πρωτογενές δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως βασικός στόχος για την ολοκλήρωση αυτής. Ο χώρος ασφάλειας, ελευθερίας και δικαιοσύνης αναδείχθηκε ως μείζον ζήτημα της Ένωσης, περί τα τέλη του προηγούμενου αιώνα με την παρέμβαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, μέσω των αποφάσεων που εκδόθηκαν και τα στρατηγικά προγράμματα που ακολούθησαν, τα οποία έθεσαν τα θεμέλια για την θέσπιση του ως άνω χώρου με τη Συνθήκη της Λισαβόνας. Κατά το προηγούμενο χρονικό διάστημα, η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης και της δικαστικής συνεργασίας έβρισκε νομικό έρεισμα αρχικά στις Συμβάσεις που αφορούσαν το καθεστώς της έκδοσης - και την απλοποίηση των διαδικασιών αυτής για την επίτευξη της δικαστικής

---

¹⁹ Μ. Καϊάφα- Γκμπάντι, Θ. Παλακυριάκου, ο.π., σελ. 177

²⁰ Δ. Ζημιανίτη, Δικαστική Συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις στην Ε.Ε.: Το πολυετές πρόγραμμα της Χάγης, ΠοινΔικ 2004, 1325

²¹ Ν. Τσιακουμάκη, ο.π.

συνδρομής-, ενώ στη συνέχεια ήταν δυνατόν να νοηθεί στα πλαίσια της εσωτερικής αγοράς, όπως αποτυπωνόταν από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και έπειτα.

Η νομοθετική πλέον εδραίωση του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, έπειτα μάλιστα από την παρέλευση ενός μεγάλου χρονικού διαστήματος, εξηγείται από το γεγονός ότι ο τομέας της ποινικής καταστολής αποτελούσε πεδίο αποκλειστικής παρέμβασης του εκάστοτε κράτους. Η επέμβαση ενός υπερκρατικού μηχανισμού σε ζητήματα που άπτονταν της αποκλειστικής αρμοδιότητας του εθνικού δικαίου αποτελούσε ένα δύσκολο εγχείρημα, έτι περαιτέρω τη στιγμή που υφίσταντο περισσότερα του ενός κράτη με διαφορετικό νομικό πολιτισμό και αντίληψη περί του ποινικού δικαίου. Σαφώς και δεν θα μπορούσε κανείς να αμφισβητήσει τη μεταστροφή του προσανατολισμού της Ένωσης προς τη διαμόρφωση ενός απλοποιημένου χώρου συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών σε ποινικές υποθέσεις, κρίσιμο, ωστόσο, παραμένει το θέμα της αξιολόγησής του όχι υπό το πρίσμα της αποτελεσματικότητάς του αλλά του βαθμού των εγγυήσεων που αυτός παρέχει στους πολίτες των κρατών-μελών και της τήρησης των αρχών του κράτους δικαίου. Η αυτόματη μεταφορά της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης από τον τομέα της εσωτερικής αγοράς στο χώρο της δικαστικής συνεργασίας δύναται να επιφέρει αρνητικές συνέπειες και να εκθέσει τους πολίτες των κρατών μελών στον κίνδυνο της παραβίασης των δικαιωμάτων τους. Αυτό εξηγείται από την διαφορετική λειτουργία που επιτελεί στον εκάστοτε τομέα. Παρόλο, που σε επίπεδο κοινής αγοράς ευνοεί την επιχειρηματική και οικονομική ελευθερία, εντούτοις σε ζητήματα που άπτονται του ποινικού δικαίου και της συνεργασίας επί αυτών, συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο. Δια τούτου, η επέμβαση της Ένωσης στον τομέα της ποινικής καταστολής δεν μπορεί να επιτευχθεί άνευ μέτρου αλλά αντίθετα κρίνεται επιβεβλημένη και αναγκαία η οριοθέτησή της, ώστε να προασπίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών των κρατών μελών και να λειτουργεί ως «μέτρο προστασίας» και όχι μόνο ως «μέτρο περιορισμού» αυτών.²²

Η παραδοχή ότι οι διαφορές που υπάρχουν στα ποινικά συστήματα των κρατών-μελών δυσχεραίνουν την προσπάθεια για μια αποτελεσματική δικαστική συνεργασία στα πλαίσια της ΕΕ και την διατήρηση και ανάπτυξη της ΕΕ ως χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης είναι αδιαμφισβήτητη.²³ Προκειμένου για τη διαχείριση

²² Μ. Καιάφα- Γκμπάντι, ο.π

²³ Όπως επισημαίνει και ο Γενικός Εισαγγελέας D. Ruiz-Jarabo Colomer στις προτάσεις της 19.9.2002 επί των συνεκδικασθεισών υποθέσεων Hüseyn Gözütok (C-187/01) και Klaus Brügge (C-385/01): «[...]Το πρώτο στοιχείο είναι ο κατακερματισμός του ποινικού δικαίου εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε

της διαφορετικότητας των νομικών παραδόσεων των κρατών μελών, στον τομέα του ποινικού δικαίου, που συνάπτεται άμεσα με την κρατική κυριαρχία, και τον προσδιορισμό του δικαίου που θα διέπει μια βιοτική σχέση σε επίπεδο ΕΕ, μπορούν να διακριθούν τρία μοντέλα²⁴: α) το μοντέλο της εδαφικότητας, σύμφωνα με το οποίο θα εφαρμόζονται οι κανόνες δικαίου του κράτους μέσα στο οποίο επιχειρείται η εκάστοτε δραστηριότητα, το οποίο ωστόσο δεν συνάδει με τον στόχο ανάπτυξης ενός ενιαίου χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, β) το μοντέλο της εναρμόνισης, σύμφωνα με το οποίο εφαρμόζονται κοινοί, εναρμονισμένοι κανόνες μεταξύ όλων των κρατών μελών που συμφωνούνται σε επίπεδο ΕΕ, και ουσιαστικά αποτελεί μια κάθετη μεταφορά κυριαρχίας σε ένα υπερεθνικό επίπεδο. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, η άρση των ποινικών συνόρων μεταξύ των κρατών-μελών θα βελτιώνει την δικαστική συνεργασία μεταξύ τους και θα ενίσχυε την «δικαιοσύνη», υπό την έννοια, ότι η ίδια συμπεριφορά θα αντιμετωπιζόταν ενιαία από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Ωστόσο, ένα τέτοιο μοντέλο, δεν φαίνεται να είναι εφικτό στην πράξη, δεδομένης της έλλειψης μιας κοινής ευρωπαϊκής νομικής παράδοσης, και γ) το μοντέλο της αμοιβαίας αναγνώρισης, το οποίο στην γνήσια μορφή του σημαίνει εφαρμογή του δικαίου του κράτους προέλευσης, στο έδαφος του κράτους υποδοχής. Με αυτό τον τρόπο ουσιαστικά πραγματοποιείται μια οριζόντια μεταφορά κυριαρχίας, η οποία είναι ευκολότερα αποδεκτή, συγκριτικά με το μοντέλο της εναρμόνισης, καθώς θίγει λιγότερο την κρατική κυριαρχία, ενώ ακόμα καθιερώνει και ένα στοιχείο «εξωεδαφικότητας», αφού το δίκαιο του κράτους προέλευσης εφαρμόζεται στο έδαφος ενός άλλου κράτους-μέλους.²⁵

B.1.3. Περιεχόμενο της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης και σύνδεση με την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων, ουσιαστικά, εισάγει διαδικασία, με την οποία μια απόφαση ή διάταξη που έχει εκδοθεί από τις δικαστικές αρχές ενός κράτους-μέλους της ΕΕ αφενός αναγνωρίζεται, αφετέρου εκτελείται (υπό

τόσα συστήματα, όσα είναι και τα κράτη μέλη. Το δεύτερο στοιχείο συνίσταται στο γεγονός ότι, όσο και αν είναι διαφορετικά τα εθνικά συστήματα ποινικής δικαιοσύνης, ο επιδιωκόμενος σκοπός είναι η ολοένα και στενότερη ολοκλήρωση στο πλαίσιο του τρίτου πυλώνα [...]», σκ 41

²⁴ Sievers Julia, Managing diversity: The European Arrest Warrant and the potential of mutual recognition as a mode of governance in EU Justice and Home Affairs, Paper to be presented at the EUSA Tenth Biennial International Conference Montréal, Canada, 17 – 19 May 2007, σελ 4-5

²⁵ Mitsilegas V., The Constitutional Implications of Mutual Recognition in Criminal Matters in the EU, Μουζάκης, ο.π. 2009 σελ 124 επ.

όρους) από τις δικαστικές αρχές ενός άλλου κράτους μέλους. Όπως προκύπτει, κυρίως από την διαδρομή για την υιοθέτηση της, αυτή βασίζεται σε τρεις θεμελιώδεις θεωρητικές παραδοχές²⁶: i) την ύπαρξη ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου που θα αποτελεί ένα χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, καθώς η ολοκλήρωση του στόχου της δημιουργίας ενός ενιαίου οικονομικού χώρου, χωρίς εσωτερικά σύνορα, επέφερε, ως αναγκαία συνέπεια την ελεύθερη μετακίνηση της «εγκληματικότητας», ενώ από την άλλη οι διωκτικές αρχές δεν μπορούσαν να έχουν την ανάλογη δράση, ii) την αμοιβαία εμπιστοσύνη και iii) την αρχή του κράτους προέλευσης, που συνδέεται με την ολοκλήρωση της κοινής αγοράς.²⁷

Αντίθετα από ότι ίσχυε στην παραδοσιακή δικαστική συνεργασία, όπου δύο κυρίαρχα κράτη συνεργάζονται με πλήρη σεβασμό του εθνικού τους δικαίου, **η αμοιβαία αναγνώριση εκκινεί από την αποδοχή της δικαστικής απόφασης έτερου κράτους, σαν αυτή να είχε εκδοθεί από τις ημεδαπές δικαστικές αρχές**, ακόμα και αν η απόφαση δεν συνάδει απόλυτα με την ημεδαπή έννομη τάξη. Έτσι η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης αποτελεί την φυσική εξέλιξη της αρχής της αιτήσεως,²⁸ ως έκφρασης κρατικής κυριαρχίας, βάσει της οποίας διεξάγεται η παραδοσιακή δικαστική συνδρομή²⁹.

Ο όρος «αμοιβαία αναγνώριση», μπορεί να διασπασθεί στα δύο συνθετικά του στοιχεία. Ο επιθετικός προσδιορισμός «αμοιβαία» σημαίνει κατ' αρχήν, ότι η αναγνώριση θα είναι αμφίδρομη: κάθε κράτος μέλος αναγνωρίζει τις αποφάσεις άλλου κράτους μέλους προσδοκώντας ότι στο μέλλον θα αναγνωριστούν και οι δικές του αποφάσεις. Περαιτέρω, όμως σημαίνει ότι η αναγνώριση δεν είναι κάθε φορά μονόπλευρη. Πιο συγκεκριμένα, αφενός το κράτος εκτέλεσης αναγνωρίζει και λαμβάνει υπόψη της την διαδικασία έκδοσης της απόφασης, έστω και αν αυτή διαφέρει από την προβλεπόμενη στην δική της έννομη τάξη διαδικασία, και αφετέρου το κράτος έκδοσης της απόφασης οφείλει να λάβει υπόψη του και να αναγνωρίζει την διαδικασία που προβλέπεται στο κράτος εκτέλεσης, η οποία ενδεχομένως να περιορίζει ή να αποκλείει την εκτέλεση της (π.χ. συνδρομή κάποιου εκ των προβλεπόμενων λόγων υποχρεωτικής μη εκτέλεσης στο ΕΕΣ). Από την άλλη πλευρά το στοιχείο της αναγνώρισης

---

²⁶ Μουζάκης, ο.π. σελ 154 επ.

²⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Αμοιβαία αναγνώριση των οριστικών αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις, COM (2000) 495 τελικό, Βρυξέλλες, 26.7.2000, σελ.2

²⁸ Μουζάκης Δ, ο.π. 2009, σελ 167

²⁹ Α.Τζαννετής, ΠοινΧρΞΗ/2018 σελ 81.

καταδεικνύει την αναγνώριση της ισοδυναμίας ή της συμβατότητας ή τουλάχιστον της δυνατότητας του αλλοδαπού νομικού συστήματος να γίνει αποδεκτό³⁰.

Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης καταλαμβάνει τόσο τις αποφάσεις, αλλά και τις πράξεις των εισαγγελικών αρχών, που έχουν εκδοθεί ως προς την ουσία κάθε υπόθεσης, κατά την κύρια διαδικασία, όσο και αυτές που εκδόθηκαν κατά την προδικασία, καθώς και εκείνες που αφορούν το στάδιο εκτέλεσης των ποινών,³¹ ενώ προϋποθέτει όχι μόνο την αποδοχή των εφαρμοστέων κανόνων από την αλλοδαπή δικαστική αρχή, αλλά και την παραδοχή ότι οι αποφάσεις της τελευταίας είναι νόμιμες από συστηματική άποψη³².

Προκειμένου για την επιτυχή εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, απαιτείται η συνδρομή τεσσάρων προϋποθέσεων:³³ i) η ύπαρξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης, για την οποία θα γίνει εκτενέστερα λόγος στη συνέχεια, είναι ένα απαραίτητο στοιχείο, υπό την έννοια, όχι μόνο της εμπιστοσύνης στα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης των λοιπών κρατών-μελών, αλλά και της σωστής εφαρμογής των κανόνων που αυτά περικλείουν. Δεδομένου, ότι η αμοιβαία αναγνώριση σε ποινικές υποθέσεις στηρίζεται περισσότερο στην προσήλωση των κρατών μελών στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας και του σεβασμού των θεμελιωδών ελευθεριών και στο κράτος δικαίου, ο απαιτούμενος βαθμός εμπιστοσύνης είναι αισθητά μεγαλύτερος από ότι στον τομέα της ενιαίας αγοράς, ii) η αναγνώριση της ισοδυναμίας των εθνικών συστημάτων, με την έννοια ότι ο κοινός στόχος της αποτελεσματικής δίωξης των εγκλημάτων με το ταυτόχρονο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μπορεί να επιτευχθεί εξίσου, παρά τις διαφορές στην εθνική έννομη τάξη των κρατών μελών,³⁴iii)

³⁰ Μουζάκης Δ, ο.π, 2009, σελ.168 επ, με περαιτ. Παραπομπές.

³¹ Βούλγαρης Δ , Ε.Ε.Σ. Ι - Εισαγωγικές παρατηρήσεις και άρθρα 1-10 Ν.3251/2004 , 3^η ενημέρωση – Νοέμβριος 2013, σε Παύλου/Σάμιου, Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι – Ερμηνεία κατ'άρθρον – Τόμος Ι, Δίκαιο και Οικονομία, Π.Ν. Σάκκουλα , 2012, σελ . 2

³² Miguel Poiaras Maduro (2007) So close and yet so far: the paradoxes of mutual recognition, Journal of European Public Policy, 14:5, σελ 823 διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://dot.dirittopubblico.uniroma2.it/files/2014/05/MPMaduro.SoCloseAndYetSoFar.2007.pdf>

³³ Sievers Julia, Managing diversity: The European Arrest Warrant and the potential of mutual recognition as a mode of governance in EU Justice and Home Affairs, Paper to be presented at the EUSA Tenth Biennial International Conference Montréal, Canada, 17 – 19 May 2007, διαθέσιμη στην διεύθυνση <http://aei.pitt.edu/8036/1/sievers-j-08i.pdf>, σελ 8, Μουζάκης Δ. ο.π. 2009, σελ 130 επ.

³⁴ «Η αμοιβαία αναγνώριση αποτελεί ευρέως αναγνωρισμένη αρχή, η οποία στηρίζεται στην ιδέα ότι, ακόμα και αν κάποιο άλλο κράτος μέλος δεν αντιμετωπίζει δεδομένη υπόθεση κατά ταυτόσημο ή ανάλογο τρόπο με το κράτος του ενδιαφερομένου, τα αποτελέσματα είναι τέτοια ώστε να θεωρούνται ισοδύναμα των αποφάσεων του κράτους του ενδιαφερομένου. [...] Στη βάση αυτής της έννοιας της ισοδυναμίας και της εμπιστοσύνης στην οποία στηρίζεται, τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται από κάποιο άλλο κράτος μέλος, μπορούν να ισχύσουν στη σφαίρα νομικής επιρροής του συγκεκριμένου

η συμβατότητα μεταξύ των αναγνωριζόμενων κανόνων, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι και το περιεχόμενο τους θα είναι ταυτόσημο³⁵. Η εν λόγω προϋπόθεση, ωστόσο μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα λόγω της διαφορετικών εθνικών συστημάτων όσων είναι και τα κράτη μέλη, δοκιμάζοντας τα όρια αποδοχής αυτής ακριβώς της διαφορετικότητας³⁶. Προς την άρση αυτής της διαφορετικότητας και την επίτευξη μιας ελάχιστης εναρμόνισης,³⁷ κινούνται και οι ρυθμίσεις που προβλέπονται στην απόφαση πλαίσιο για το ΕΕΣ, σχετικά με την άρση του διττού αξιολογίου για τον κατάλογο των 32 αδικημάτων, τους λόγους μη εκτέλεσης, το περιεχόμενο και τον τύπο του εντάλματος, τις ελάχιστες εγγυήσεις που πρέπει να παρέχονται στον καταζητούμενο, τις προθεσμίες, και την εν γένει διαδικασία, και iv) την ύπαρξη θεσμικών υποστηρικτικών δομών³⁸ για την άρση των δυσκολιών, που συνεπάγεται η ετερογένεια των εθνικών νομικών συστημάτων, και οι οποίες θα ενισχύουν την αμοιβαία εμπιστοσύνη, θα συλλέγουν και θα παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τα αλλοδαπά νομικά συστήματα, θα αντιμετωπίζουν ή θα συμβάλλουν στην επίλυση των τυχόν ανακυπτόντων προβλημάτων λόγω της «εναπομείνουσας ασυμβατότητας» των νομικών συστημάτων των κρατών μελών.

κράτους μέλους. Υπό αυτές τις συνθήκες, κάποια απόφαση που λαμβάνεται από κάποια αρχή κράτους μέλους μπορεί να γίνει δεκτή σαν τέτοια σε κάποιο άλλο κράτος μέλος, ακόμα και αν δεν υπάρχει στο συγκεκριμένο κράτος παρόμοια αρχή ή δεν μπορεί να λάβει τέτοια απόφαση ή θα είχε λάβει εντελώς διαφορετική απόφαση σε παρόμοια περίπτωση». Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Αμοιβαία αναγνώριση των οριστικών αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις, COM (2000) 495 τελικό, Βρυξέλλες, 26.7.2000, σελ 4

³⁵ Nicolaïdis, Kalypso, (2007) 'Trusting the Poles? Constructing Europe through mutual recognition', *Journal of European Public Policy*, 14:5, σελ 686, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση http://kalypsonicolaidis.com/wp-content/uploads/2015/02/2007_TrustingthePoles1.pdf

³⁶ Τσόλκα Ο. Αμοιβαία αναγνώριση ποινικών αποφάσεων και προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων εντός του «χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης» της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ο «διάλογος» μεταξύ του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, *ΠοινΧρον* 2018 σελ 425 επ

³⁷ «Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης συνοδεύεται συχνά, αλλά όχι πάντα, από ένα ορισμένο βαθμό τυποποίησης των διαδικασιών των κρατών μελών. Πράγματι, αυτή η τυποποίηση επιτρέπει συχνά να γίνονται ευκολότερα δεκτά τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται σε κάποιο άλλο κράτος. Από την άλλη πλευρά, η αμοιβαία αναγνώριση, μπορεί, σε κάποιο βαθμό να καταστήσει την τυποποίηση περιττή». Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Αμοιβαία αναγνώριση των οριστικών αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις, COM (2000) 495 τελικό, Βρυξέλλες, 26.7.2000, σελ 5. Το ΔΕΚ σχετικά επισημαίνει στην απόφαση C-303/05 *Advocaten voor de Wereld VZW κατά Ledén van de Ministerraad* ότι «Η αμοιβαία αναγνώριση των ενταλμάτων συλλήψεως που εκδίδονται στα διάφορα κράτη μέλη σύμφωνα με το δίκαιο του οικείου κράτους εκδόσεως επιτάσσει την προσέγγιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις και, ειδικότερα, των κανόνων που διέπουν τις προϋποθέσεις, τις διαδικασίες και τα αποτελέσματα της παραδόσεως μεταξύ εθνικών αρχών», σκ.29-30

³⁸ Τέτοιο θεσμό συνιστά η Eurojust (αρ 16§2 και 17§7 της απόφασης-πλαίσιο) και το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο (αρ. 10§1 της ΑπΠλ)

B.2. Κανονιστική διαμόρφωση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικές υποθέσεις.

B.2.1. Η κατοχύρωση της αμοιβαίας αναγνώρισης με τη Συνθήκη της Λισαβόνας και η σχέση της με την εναρμόνιση.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας, με την κατάργηση των τριών πυλώνων που υφίσταντο υπό το προηγούμενο καθεστώς, επέφερε σημαντικές αλλαγές, καθώς η ΕΕ δομήθηκε πλέον ως ένας υπερκρατικός οργανισμός με νομική προσωπικότητα (α. 47 ΣΕΕ), με δοτές αρμοδιότητες (α. 4 και 5 ΣΕΕ). Η ενωσιακή ποινική συνεργασία έπαυσε να είναι διακυβερνητική και περιήλθε στην κανονιστική αρμοδιότητα της Ε.Ε.³⁹

Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης τυποποιείται πλέον ευθέως σε επίπεδο πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου. Συγκεκριμένα σύμφωνα με το άρθρο 67 παρ. 3 ΣΛΕΕ *«Η Ένωση καταβάλλει προσπάθεια για να εξασφαλίζει υψηλό επίπεδο ασφάλειας με τη θέσπιση μέτρων πρόληψης και καταπολέμησης της εγκληματικότητας, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, μέτρων συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ αστυνομικών και δικαστικών αρχών και των λοιπών αρμοδίων αρχών καθώς και με την αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις και, εάν χρειάζεται, την προσέγγιση των ποινικών νομοθεσιών».*

Σε επίπεδο δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, σημαντικό νομικό εργαλείο αποτέλεσε η ρητή κατοχύρωση στο άρθρο 82 παρ. 1 ΣΛΕΕ της «αρχής της νομικής αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων και διαταγών», σύμφωνα με την οποία τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν συλλήβδην τις δικαστικές αποφάσεις που λήφθηκαν νομίμως από δικαστικές αρχές άλλου κράτους⁴⁰, ήτοι όχι μόνον τις ποινικές αποφάσεις αλλά και όλες τις εκδιδόμενες από τις δικαστικές αρχές ενός κράτους μέλους διαταγές, συμπεριλαμβανομένων και αυτών της εισαγγελίας, καταλαμβάνει δηλαδή και την εκκρεμοδικία.⁴¹

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 82 ΣΛΕΕ *«Η δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στην Ένωση θεμελιώνεται στην αρχή της αμοιβαίας*

³⁹ Ρ. Παπαδοπούλου, σε :Το ποινικό δίκαιο μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας (επιμ. Κιούπης/ Παπαδοπούλου/ Μουζάκης) 22,23, Καϊάφα Γκμπάντι, Στοιχεία ενωσιακού ποινικού δικαίου, 5, Μαργαρίτης, Η προστασία, 161.

⁴⁰ αναλυτικά Δ. Ζημιανίτης, Η Ποινική Δικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Το τρέχον πλαίσιο δικαστικής συνεργασίας στις ποινικές υποθέσεις. Δυναμική και Τάσεις, 2020, σελ. 338 επ.

⁴¹ Θ. Παπακυριάκου, σε: Σκουρή, Συνθήκη της Λισαβόνας. Ερμηνεία κατ' άρθρον, 2020, σελ. 850 επ.

αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων και διαταγών και περιλαμβάνει την προσέγγιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών στους τομείς που προβλέπονται στην παρ. 2 και στο άρθρο 83. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία λαμβάνουν μέτρα που αφορούν: α) τον καθορισμό κανόνων και διαδικασιών για να εξασφαλίζεται η αναγνώριση, σε ολόκληρη την Ένωση, όλων των τύπων δικαστικών αποφάσεων και διαταγών, β) την πρόληψη και την επίλυση των συγκρούσεων δικαιοδοσίας μεταξύ κρατών μελών, γ) την υποστήριξη της κατάρτισης των δικαστών και των άλλων λειτουργών και υπαλλήλων του τομέα της δικαιοσύνης, δ) τη διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ των δικαστικών ή άλλων ισοδύναμων αρχών των κρατών μελών κατά την άσκηση ποινικών διώξεων και την εκτέλεση των αποφάσεων». Από τη διάταξη αυτή σε συνδυασμό με αυτήν του άρθρου 67 παρ. 3, **προκύπτει η σημασία που αποδόθηκε στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης**, θέτοντάς την ως βάση για την επίτευξη της διακρατικής συνεργασίας, σε επίπεδο πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου, με τις όποιες διατυπωθείσες επιφυλάξεις που εκφράστηκαν ανωτέρω.⁴²

Κατά τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 82, θεμελιώνονται ταυτόχρονα και αρμοδιότητες της ΕΕ για τη λήψη μέτρων εναρμόνισης των εθνικών κανόνων. Ειδικότερα, «...2. Κατά τον βαθμό που είναι απαραίτητο για να διευκολυνθεί η αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων και διαταγών καθώς και η αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις που έχουν διασυνοριακές διαστάσεις, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία μέσω οδηγιών, μπορούν να θεσπίζουν ελάχιστους κανόνες. Στους ελάχιστους αυτούς κανόνες συνεκτιμώνται οι διαφορές μεταξύ των νομικών συστημάτων και παραδόσεων των κρατών μελών. Οι ελάχιστοι αυτοί κανόνες αφορούν: α) το αμοιβαίως παραδεκτό των αποδείξεων μεταξύ των κρατών μελών, β) τα δικαιώματα των προσώπων στην ποινική διαδικασία, γ) τα δικαιώματα των θυμάτων της εγκληματικότητας, δ) άλλα ειδικότερα στοιχεία της ποινικής διαδικασίας, τα οποία προηγουμένως θα έχουν προσδιοριστεί από το Συμβούλιο με απόφαση. Για την έκδοση της απόφασης αυτής, το Συμβούλιο αποφασίζει ομόφωνα, μετά από την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η θέσπιση ελάχιστων κανόνων που αναφέρονται στην παρούσα παράγραφο δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να διατηρούν ή να εισάγουν υψηλότερο επίπεδο προστασίας των προσώπων. 3. Όταν ένα μέλος του Συμβουλίου

---

⁴² V. Mitsilegas, EU Criminal Law after Lisbon, σελ. 156 επ.

εκτιμά ότι σχέδιο οδηγίας προβλεπόμενο στην παράγραφο 2 θίγει θεμελιώδεις πτυχές του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης, μπορεί να ζητήσει να υποβληθεί το θέμα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (emergency break). Στην περίπτωση αυτή η συνήθης νομοθετική διαδικασία αναστέλλεται. Αφού συζητήσει το ζήτημα και εφόσον επιτευχθεί συναίνεση, του Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αναπέμπει εντός τετράμηνου από την αναστολή αυτή το σχέδιο στο Συμβούλιο, θέτοντας τέρμα στην αναστολή της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας. Εντός της αυτής προθεσμίας, σε περίπτωση μη συμφωνίας, και εφόσον εννέα τουλάχιστον κράτη μέλη επιθυμούν να καθιερώσουν ενισχυμένη συνεργασία βάσει του συγκεκριμένου σχεδίου οδηγίας, τα εν λόγω κράτη μέλη ενημερώνουν σχετικά το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Επιτροπή. Στην περίπτωση αυτή, η έγκριση για την καθιέρωση ενισχυμένης συνεργασίας, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 2 παρ. 2 ΣΕΕ, και στο άρθρο 329, παρ. 1 της παρούσης Συνθήκης, θεωρείται ότι χορηγήθηκε και εφαρμόζονται οι διατάξεις περί ενισχυμένης συνεργασίας».

Κατόπιν τούτων, δέον να σημειωθούν τα ακόλουθα: Από την ανάγνωση του άρθρου 82 και επ. της ΣΛΕΕ, προκύπτει ότι ο ευρωπαίος νομοθέτης **δεν επέλεξε ένα συγκεντρωτικό** (υπερκρατικό) σύστημα επέμβασης στον τομέα της ποινικής καταστολής αλλά ένα **συνεργατικό μοντέλο θεσμοθέτησης ποινικών κανόνων μεταξύ της ΕΕ και των κρατών μελών**⁴³, όπου αυτοί θεσπίζονται μέσω οδηγιών, **σεβόμενοι την διαφορετικότητα των νομικών συστημάτων που υφίστανται**. Επομένως, δεν επιδιώχθηκε η ομοιομορφοποίηση των εθνικών εννόμων τάξεων αλλά η εξυπηρέτηση της δικαστικής σύμπραξης μεταξύ των κρατών μελών.

B.2.2. Μέτρα εφαρμογής, στο πλαίσιο του δευτερογενούς ενωσιακού δικαίου.

Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης αποτέλεσε το θεμέλιο αρκετών ενωσιακών νομοθετικών κειμένων στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις. Στις 15/01/2001 εκπονήθηκε από το Συμβούλιο το «Πρόγραμμα μέτρων για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων», σε υλοποίηση του οποίου εκδόθηκαν σχετικές Αποφάσεις – πλαίσιο, ενώ μετά την ισχύ

---

⁴³ Σχετικά με τα μοντέλα ποινικής καταστολής που μπορούν εφαρμοσθούν βλ. Μ. Καιάφα- Γκμπάντι, Θ. Παπακυριάκου, ο.π. σελ 3 επ.

της Συνθήκης της Λισσαβώνας, εκδίδονται πλέον Οδηγίες και Κανονισμοί. Τα κυριότερα πεδία που αφορά η σχετική ευρωπαϊκή νομοθεσία είναι τα εξής:⁴⁴

1) Σύλληψη και προσαγωγή προσώπων: Απόφαση – Πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ για το ΕΕΣ.

2) Συλλογή αποδείξεων: Απόφαση – Πλαίσιο 2008/978/ΔΕΥ για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Συγκέντρωσης Αποδεικτικών Στοιχείων (ΕΕΣΑΣ), η οποία αντικαταστάθηκε από την Οδηγία 2014/41/ΕΕ για την Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας (ΕΕΕ), Κανονισμός (ΕΕ) 2023/1543 σχετικά με τις ευρωπαϊκές εντολές υποβολής στοιχείων και τις ευρωπαϊκές εντολές διατήρησης στοιχείων για ηλεκτρονικά αποδεικτικά στοιχεία σε ποινικές διαδικασίες και για την εκτέλεση περιοριστικών της ελευθερίας ποινών κατόπιν ποινικών διαδικασιών.

3) Αναγνώριση και εκτέλεση ποινών: Απόφαση – Πλαίσιο 2008/909/ΔΕΥ για ποινές στερητικές της ελευθερίας και 2005/214/ΔΕΥ για χρηματικές ποινές.

4) Αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης: Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1805.

Κοινό στοιχείο των παραπάνω νομοθετικών κειμένων αποτελεί η επίκληση της αρχής στο Προοίμιο τους, ως ακρογωνιαίου λίθου της δικαστικής συνεργασίας και η συνακόλουθη αντικατάσταση των παραδοσιακών συστημάτων με ένα νέο σύστημα απλουστευμένης συνεργασίας. Τούτο αντικατοπτρίζεται ιδίως στην ΑπΠλ 2002/584 για το ΕΕΣ, η οποία αποτελεί το πρώτο και πλέον εμβληματικό νομοθετικό εργαλείο υλοποίησης της αρχής και ομολογουμένως ένα από τα δραστικότερα μέσα προώθησης της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις.⁴⁵ Συγκεκριμένα, με το ΕΕΣ καταργήθηκε η παρέμβαση της εκτελεστικής εξουσίας, μειώθηκε κατά πολύ το χρονικό πλαίσιο ολοκλήρωσης της διαδικασίας, παραμερίστηκαν τα παραδοσιακά εμπόδια του διττού αξιοποίνου και της απαγόρευσης έκδοσης ημεδαπών (με ορισμένες εξαιρέσεις)

---

⁴⁴ Βλ. πιο διεξοδικά Θ. Παπακυριάκου, σε: Β. Σκουρή, Συνθήκη της Λισσαβώνας. Ερμηνεία κατ' άρθρο, σελ. 857-867.

⁴⁵ Βλ. για παράδειγμα FairTrials.org, Reinforcing procedural safeguards and fundamental rights in European Arrest Warrant ('EAW') proceedings, σελ. 2. Διαθέσιμο σε: https://www.fairtrials.org/sites/default/files/publication_pdf/EAW_Policy%20Paper_FINAL.pdf, όπου το ΕΕΣ χαρακτηρίζεται ως «ναυαρχίδα» ("flagship") της ενωσιακής δικαστικής συνεργασίας και Μ. Καϊάφα – Γκμπάντι, Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης: Οι ρυθμίσεις του Ν 3251/2004 και η μετάβαση από την έκδοση στην «παράδοση», ΠοινΔικ 11/2004, σελ. 1294, όπου αναφέρεται ότι το ΕΕΣ θεωρείται από πολλούς ως επανάσταση στο δίκαιο της έκδοσης.

και το βασικότερο, περιορίστηκαν δραστικά οι λόγοι άρνησης εκτέλεσης.⁴⁶ Ακολούθησαν οι μεταγενέστερες Αποφάσεις – πλαίσιο και πλέον οι Οδηγίες, οι οποίες προσδίδουν κανονιστική υπόσταση στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης.

Σε συνάρτηση με τις πρόσφατες εξελίξεις στην ενωσιακή νομολογία, παρατηρήθηκε μία ευνοϊκότερη προς τα θεμελιώδη δικαιώματα προσέγγιση και στην ενωσιακή νομοθεσία σε δύο κατευθύνσεις: Αφενός, υιοθετήθηκε πλήθος Οδηγιών που καθιέρωσαν ελάχιστα κοινά standards προστασίας δικονομικών δικαιωμάτων⁴⁷, ώστε «να ενισχυθεί» η αμοιβαία εμπιστοσύνη. Αφετέρου, προβλέφθηκε ρητά ως λόγος άρνησης εκτέλεσης των αιτημάτων δικαστικής συνδρομής η προσβολή των (ενωσιακών) θεμελιωδών δικαιωμάτων σε δύο ενωσιακά νομοθετικά κείμενα, ήτοι στην Οδηγία 2014/41/ΕΕ για την ΕΕΕ και στον Κανονισμό 2018/1805 για την αμοιβαία αναγνώριση αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης.⁴⁸

B.2.3.Συνοπτική επισκόπηση της νομολογίας του ΔΕΕ.

Σε επίπεδο νομολογίας η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης δεν ήταν έννοια άγνωστη στο χώρο του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου. Η πρώτη αναγνώριση της αρχής προήλθε από δύο αποφάσεις του τότε ΔΕΚ στο πλαίσιο της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς, και ειδικότερα από την υπόθεση **Dassonville** (C-8/74) όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι αποτελεί μέτρο ισοδύναμου αποτελέσματος, ασυμβίβαστο με τη Συνθήκη, η απαίτηση πιστοποιητικού γνησιότητας, το οποίο προμηθεύονται δυσκολότερα οι εισαγωγείς ενός γνήσιου προϊόντος, που κυκλοφορεί ελεύθερα σε ένα άλλο κράτος μέλος, παρά οι εισαγωγείς του προϊόντος απευθείας από την χώρα καταγωγής, αλλά κυρίως από την υπόθεση **Cassis de Dijon** (C- 120/78) όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι ο περιορισμός αυτός, αποτελώντας απαγορευμένο μέτρο ισοδύναμο προς τον ποσοτικό περιορισμό αποτελέσματος, έθιγε την εισαγωγή αλκοολούχων ποτών που παράγονται και κυκλοφορούν νόμιμα σε ένα άλλο κράτος μέλος.

---

⁴⁶ Μ. Καϊάφα – Γκμπάντι, ό.π., σελ. 1294-1295, Ι. Κυριτσάκη, Η Δικαστική Συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις εντός της ΕΕ υπό το πρίσμα της αρχής του Κράτους Δικαίου. Το παράδειγμα του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης, σε: Μ. Χρυσομάλλη, Π. Αργαλιά, Δ. Βουγιούκα, Ι. Κυριτσάκη, Μ. Περάκη, Ελ. Σιδηροπούλου, Β. Τζώρτζη, Η αρχή του κράτους δικαίου στην έννομη τάξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Νομική Βιβλιοθήκη 2018, σελ. 137.

⁴⁷ Παραδείγματα ενωσιακών νομοθετικών κειμένων που θεσπίζουν ελάχιστα standards δικονομικών δικαιωμάτων αποτελούν οι εξής Οδηγίες: 2010/64/ΕΕ, 2012/13/ΕΕ, 2013/48/ΕΕ, 2016/343, 2016/800 και 2016/1919.

⁴⁸ Μ. Καϊάφα – Γκμπάντι/Θ. Παπακυριάκου, Στοιχεία Ενωσιακού Ποινικού Δικαίου, σελ. 184-185.

Στον χώρο της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, πρώτη αναφορά του Δικαστηρίου στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης γίνεται στην απόφαση *Advocaten voor de Wereld* (C-303/05), χωρίς όμως να προκύπτει κάποια ιδιαίτερη συνέπεια από αυτήν. Αξιοσημείωτη είναι η απόφαση *Kozłowski* (C-66/08), όπου για πρώτη φορά συνδέεται ρητά η αρχή με το νομολογιακό κανόνα ότι η απαρίθμηση των λόγων άρνησης εκτέλεσης ΕΕΣ στα άρθρα 3, 4 και 4 της Απόφασης – πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ είναι περιοριστική⁴⁹. Το Δικαστήριο με μία σειρά αποφάσεων εδραίωσε τη θέση του ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται καταρχήν να εκτελούν κάθε ΕΕΣ και ότι δύνανται να αρνηθούν την εκτέλεση μόνο για τους λόγους που αναφέρει η ΑπΠλ 2002/584, αρχής γενομένης με την απόφαση *Leymann και Pustovarov* (C-388/08⁵⁰). Την ίδια σκέψη επαναλαμβάνουν οι αποφάσεις *Mantello* (C-261/09)⁵¹, *Lopes Da Silva Jorge* (C-42/11)⁵², *Radu* (C-396/11)⁵³, *Melloni* (C-399/11)⁵⁴, *West* (C-192/12)⁵⁵, *Jeremy F.* (C168/13)⁵⁶ και *Lanigan* (C-237/15)⁵⁷. Παρατηρείται, λοιπόν, ότι το Δικαστήριο επιχειρεί να περιορίσει όσο το δυνατόν τις περιπτώσεις άρνησης εκτέλεσης των αιτημάτων δικαστικής συνδρομής και αρνείται να αναγνωρίσει περαιτέρω λόγους άρνησης εκτέλεσης, εκτός αυτών που προβλέπουν η ΑπΠλ 2002/584. Μεταβολή στη νομολογία αυτή παρατηρήθηκε το 2016 με την απόφαση *Aranyosi Căldăraru* (C-404/15 και C-659/15), η οποία θεωρείται εμβληματική όπως θα εκτεθεί κατωτέρω, με την οποία το Δικαστήριο επέτρεψε την άρνηση εκτέλεσης ΕΕΣ, αν εντοπιστεί σοβαρός κίνδυνος παραβίασης της απαγόρευσης απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης στο κράτος έκδοσης.

B.3.1.Η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

Για την αποτελεσματική εφαρμογή της αμοιβαίας αναγνώρισης, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η αμοιβαία εμπιστοσύνη. Ειδικότερα, η εφαρμογή της αρχής της

---

⁴⁹ σκ.43

⁵⁰ σκ. 51, C-388/08.

⁵¹ σκ. 36 και 37 C-261/09.

⁵² σκ. 29, C-42/11.

⁵³ σκ.35 και 36, C-396/11.

⁵⁴ σκ. 38, C-399/11.

⁵⁵ σκ. 55, C-192/12.

⁵⁶ σκ. 36, C168/13.

⁵⁷ σκ. 36, C-237/15.

αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων εδράζεται, στην εμπιστοσύνη κάθε κράτους μέλους προς τα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης των υπολοίπων και στην δέσμευση όλων των κρατών μελών από τις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών και του κράτους δικαίου και τις θεσμικές εγγυήσεις της δίκαιης δίκης⁵⁸. Η αντίληψη ότι η αμοιβαία εμπιστοσύνη είναι απαραίτητη για την επιτυχή λειτουργία της αμοιβαίας αναγνώρισης, είναι σε μεγάλο βαθμό αποδεκτή⁵⁹, αν και πολλές φορές, κατά τη λογική των οργάνων της Ένωσης, η αμοιβαία εμπιστοσύνη άλλοτε εμφανίζεται να θεμελιώνει κι άλλοτε να δικαιολογεί την αμοιβαία αναγνώριση⁶⁰. Εξαιτίας της καθοριστικής της σημασίας, η αμοιβαία εμπιστοσύνη χαρακτηρίζεται ως «κεκρυμμένη αρχή» (hidden principle)⁶¹ πίσω από την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης.⁶² Ωστόσο υποστηρίζεται ότι η αμοιβαία εμπιστοσύνη διαθέτει μεγαλύτερο εννοιολογικό βάθος από την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, καθώς τα Κράτη Μέλη αναγνωρίζουν τα δικανικά προϊόντα των ομόλογων κρατών, αλλά αυτό που εμπιστεύονται είναι όχι τις αποφάσεις αυτές καθεαυτές, αλλά πολύ περισσότερο τους αλλοδαπούς κανόνες δικαίου, κατ'εφαρμογήν των οποίων αυτές εκδόθησαν⁶³.

Για να γίνει κατανοητή η έννοια της αμοιβαίας εμπιστοσύνης στο πεδίο της συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις στον χώρο της ΕΕ, είναι χρήσιμο να πάμε ένα βήμα πιο πίσω και να εξετάσουμε τα στοιχεία που περιέχει η «κοινωνική» εμπιστοσύνη. Η

---

⁵⁸ Πρόγραμμα μέτρων για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων (2001/C 12/02) της 15ης.01.2001, βλ και Βγόντζας Α., Το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, Μια δικαιοπολιτική αποτίμηση, σε Πρωτοδικείο Αθηνών / Υπουργείο Δικαιοσύνης, Το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης: Ένα μέσο υψηλής προστασίας στο χώρο της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης (επιμ. Δ. Πετρίκης), Ευρασία, Αθήνα, 2003, σ. 23.

⁵⁹ Βλ τις σχετικές δηλώσεις του Αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Franco Frattini, αρμοδίου για τα θέματα Δικαιοσύνης, Ελευθερίας και Ασφάλειας ο οποίος επισημαίνει ότι « η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της δικαστικής συνεργασίας, όμως η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών-μελών, είναι ο αναγκαίος βοηθός, το κλειδί της επιτυχίας της. Κανείς όμως δεν μπορεί να επιβάλλει την εμπιστοσύνη, αυτή πρέπει να χτιστεί σιγά-σιγά», διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση http://europa.eu/rapid/press-release_IP-05-581_en.htm, βλ όμως και T. Konstadinides, "The Europeanisation of Extradition: How Many Light Years Away to Mutual Confidence?" in C. Eckes and T. Konstadinides (eds), *Crime Within the Area of Freedom, Security and Justice: A European Public Order* (2011) σελ 192, 194, ο οποίος έχει την άποψη ότι η αμοιβαία αναγνώριση δεν υπονοεί απαραίτητα και αμοιβαία εμπιστοσύνη.

⁶⁰ Mitsilegas V., *The Limits of Mutual Trust in Europe's Area of Freedom, Security and Justice. From Automatic Inter-state Cooperation to the Slow Emergence of the Individual*, 31 *Yearbook of European Law* 2012, σελ. 319 επ

⁶¹ Dusterhaus, Dominic, *Judicial Coherence in the Area of Freedom, Security and Justice – Squaring Mutual Trust with Effective Judicial Protection*, *REALaw* 2015, 155.

⁶² Willems, *EJLS* 2016, 213.

⁶³ Cambien, *Europeanpapers* 2017, 99, Brouwer, *ULRev* 2013, 136, von Danwitz, *EuR* 2020, 69, Satzger, *NJECL* 2019, 46.

αμοιβαία εμπιστοσύνη, ως αρχή του δικαίου, δεν μπορεί να οριστεί στενά, καθώς στην ουσία αποτελεί μια κοινωνική δομή. Καίτοι χρησιμοποιείται συχνά, το περιεχόμενό της αρχής αυτής, δεν είναι σαφές μόνο από το εννοιολογικό της περιεχόμενο. Σε ένα αφηρημένο-κοινωνικό επίπεδο, η εμπιστοσύνη περιγράφεται ως η πίστη σε ένα άλλο πρόσωπο ή οντότητα. Έτσι, μπορεί να αποδοθεί τόσο στις ανθρώπινες σχέσεις, όσο και σε σχέσεις μεταξύ κοινωνικών ομάδων και οντοτήτων. Η «εμπιστοσύνη» αποτελεί αντικείμενο μελέτης σε όλους σχεδόν τους κλάδους των κοινωνικών επιστημών, στην ιστορία, την φιλοσοφία και την πολιτική επιστήμη, λαμβάνοντας κάθε φορά διαφορετική έννοια και μορφή, αναλόγως με τον τομέα στον οποίο αυτή ανευρίσκεται. Η «εμπιστοσύνη», λοιπόν που αναπτύσσεται, στους κόλπους της συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις στην ΕΕ, δεν ταιριάζει απόλυτα με την έννοια της εμπιστοσύνης, όπως αυτή αναπτύσσεται στην κοινωνική επιστήμη και λογοτεχνία. Έτσι βασικά στοιχεία ή ενδείκτες εμπιστοσύνης⁶⁴, υπό την έννοια που εξετάζεται στην παρούσα, αποτελούν i) η προθυμία για την ανάληψη «ρίσκων», δηλαδή σε ένα συμπεριφορικό επίπεδο, η προθυμία για την εναπόθεση της ευθύνης σε ένα τομέα ενδιαφέροντος σε κάποιον άλλο (άνθρωπο, φορέα ή οντότητα) με την ταυτόχρονη άρση τυχόν επιφυλάξεων για το αποτέλεσμα ή τις πράξεις του άλλου μέρους που μπορεί να οφείλονται σε ανικανότητα ή οπορτουνιστική διάθεση, ii) το κοινό συμφέρον, με την έννοια ότι αμφότερα τα μέρη μιας σχέσης εμπιστοσύνης έχουν ένα κοινό στόχο, ένα κοινό τομέα ενδιαφέροντος. Στην περίπτωση, για παράδειγμα, του ΕΕΣ, όλα τα μέρη είχαν ως κοινό στόχο την αντιμετώπιση του διασυνοριακού εγκλήματος.

Από την άλλη πλευρά, κρίνεται αναγκαία η διάκριση μεταξύ εμπιστοσύνης και αξιοπιστίας. Εμπιστοσύνη είναι η απόλυτη πίστη στις ικανότητες ή τις ιδιότητες του άλλου μέρους, ενώ από την άλλη πλευρά η αξιοπιστία είναι η ικανότητα να εμπνέει κάποιος εμπιστοσύνη ή ακόμα και να ενεργεί σωστά. Ακόμα και από τον εννοιολογικό προσδιορισμό των ως άνω όρων, διαφαίνεται ότι εφόσον υπάρχει «αξιοπιστία», δεν χρειάζεται να γίνει λόγος για εμπιστοσύνη.

Στον χώρο της ποινικής δικαιοσύνης εντός της ΕΕ, ωστόσο, η εμπιστοσύνη δεν μπορεί να θεωρηθεί ως μια εμπεδωμένη κατάσταση, **δεν καθιερώνεται δηλαδή ένα «αμάχητο τεκμήριο» εμπιστοσύνης**, με την έννοια της τυφλής εμπιστοσύνης (blind trust), αλλά αποτελεί μια συνεχή διαδικασία κατάκτησής ενός είδους δεσμεύουσας

---

⁶⁴ Willems, Auke, Mutual trust as a term of art in EU criminal law : revealing its hybrid character, european journal of legal studies, 2016, Vol. 9, No. 1, σελ. 235-237

εμπιστοσύνης (binding trust), η οποία έχει την έννοια ότι σκοπός είναι η δέσμευση του άλλου για τις υπάρχουσες προσδοκίες, βασιζόμενη στην προηγούμενη και διαρκή γνώση του άλλου και την διαρκή ενίσχυση των δεσμών⁶⁵. Έτσι, πρόσφατες πρωτοβουλίες της ΕΕ αποσκοπούν στην ενίσχυση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης⁶⁶ μέσω νομοθετικών μέτρων για την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων στο έδαφος της ΕΕ⁶⁷ και διαφόρων πρακτικών μέτρων που θα προσδώσουν στους απασχολούμενους με την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης μια ισχυρότερη αίσθηση μιας «κοινής δικαστικής συνείδησης»⁶⁸, ενώ ακόμα, στόχος της ΕΕ είναι όλοι οι ευρωπαίοι πολίτες έχουν πρόσβαση σε ένα δικαστικό σύστημα υψηλής ποιότητας⁶⁹.

Εξάλλου, η αμοιβαία εμπιστοσύνη δεν συναντάται μόνο στον τομέα της διακρατικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, ήτοι μόνο μεταξύ των κρατών μελών, ως προς την εμπιστοσύνη που κάθε κράτος μέλος επιδεικνύει σε άλλο κράτος μέλος, με δεδομένη την ύπαρξη του κοινού στόχου της καταπολέμησης του διασυνοριακού εγκλήματος με σεβασμό στα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες των πολιτών, αλλά και στον τομέα των σχέσεων των πολιτών με το εθνικό ποινικό δίκαιο κάθε κράτους μέλους. Ακόμα, η αμοιβαία εμπιστοσύνη πρέπει να ανευρίσκεται και μεταξύ των δικαστικών αρχών

---

⁶⁵ Nicolaïdis, Kalypso, (2007), ο.π. σελ 683, Μουζάκης, 2009, ο.π. σελ 162

⁶⁶ Με τον ν. 4307/2014 ενσωματώθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη: α) η Απόφαση – Πλαίσιο 2008/909/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2008, όπως τροποποιήθηκε με την Απόφαση – Πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2009, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικές αποφάσεις, οι οποίες επιβάλλουν ποινές στερητικές της ελευθερίας ή μέτρα στερητικά της ελευθερίας, για το σκοπό της εκτέλεσής τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΜΕΡΟΣ Α'), β) η Απόφαση–Πλαίσιο 2008/947/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2008, όπως τροποποιήθηκε με την Απόφαση – Πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2009, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικές αποφάσεις που προβλέπουν την αναστολή εκτέλεσης της ποινής ή απόλυση υπό όρους, με σκοπό την επιτήρηση των μέτρων αναστολής και των εναλλακτικών κυρώσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΜΕΡΟΣ Β'), γ) η Απόφαση – Πλαίσιο 2009/829/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2009, σχετικά με την εφαρμογή, μεταξύ των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στις αποφάσεις περί μέτρων επιτήρησης εναλλακτικά προς την προσωρινή κράτηση (ΜΕΡΟΣ Γ') και άλλες διατάξεις.

⁶⁷ Απόφαση 2008/615/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 23ης Ιουνίου 2008 σχετικά με την αναβάθμιση της διασυνοριακής συνεργασίας, ιδίως όσον αφορά την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του διασυνοριακού εγκλήματος και προσφάτως την Οδηγία 2014/41/ΕΕ περί της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας σε ποινικές υποθέσεις, η οποία ενσωματώθηκε με το Ν. 4489/2017.

⁶⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις και την ενίσχυση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών, Βρυξέλλες, 19.5.2005 COM(2005) 195 τελικό, σελ 6 .

⁶⁹ Ανακοίνωση του Συμβουλίου για Το πρόγραμμα της Χάγης: Ενίσχυση της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2005/C 53/01, σελ 11.

των κρατών-μελών, και ως προς την ακρίβεια των πληροφοριών που ανταλλάσσουν, καθώς αυτές καλούνται να συνεργάζονται σε ένα πολύ στενό επίπεδο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι παρ' όλο που η αμοιβαία εμπιστοσύνη δεν αναφέρεται σε καμία διάταξη του τεθειμένου (πρωτογενούς ή δευτερογενούς) ενωσιακού δικαίου, εντούτοις η σημασία της για τον ΧΕΑΔ αναδείχθηκε πρωτίστως μέσω του ΔΕΕ, όπως θα καταδειχθεί κατωτέρω. Περαιτέρω, η εν λόγω αρχή υπογραμμίζεται σε προγραμματικές διακηρύξεις, που περιλαμβάνονται σε soft law κείμενα χωρίς νομική δεσμευτικότητα κι επίσης μνημονεύεται με αυξανόμενη συχνότητα στις Αιτιολογικές Σκέψεις νομοθετημάτων του δευτερογενούς ενωσιακού δικαίου ως νομιμοποιητικός όρος της εξελιγμένης διακρατικής συνεργασίας σε επί μέρους τομείς του ΧΕΑΔ.

Ειδικότερα, το ζήτημα της αμοιβαίας εμπιστοσύνης εμφανίστηκε για πρώτη φορά στην Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο της 26/07/2000, (σημείο 3.1) της οποίας αναφέρεται ότι *«Η αμοιβαία εμπιστοσύνη είναι καθοριστική, όχι μόνο όσον αφορά την ορθότητα των κανόνων των εταιρών αλλά εξίσου την ορθή εφαρμογή αυτών των κανόνων»*. Στη συνέχεια, αποτέλεσε αντικείμενο των προοιμίων των ευρωπαϊκών νομοθετικών κειμένων, προκειμένου να εφαρμοσθεί η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης και να θεμελιωθεί ο χώρος ασφάλειας, ελευθερίας και δικαιοσύνης.

Με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, ορίστηκε στο άρθρο 2 ΣΕΕ ότι *«Η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός της κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών»*

Με την πάροδο του χρόνου, ωστόσο, η εμπιστοσύνη αυτή αποδυναμώθηκε και ξεκίνησε να υποστηρίζεται η άποψη ότι η ενίσχυση της εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών- μελών θα μπορούσε να επιτευχθεί με την εναρμόνιση των εθνικών δικαίων⁷⁰. Για αυτό το λόγο, όπως προαναφέρθηκε, η Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ένωσης έδωσε τη δυνατότητα στη Ένωση, ήδη στα άρθρα 82 και 83 της ΣΛΕΕ, να θεσπίζει

---

⁷⁰ Χ. Μυλωνόπουλος, ο.π.

ελάχιστους κοινούς κανόνες τόσο σε δικονομικό όσο και σε ουσιαστικό επίπεδο. Κατά αυτόν τον τρόπο, η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης απέκτησε ένα διαφορετικό περιεχόμενο από είχε εξαρχής, καθώς συνδέθηκε η εμπιστοσύνη, που αποτελεί θεμέλιο και αναγκαία προϋπόθεση για την εφαρμογή της, με την μερική εναρμόνιση των εθνικών κανόνων, παρά το γεγονός ότι όπως τονίστηκε προηγουμένως η αμοιβαία αναγνώριση λειτουργεί συνολικά, προς εξυπηρέτηση της δικαστικής συνεργασίας χωρίς την προηγούμενη σύγκλιση των νομικών συστημάτων⁷¹. Προφανώς, δεν θα μπορούσε να παραβλέψει κανείς τη σχέση αλληλεπίδρασης⁷² που υφίσταται ανάμεσα στην αμοιβαία αναγνώριση και εμπιστοσύνη και στην εναρμόνιση, κρίσιμο όμως είναι το ζήτημα της διατήρησης της επίτευξης ισορροπίας μεταξύ αυτών, ώστε να εξυπηρετείται ο ενωσιακός στόχος που δεν είναι άλλος από την δικαστική συνεργασία.

Η ισοδυναμία αυτή δεν μπορεί να θεμελιωθεί στην ύπαρξη όμοιων νόμων και στην σύγκλιση απλώς των εθνικών διατάξεων, αλλά θεμελιώνεται εξ ανάγκης στην αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των μελών της ΕΕ⁷³, η οποία επιτυγχάνεται μέσα από τον καθολικό σεβασμό των αρχών και των αξιών που απορρέουν από ένα φιλελεύθερο ποινικό σύστημα εκ μέρους των κρατών μελών⁷⁴. Η εναρμόνιση καθαυτή δεν μπορεί αυτόματα να καλλιεργήσει ένα κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών.

B.3.2. Η ανάδειξη της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης στη νομολογία του ΔΕΕ.

Σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ και την με αριθμ. 2/13 Γνωμοδότησή του η **αμοιβαία εμπιστοσύνη χαρακτηρίζεται ως λόγος υπάρξεως (raison d'être) της Ένωσης** και στηρίζεται στο τεκμήριο ότι όλα τα Κράτη Μέλη σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα του Χάρτη και της ΕΣΔΑ, πλην όμως το τεκμήριο αυτό είναι **αναστρέψιμο**, διότι τυχόν αποδοχή αμαχήτου τεκμηρίου δεν συμβιβάζεται με την υποχρέωση της σύμφωνης με τα θεμελιώδη ενωσιακά δικαιώματα ερμηνείας των

⁷¹ 9 Μ. Καϊάφα- Γκμπάντι, Θ. Παπακυριάκου, ο.π., σελ 185 επ.

⁷² Σχετικά Θ. Παπακυριάκου, σε: Β. Σκουρή, Συνθήκη της Λισσαβώνας. Ερμηνεία κατ' άρθρο, σελ. 856

⁷³ X. Μυλωνόπουλος, ο.π. καθώς και αποφάσεις του ΔΕΕ Gozutok kai Brugge 2003 C-187/01 C-395/01, Advocaten voor de Wereld 03.05.2007, C- 303/05, NS 21.12.2011, joined cases C-411/10 & C-493/10 κατά την οποία η αμοιβαία εμπιστοσύνη συνιστά τη «raison d' être» της ΕΕ και τη Γνωμοδότηση 2/13 του ΔΕΕ κατά την οποία η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ συνιστά ένα είδος δεσμευτικής αρχής που δημιουργεί υποχρεώσεις στα κράτη μέλη και η νομική δομή της ΕΕ θεμελιώνεται στη θεμελιώδη προϋπόθεση ότι τα κράτη μέλη μετέχουν των κοινών αξιών του άρθρου 2 ΣΕΕ οι οποίες δικαιολογούν την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ τους, Α. Τζαννέτη, Η προστασία του εκζητούμενου, 193

⁷⁴ Μ. Kaiafa – Gbandi, The Post – Lisbon approach towards the main features of substantive criminal law: developments and challenges, European Criminal Law Review 1/2015, σελ. 6

κανόνων του δευτερογενούς ενωσιακού δικαίου⁷⁵. Επειδή λοιπόν η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των Κρατών Μελών της ΕΕ δεν πρέπει να είναι ούτε απόλυτη ούτε τυφλή, αλλά προϋποθέτει ότι τα Κράτη Μέλη της ΕΕ ανταποκρίνονται σε κοινά και υψηλού επιπέδου δικαιικά standards, στο κανονιστικό πλαίσιο της προηγμένης δικαστικής συνεργασίας, που διαμορφώνεται με την Οδηγία 2014/41, έχουν διατηρηθεί ορισμένοι λόγοι άρνησης της συνδρομής, οι οποίοι πάντως έχουν περιορισθεί στο minimum σε σύγκριση με τους προβλεπόμενους στην παραδοσιακή δικαστική συνδρομή.⁷⁶

Η ΑπΠλ 2002/584 έχει δώσει αφορμή για την υποβολή ενός πολύ μεγάλου αριθμού προδικαστικών ερωτημάτων από τα εθνικά δικαστήρια και αντίστοιχα την έκδοση μιας πληθώρας αποφάσεων από το ΔΕΕ, σχετικά τόσο με την εγκυρότητά της, όσο και, κυρίως, με την ερμηνεία της.

Στις αποφάσεις αυτές η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης αποτελεί μια έννοια που κατέχει κεντρικό ρόλο στο σκεπτικό του Δικαστηρίου και χρησιμοποιείται από αυτό στη στάθμιση που κάνει μεταξύ της αποτελεσματικότητας του συστήματος που εγκαθιδρύει η ΑπΠλ 2002/584, αφενός, και της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ενδιαφερόμενων προσώπων, αφετέρου. Το Δικαστήριο έχει τοποθετήσει την αμοιβαία εμπιστοσύνη στο βάθρο των ιδρυτικών αξιών πλησίον των κρατικών αρχών της αυτονομίας, της υπεροχής και της άμεσης εφαρμογής, οι οποίες συνθέτουν την ιδιαιτερότητα του ενωσιακού δικαίου⁷⁷.

Η πρώτη απόφαση του ΔΕΕ, η οποία κάνει λόγο για την ύπαρξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης στο πεδίο του ποινικού δικαίου, είναι η απόφαση Gözütok and Brügge (2003)⁷⁸, η οποία δέχθηκε ότι το θεσπιζόμενο με το άρθρο 53 ΣΕΣΣ ενωσιακό δεδικασμένο στηρίζεται στην αυτονόητη προϋπόθεση ότι τα Κράτη Μέλη αλληλοεμπιστεύονται τα ποινικά συστήματά τους. Αντίστοιχες σκέψεις αποτυπώνονται στην απόφαση van Esbroeck⁷⁹ σύμφωνα με την οποία η αρχή non bis in idem, προϋποθέτει κατ' ανάγκη ότι υπάρχει αμοιβαία εμπιστοσύνη των

---

⁷⁵ Βλ. ιδίως την απόφαση του ΔΕΕ της 21.12.2011 στην υπόθεση N.S, Joint Cases C-411 & 493/2010, ιδίως παρ. 83, 99, 104.

⁷⁶ Τζαννετής Αριστομένης, ΠοινΧρ 2018, σελ. 81, Η ευρωπαϊκή εντολή έρευνας.

⁷⁷ Α.Τζαννετής, Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητούμενου στην ενωσιακή ποινική συνεργασία, Π.Ν. Σάκκουλας, 2020, σελ. 48.

⁷⁸ C – 187/01 και C – 385/01.

⁷⁹ C – 436/04.

συμβαλλομένων κρατών στα οικεία συστήματα ποινικής δικαιοσύνης και ότι κάθε κράτος μέλος αποδέχεται την εφαρμογή του ποινικού δικαίου που ισχύει στα άλλα συμβαλλόμενα κράτη, έστω και αν η εφαρμογή της οικείας εθνικής νομοθεσίας θα οδηγούσε σε διαφορετική λύση⁸⁰. Με την απόφαση *Advocaten voor de Wereld*⁸¹, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι η κατάργηση της αρχής του διττού αξιολογίου σε 32 κατηγορίες εγκλημάτων δεν παραβιάζει την αρχή της ισότητας και δικαιολογείται με βάση την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης και τον υψηλό βαθμό εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης μεταξύ των Κρατών Μελών⁸².

Με την 2/13 Γνωμοδότησή του το Δικαστήριο, με την οποία απέρριψε το σχέδιο Συμφωνίας Προσχώρησης της Ε.Ε. στην ΕΣΔΑ, αναβάθμισε την αμοιβαία εμπιστοσύνη από τεκμήριο σε θεμελιώδη κανονιστική αρχή του ενωσιακού δικαίου και τη σύνδεσε ευθέως με τις αρχές του άρθρου 2 ΣΕΕ⁸³. Μετά την εν λόγω Γνωμοδότηση, το ΔΕΕ με σειρά αποφάσεών του, όπως θα εκτεθεί στη συνέχεια, εξειδικεύει τις εξαιρετικές περιστάσεις, κατά τις οποίες το τεκμήριο της αμοιβαίας εμπιστοσύνης είναι μαχητό, επιτρέποντας έτσι τον δικαστικό έλεγχο για την εν τοις πράγμασιν τήρηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ένωσης στα κράτη μέλη.

B.4. Η αρχή της καλόπιστης συνεργασίας.

Σύμφωνα με την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας που ορίζεται στο άρθρο 4 παράγραφος 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), τα κράτη μέλη υποχρεούνται να εφαρμόζουν πλήρως τις διατάξεις του δικαίου της ΕΕ. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να ερμηνεύουν το εθνικό δίκαιο σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ, να αρνούνται να εφαρμόσουν οποιαδήποτε αντίθετη διάταξη του εθνικού δικαίου, αλλά και να ακυρώνουν τις παράνομες συνέπειες της παραβίασης του δικαίου της ΕΕ.

Η αρχή της καλόπιστης συνεργασίας, σύμφωνα με το θετικό της περιεχόμενο, επιβάλλει στα Κράτη Μέλη την υποχρέωση να λαμβάνουν κάθε γενικό ή ειδικό μέτρο ικανό να διασφαλίσει την εκτέλεση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις Συνθήκες ή προκύπτουν από πράξεις θεσμικών οργάνων της Ένωσης, ενώ σύμφωνα με το αρνητικό της περιεχόμενο, δημιουργεί στα Κράτη Μέλη την υποχρέωση να

---

⁸⁰ Σκ. 33, ο.π.

⁸¹ C-303/05

⁸² Σκ. 57, ό.π.

⁸³ Βλ. Τζαννετής, ο.π., Σελ. 49.

διευκολύνουν την Ένωση στην εκπλήρωση της αποστολής της απαγορεύοντας τη λήψη οποιουδήποτε μέτρου ικανού να θέσει εμπόδια στην υλοποίηση των σκοπών της.

Η διάταξη αυτή ανάγεται σε γενική κατευθυντήρια αρχή του ενωσιακού δικαίου, η οποία εκφράζεται σε περισσότερους τομείς της ενωσιακής έννομης τάξης και εξειδικεύεται σε πληθώρα διατάξεων των Συνθηκών, όπως το άρθρο 49 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την απαγόρευση των περιορισμών της ελευθερίας εγκατάστασης των υπηκόων ενός Κράτους Μέλους στην επικράτεια ενός άλλου Κράτους Μέλους, το άρθρο 106 παρ. 1 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την απαγόρευση των Κρατών Μελών να θεσπίζουν και να διατηρούν μέτρα αντίθετα προς τους κανόνες των Συνθηκών, το άρθρο 114 παρ. 4 και 5 Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις υποχρεώσεις των Κρατών Μελών σε περιπτώσεις αποκλίσεων από τα μέτρα εναρμόνισης.⁸⁴

Αξίζει, μάλιστα, να σημειωθεί ότι η διάταξη του άρθρου 4 παρ. 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση παραμένει, κατά περιεχόμενο, αμετάβλητη από το έτος 1958 και την Συνθήκη της Ρώμης. Το ιστορικό αυτό στοιχείο αποτυπώνει ανάγλυφα τη βαρύνουσα σημασία της διάταξης για το οικοδόμημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδιαίτερα ενόψει της νομικής πολυπλοκότητας και ασάφειας που χαρακτηρίζει το πολυεπίπεδο ενωσιακό σύστημα διακυβέρνησης από την ίδρυση του.⁸⁵

Ο τρόπος με τον οποίο τα Κράτη Μέλη καλούνται να εφαρμόσουν το ενωσιακό δίκαιο διαπνέεται από την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας κατ' άρθρο 4 παρ. 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Πρόκειται για τον πυρήνα της ενωσιακής έννομης τάξης, διότι αφορά την ενότητα και κοινότητα δέσμης συμφερόντων και σκοπών τους οποίους δεν μπορεί κάθε Κράτος Μέλος να επιτύχει με την μεμονωμένη δράση του, παρά μόνον με τη συνεργασία των υπολοίπων Κρατών Μελών από κοινού. Απώτερος στόχος είναι η διασφάλιση της αποτελεσματικότητας του ενωσιακού δικαίου μέσω της συνεργασίας όλων όσοι εμπλέκονται κατά την νομοπαραγωγική διαδικασία, την εκτελεστική διαδικασία και τη διαδικασία ερμηνείας του νόμου.

Σύμφωνα με το Δικαστήριο, η διάταξη του άρθρου 4 παρ. 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση λειτουργεί ως λευκός κανόνας δικαίου για την εξειδίκευση του

---

⁸⁴ M. Klamert, *The Principle of Loyalty in EU Law*, Oxford University Press, 2014, σελ. 13-14.

⁸⁵ C. Hillion & R.A. Wessel, *Competence Distribution in EU External Relations after ECOWAS: Clarification or Continued Fuzziness?*, *Common market law review*, 2009, σελ. 551-586.

οποίου απαιτείται ο συνδυασμός με άλλη ειδικότερη διάταξη. Η εφαρμογή του άρθρου 4 παρ. 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση επιβάλλει στα Κράτη Μέλη μια γενική υποχρέωση, η οποία συγκεκριμενοποιείται στις επιμέρους διατάξεις των Συνθηκών. Οι επιμέρους αυτές διατάξεις απαιτείται να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας. Συνεπώς, η υποχρέωση που απορρέει από τη διάταξη αυτή αφορά το πώς θα τίθενται οι ενωσιακοί κανόνες δικαίου από τα ενωσιακά όργανα και πώς εφαρμόζονται οι κανόνες αυτοί από τα Κράτη Μέλη.

Το Δικαστήριο επικαλούμενο την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας έκρινε ότι τα Κράτη Μέλη οφείλουν, πριν από την παρέλευση της προθεσμίας μεταφοράς μίας Οδηγίας, να απέχουν από τη θέσπιση διατάξεων οι οποίες είναι σε θέση να μματαιώσουν τους σκοπούς της Οδηγίας.⁸⁶ Η αρχή της καλόπιστης συνεργασίας αποτελεί αυτοτελή πηγή υποχρεώσεων για τα Κράτη Μέλη και το Δικαστήριο με βάση τη διάταξη 4 παρ. 3 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει αποφανθεί ότι το Κράτος Μέλος παραβίασε τις απορρέουσες από το ενωσιακό δίκαιο υποχρεώσεις του.⁸⁷ Η ίδια αρχή της καλόπιστης συνεργασίας μπορεί να αποτελέσει αυτοτελή νομική βάση για είτε για προσφυγή ακύρωσης μιας ενωσιακής πράξης είτε για παραβίαση του ενωσιακού δικαίου κατά Κράτους Μέλους.⁸⁸

Κατά τη κρατούσα άποψη, από την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας απορρέει η αμοιβαία εμπιστοσύνη. Το άρθρο 4 παρ. 3 ΣΕΕ καθιερώνει ένα γενικό καθήκον ειλικρινούς συνεργασίας μεταξύ των Κρατών Μελών της Ε.Ε., το ακριβές περιεχόμενο του οποίου δεν έχει μέχρι σήμερα επαρκώς προσδιορισθεί⁸⁹. Ενώ η αρχή της καλόπιστης συνεργασίας τυποποιείται στο πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο (άρ. 4 παρ. 3 ΣΕΕ) και διέπει τη κάθετη σχέση μεταξύ Ε.Ε. και Κρατών Μελών, η αμοιβαία εμπιστοσύνη προορίζεται να λειτουργήσει ως επιταχυντής της οριζόντιας ενωσιακής συνεργασίας στους επί μέρους τομείς του ΧΕΑΔ⁹⁰. Η καλόπιστη συνεργασία αποτελεί

---

⁸⁶ Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 1997, Inter-Environnement Wallonie ASBL κατά Région wallonne, C-129/96, EU:C:1997:628, σκ.45.

⁸⁷ Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης απόφαση της 20ης Απριλίου 2010, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Βασιλείου της 47 Σουηδίας, C-246/07, EU:C:2010:203, σκ. 105

⁸⁸ υπό πάντως συμβαίνει σπάνια, όπως στην απόφαση της 3ης Μαρτίου 2016, υπόθεση Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά 48

Δημοκρατίας Μάλτας, C-12/14, EU:C:2016:135, σκέψεις 37-38 όπου το Δικαστήριο είπε ότι η παραβίαση της αρχής από πλευράς των ενωσιακών οργάνων μπορεί να αποτελέσει αυτοτελή λόγο ακύρωσης της νομοθετικής πράξης που εξέδωσαν

⁸⁹ Πρεβεδούρου, σε Β. Σκουρής: Η Συνθήκη της Λισσαβόνας, άρθρο 4 ΣΕΕ, αριθμ. 68.

⁹⁰ Βλ. Damien, in: Brouwer/Gerald, Mapping Mutual Trust: Understanding and Framing the Role of Mutual Trust in EU Law (2016), 77 Burchard, Die Konstitutionalisierung, 553.

μιας γενικής φύσεως υποχρέωση των Κρατών Μελών, η οποία συνήθως δεν είναι αυθύπαρκτη, αλλά συνδέεται με άλλες ειδικότερες υποχρεώσεις, που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου⁹¹, ενώ αντιθέτως ο λειτουργικός προορισμός της αμοιβαίας εμπιστοσύνης είναι συγκεκριμένος και συνίσταται στη διευκόλυνση της ενωσιακής συνεργασίας εντός του ΧΕΑΔ⁹². Δεδομένου ότι το άρθρο 4 παρ. 3 ΣΕΕ ούτε επιβάλλει ευθέως την αυτόματη αναγνώριση και εκτέλεση των ενωσιακών ποινικών αποφάσεων ούτε προδιαγράφει την ειδικότερη διαμόρφωση του περιεχομένου και των ορίων της αμοιβαίας αναγνώρισης στο δευτερογενές ενωσιακό δίκαιο, η αμοιβαία εμπιστοσύνη δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αναγκαίο επακόλουθο της ευρύτερης υποχρέωσης καλόπιστης συνεργασίας.⁹³

Στη νομολογία του ΔΕΕ για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, η αρχή της καλόπιστης συνεργασίας διέπει και την οριζόντια συνεργασία μεταξύ δικαστικών αρχών έκδοσης και εκτέλεσης⁹⁴ ιδίως όσον αφορά την μεταξύ τους ανταλλαγή πληροφοριών και διαβεβαιώσεων⁹⁵ όπως θα εκτεθεί στη συνέχεια.

Γ.Το παράδειγμα του Ευρωπαϊκού Ένταλματος Σύλληψης.

Γ.1. Βασικά χαρακτηριστικά της απόφασης πλαίσιο 2022/584 ΔΕΥ.

Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης εισήχθη με την ΑπΠλ 2002/584 και τροποποιήθηκε στην συνέχεια από την ΑπΠλ 2009/299⁹⁶. Πρόκειται για μια απλουστευμένη διασυνοριακή δικαστική διαδικασία παράδοσης προς το σκοπό της άσκησης ποινικής δίωξης ή της εκτέλεσης ποινής ή μέτρου στερητικού της ελευθερίας. Επιπλέον, απώτερο στόχο του αποτελούσε η κατάργηση της έκδοσης μεταξύ των κρατών μελών και η αντικατάστασή της από το νέο σύστημα, δεδομένου ότι τα προηγούμενα νομικά εργαλεία που εφαρμόζονταν είχαν αναγνωριστεί ως πολύπλοκα, δυσκίνητα και χρονοβόρα.⁹⁷

---

⁹¹ Jassens, Mutual Recognition, 28,30, Πρεβεδούρου, σε Β. Σκουρή: Η Συνθήκη της Λισαβώνας, άρθρο 4 ΣΕΕ, αριθμ. 42 και 46.

⁹² Von Danwitz, EuR 2020, 78.

⁹³ Schwarz, Grundlinien der Anerkennung, 195, Burchard, Die Konstitutionalisierung, 538.

⁹⁴ βλ. ΔΕΕ 2.2.2022, C-562/21 και PPU C-563/21 PPU, X και Y, σκ. 48.

⁹⁵ βλ. ενδεικτικά ΔΕΕ 25.7.2018, C-220/18 PPU ML, σκ. 109 επ.

⁹⁶ Ενσωμάτωση στην ελληνική έννομη τάξη με το Ν. 3251/2004.

⁹⁷ Αναλυτικά, Δ. Μουζάκης, Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, 2009, σελ.79, W. Schomburg, Are we on the Road to a European Law- Enforcement Area? International Cooperation in Criminal Matters. What Place for Justice?, EJCCLJ 200, σελ. 51 επ., J. R. Spencer, The European Arrest Warrant, Cambridge Yearbook of European Legal Studies 2003- 2004, sel. 202, S. Alegre, EU Cooperation in Criminal Matters : A Critical Assessment of the European Arrest Warrant

Ο ορισμός της έννοιας του ευρωπαϊκού εντάλματος δόθηκε στο άρθρο 1 της ΑπΠλ 2002/584, σύμφωνα με τον οποίο πρόκειται «για δικαστική απόφαση, η οποία εκδίδεται από κράτος- μέλος προς το σκοπό της σύλληψης και της παράδοσης από άλλο κράτος μέλος προσώπου που καταζητείται για την άσκηση ποινικής δίωξης ή για την εκτέλεση ποινής ή μέτρου στερητικών της ελευθερίας». Τα κράτη μέλη εκτελούν κάθε ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης βάσει της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης και σύμφωνα με τις διατάξεις της ΑπΠλ. Βέβαια, στη θεωρία υποστηρίχθηκε η άποψη ότι η διαδικασία παράδοσης, βάσει ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης δεν αποτελεί μια νέα, ποιοτικά διαφορετική μορφή δικαστικής συνεργασίας αλλά στην ουσία πρόκειται για μια είδους έκδοση υπό το περίβλημα διαφορετική ονομασίας⁹⁸ ή για μια «*sui generis* έκδοση», η οποία δεν εισάγει ένα νέο νομικό εργαλείο δικαστικής συνεργασίας που διαφοροποιείται από τα παραδοσιακά μοντέλα που υφίσταντο στο παρελθόν, εντούτοις απλά θέτει διαφορετικές προϋποθέσεις και μια πιο απλοποιημένη διαδικασία⁹⁹.

Στον αντίποδα, βρίσκεται η άποψη ότι η παράδοση με βάση το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης αποτελεί κάτι διαφορετικό από την έκδοση. Η ΑπΠλ για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης ισοδυναμεί με «αλλαγή παραδείγματος» στο δίκαιο της έκδοσης μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης, αφού στη θέση του παραδοσιακού θεσμού της έκδοσης, εισέρχεται η παράδοση βάσει ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης που στηρίζεται στα πλαίσια μιας αμιγώς δικαστικής σύμπραξης. Ειδικότερα, το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης δεν ταυτίζεται με την έκδοση, δεδομένου ότι δεν ασπάζεται πλέον τις κατευθυντήριες γραμμές του δικαίου της έκδοσης, γι' αυτό και άλλωστε χρησιμοποιείται διαφορετική νομική ορολογία.¹⁰⁰

Ανάμεσα στις δύο αυτές θεωρίες βρίσκεται και η άποψη ότι το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης αποτελεί μια μικτή μορφή συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης που από τη μία πλευρά αποβλέπει στην εγκατάλειψη του παραδοσιακού

---

⁹⁸ Μ. Καϊάφα – Γκμπάντι, Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης: Οι ρυθμίσεις του Ν. 3251/2004 και η μετάβαση από την έκδοση στην παράδοση, ΠοινΔικ 2004, σελ. 1310, Δ. Συμεωνίδης Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης και έκδοση Ελλήνων πολιτών. Προβληματισμοί και κρίσιμες όψεις της ερμηνείας και εφαρμογής του Ν. 3251/2004, σε ΤιμΤομ για τον Ι. Μανωλεδάκη ΙΙ, 2007, σελ. 968 επ., Γ. Μπέκας, Πολιτικές Επιλογές και Δίκαιο. Η έκδοση- προσαγωγή - παράδοση του εκζητούμενου και το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, ΠοινΛογ 2007, σελ. 551

⁹⁹ N. Keijzer, The double criminality requirement, in R. Blekxtoon/ W. van Balleghooij, Handbook on the European Arrest Warrant, TMC Asser Press, The Hague, 2005, σελ. 2005

¹⁰⁰ Χ. Μυλωνόπουλος, Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, ΠοινΛογ 2003, σελ. 2259. Όμοια θέση και Ο. Lagodny, αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην κατάργηση του διοικητικού σταδίου και στην αντικατάστασή του από ένα σύστημα άμεσης επικοινωνίας μεταξύ των δικαστικών αρχών. “Extradition” without a granting procedure: the concept of “surrender”, in R. Blekxtoon/ W. van Balleghooij, Handbook on the European Arrest Warrant, TMC Asser Press, The Hague, 2005, σελ 167- 168.

μοντέλου της έκδοσης, κατά τρόπο που προσιδιάζει σε «παράδοση» διατηρώντας παράλληλα τα χαρακτηριστικά ενός διακρατικού επιπέδου συνεργασίας¹⁰¹.

Δεν θα μπορούσε κανείς να παραβλέψει τη σημασία του ΕΕΣ για την εφαρμογή της αμοιβαίας αναγνώρισης. Αποτελεί ίσως το πιο σημαντικό εργαλείο δικαστικής συνεργασίας στο οποίο δεν επηρεάζονται τα δικονομικά συστήματα των εθνικών εννόμων τάξεων και δεν επιδιώκεται η εναρμόνιση αυτών προκειμένου να εφαρμοστεί.¹⁰²

Με το ΕΕΣ εισήχθησαν κάποιες αλλαγές σε σχέση με το καθεστώς που προϋπήρχε¹⁰³, οι οποίες έγκειτο αρχικά στην κατάργηση του διττού αξιοποίνου και αφορούσαν τριάντα δύο κατηγορίες αδικημάτων για τις οποίες απειλούνταν στο αιτούν κράτος ποινή φυλάκισης, το ανώτατο όριο της οποίας είναι τουλάχιστον τα τρία έτη ενώ σημαντική διαφοροποίηση υπήρξε και στην έκδοση και εκτέλεση των αποφάσεων δυνάμει δικαστικών αποφάσεων και χωρίς την παρεμβολή της εκτελεστικής εξουσίας.

Ουσιαστικά, η θέσπιση του ΕΕΣ κατήργησε το λεγόμενο «διοικητικό σκέλος» που υφίστατο στην έκδοση¹⁰⁴. Επιπλέον, ως προς τους λόγους άρνησης εκτέλεσης του εντάλματος, αξίζει να υπομνησθεί ότι προβλέπονται συγκεκριμένοι περιοριστικά αναφερόμενοι, οπότε το κράτος που καλείται να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ θα πρέπει να περιοριστεί στην επίκληση μόνο αυτών. Επιπροσθέτως, η διαφοροποίηση σε σχέση με τα παραδοσιακά μοντέλα δικαστικής συνδρομής έγκειται και στην θέσπιση αυστηρών προθεσμιών, που εισήχθησαν με την ΑπΠλ 2002/584 προκειμένου να επιτευχθεί η παράδοση του εκζητούμενου αλλά και οι επιμέρους ρυθμίσεις που κατέτειναν και στόχευαν στην επιτάχυνση και απλοποίηση της διαδικασίας.

---

¹⁰¹ Δ. Μουζάκη, ο.π., σελ. 110 επ.

¹⁰² Στο χαρακτηριστικό αυτό οφείλει και εξάλλου και την επιτυχία του ως προς την υιοθέτηση από τα κράτη μέλη κατά την Μ. Καϊάφα – Γκμπάντι, Νομολογία ΔΕΕ και Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης: Βασικές Κατευθύνσεις και Σύγχρονες Τάσεις, ΠοινΔικ 2019

¹⁰³ Κριτική ασκείται από Καλφάκη, Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, ΠοινΔικ 2006, σελ. 199 επ, Μ. Καϊάφα – Γκμπάντι, Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης: Οι ρυθμίσεις του Ν. 3251/2004 και η μετάβαση από την έκδοση στην «παράδοση», ΠοινΔικ 2004, 1294 επ., Σ. Καρανικόλας, Η επίδραση του ευρωπαϊκού ποινικού δικαίου στην ελληνική έννομη τάξη, 2012, σελ. 21 επ., Ι. Κυριτσάκη, Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και η αρχή του διττού αξιοποίνου, σ. 40 επ., Τσόλκα, Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, ΠοινΧρ 2002, σελ. 103 επ., Γ. Ναζίρη, Η σχέση του ελέγχου της παραγραφής ως λόγου υποχρεωτικής άρνησης εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης με τον αποκλεισμό του ελέγχου του διττού αξιοποίνου κατ' άρθρο 10 του Ν. 3251/2004, ΠοινΔικ 2018, σελ. 22 επ.

¹⁰⁴ Πρόκειται όπως έχει χαρακτηριστεί για μια «δικαστικοποίηση» του εντάλματος σύλληψης, σχετικά Δ. Μουζάκης ο.π

Ειδικότερα, ως προς τους λόγους άρνησης, αυτοί, διακρίνονται σε υποχρεωτικούς και δυνητικούς. Ως προς τους υποχρεωτικούς λόγους σημειώνεται ότι η δικαστική αρχή εκτέλεσεως αρνείται την εκτέλεση σε περίπτωση χορήγησης αμνηστίας από το κράτος μέλος της εκτέλεσης, σε περίπτωση που ο καταζητούμενος έχει δικασθεί τελεσιδίκως για τις ίδιες πράξεις από το κράτος μέλος καθώς και όταν το πρόσωπο κατά του οποίου έχει εκδοθεί το ένταλμα δεν μπορεί λόγω της ηλικίας του να θεωρηθεί ποινικώς υπεύθυνο. Οι δυνητικοί λόγοι άρνησης εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης εφαρμόζονται, όταν η πράξη λόγω της οποίας εκδόθηκε το ένταλμα δεν είναι αξιόποινη κατά το κράτος εκτέλεσης, όταν το πρόσωπο διώκεται στο κράτος εκτέλεσης για την ίδια πράξη, όταν υφίσταται παραγραφή της ποινικής δίωξης ή της ποινής κατά τη νομοθεσία του κράτους εκτέλεσης, όταν ο καταζητούμενος έχει δικασθεί τελεσιδίκως από τρίτη χώρα, όταν οι δικαστικές αρχές εκτέλεσης αποφάσισαν τη μη άσκηση δίωξης για την αξιόποινη πράξη ή την παύση αυτής καθώς και όταν το ένταλμα αφορά αξιόποινες πράξεις οι οποίες κατά το κράτος εκτέλεσης θεωρούνται ότι διαπράχθηκαν εξ ολοκλήρου ή εν μέρει στο έδαφος του κράτους εκτέλεσης ή εξομοιούμενο προς αυτό τόπο ή όταν διαπράχθηκαν εκτός του εδάφους του κράτους μέλους έκδοσης και το δίκαιο του κράτους εκτέλεσης δεν επιτρέπει τη δίωξη για τα ίδια αδικήματα που διαπράττονται εκτός του εδάφους του.

Όπως διαπιστώνεται οι περιορισμοί ως προς την εφαρμογή της αμοιβαίας αναγνώρισης στην ΑπΠλ αναφέρονται περιοριστικά και αντιμετωπίζονται ως εξαιρέσεις, οι οποίες ερμηνεύονται από το ΔΕΕ στενά. Η έλλειψη αναφοράς της παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων ως λόγου άρνησης της εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης στην ΑπΠλ 2002/584 έχει εγείρει ένα ερμηνευτικό ζήτημα, το οποίο έχει απασχολήσει το Δικαστήριο της Ένωσης και αφορά στην υπαγωγή ή μη της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων στους περιορισμούς της αμοιβαίας αναγνώρισης, όπως θα αναλυθεί σχετικώς στην εξεταζόμενη νομολογία του ΔΕΕ. Το Δικαστήριο της Ένωσης παρά την αρχική επιφυλακτική του στάση απέναντι στην αναγνώριση λόγων άρνησης που δεν εντάσσονται στους αποκλειστικά προβλεπόμενους, στάθμισε σταδιακά την ανάγκη της αποτελεσματικότητας με την ανάγκη προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων δίνοντας ορθώς το προβάδισμα στην τελευταία.

Γ. 2. Οι κανόνες αμοιβαίας αναγνώρισης.

Το ΕΕΣ, όπως προεκτέθηκε, αποτελεί την πρώτη προσπάθεια των κρατών-μελών της ΕΕ προς μία γνήσια εφαρμογή της αμοιβαίας αναγνώρισης¹⁰⁵. Με την ΑπΠλ 2002/584, και την ενσωμάτωσή της στην ελληνική έννομη τάξη, εισήχθησαν καινοτόμες ρυθμίσεις, με στόχο την δημιουργία ενός συστήματος ελεύθερης κυκλοφορίας τόσο των προδικαστικών όσο και των τελεσίδικων ποινικών αποφάσεων στο χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης της ΕΕ. Παρά το γεγονός ότι η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, καίτοι αναγνωρίστηκε ως αρχή που διέπει τη δικαστική συνεργασία στην ΑπΠλ, αναφέρεται μόνο στο προοίμιο της τελευταίας και όχι στα κυρίως άρθρα αυτής,¹⁰⁶ οι εισαγόμενες καινοτόμες ρυθμίσεις, συγκριτικά με τον παραδοσιακό θεσμό της έκδοσης, καθιστούν σαφή την πρόθεση του ενωσιακού νομοθέτη για εφαρμογή της ως άνω αρχής.

Ήδη από την διατύπωση της πρότασης για την έκδοση της ΑπΠλ 2002/584 για το ΕΕΣ, προκύπτει η πρόθεση της Επιτροπής για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, διαπιστώνοντας δε την ασυμβατότητα της με την αρχή του διττού αξιοποίνου, συμπεραίνει ότι πρέπει να προταχθεί η κατάργηση της τελευταίας¹⁰⁷. Μολονότι, στις αρχικές σκέψεις της Επιτροπής, ήταν η σύνταξη ενός καταλόγου συμπεριφορών για τις οποίες τα κράτη μέλη θα είχαν την δυνατότητα να αρνηθούν την εκτέλεση του ΕΕΣ, η ως άνω πρόταση δεν υιοθετήθηκε και έτσι συντάχθηκε ο κατάλογος των 32 αδικημάτων του άρθρου 2§2 της ΑπΠλ 2002/584¹⁰⁸.

Από μια προσεκτικότερη επισκόπηση της ΑπΠλ για το ΕΕΣ γίνεται αντιληπτό ότι ο ενωσιακός νομοθέτης στην παρ. 1 του αρ. 2, απαιτεί η πράξη να είναι αξιόποινη μόνο στο κράτος-μέλος έκδοσης του ΕΕΣ, χωρίς περαιτέρω αναφορά για το αξιόποινο της πράξης στο Κράτος-Μέλος εκτέλεσης του ΕΕΣ. Στην δε παρ. 2 του ίδιου άρθρου της ΑπΠλ αναφέρει για πρώτη φορά την αρχή του διττού αξιοποίνου («και χωρίς έλεγχο του διττού αξιοποίνου»). Δηλαδή, φαίνεται ότι πρόθεση του ενωσιακού νομοθέτη ήταν η πλήρης άρση της αρχής του διττού αξιοποίνου, καθιερώνοντας ένα minimum εγκληματικών συμπεριφορών, των αναφερόμενων στον κατάλογο, για τα οποία το

---

¹⁰⁵ Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ.6 του προοιμίου της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ.

¹⁰⁶ Σε αντίθεση με την μεταγενέστερη Οδηγία 2014/41/ΕΕ, για την Ευρωπαϊκή Έντολή Έρευνας που προβλέπει την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης τόσο στο προοίμιο της όσο και στο πρώτο άρθρο αυτής.

¹⁰⁷ Πρόταση για την υιοθέτηση της απόφασης-πλαίσιο του Συμβουλίου για το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών, COM 2001 522 τελικό, Βρυξέλλες, 19.9.2001 σελ 5, 6, 18 καθώς και την υπ' αριθ. 14 αιτιολογική σκέψη στην πρόταση απόφασης-πλαίσιο της Επιτροπής.

¹⁰⁸ Μουζάκης, 2009 ο.π. σελ 261.

διττό αξιόποινο κάμπτεται¹⁰⁹, αφήνοντας στα κράτη-μέλη την πρωτοβουλία για περαιτέρω επέκταση της αρχής και σε άλλες εγκληματικές συμπεριφορές, που απειλούν τις προβλεπόμενες στην παράγραφο 1 ποινές.

Η επιλογή αυτή του νομοθέτη, για τον ορισμό του ως άνω καταλόγου και την παραχώρηση στους εθνικούς νομοθέτες της δυνατότητας για περαιτέρω κάμψη, αποτελεί ουσιαστικά μια στάθμιση μεταξύ της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης και της μερικής παραίτησης των Κρατών Μελών από την εθνική τους κυριαρχία, και ίσως μια προσπάθεια εναρμόνισης, ειδικά ως προς τον κατάλογο των 32 κατηγοριών αξιόποινων πράξεων.¹¹⁰ Τέλος, μια ακόμα έκφραση της αρχής της αμοιβαιότητας στον νόμο για το ΕΕΣ βρίσκεται στα σύντομα χρονικά όρια που θεσπίστηκαν για την έκδοση της ΑπΠλ 2002/584.

Στον αντίποδα, ωστόσο, δεν θα πρέπει να παραληφθεί ότι ο ευρύτατος κατάλογος των λόγων υποχρεωτικής ή δυνητικής μη εκτέλεσης του ΕΕΣ, περιορίζουν σε μεγάλο βαθμό την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, καθώς με τους λόγους άρνησης, ουσιαστικά προβλέπονται εξαιρέσεις από την εφαρμογή της αρχής. Έτσι, ουσιαστικά, με την ΑπΠλ δεν υιοθετείται μια «αυτόματη» αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων των άλλων κρατών μελών, αλλά μια ελεγχόμενη αμοιβαία εμπιστοσύνη, ένα σύστημα απλοποιημένου δικαστικού τους ελέγχου, με σκοπό τη σύλληψη και την παράδοση στον χώρο της ΕΕ¹¹¹. Περαιτέρω, η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης περιορίζεται και από τις συναρτώμενες με το αδίκημα παραμέτρους, όπως τα προβλεπόμενα όρια των ποινών που καθορίζουν για ποιες πράξεις μπορεί να εκδοθεί το ΕΕΣ¹¹², αλλά και από τις ιδιότητες του προσώπου του καταζητουμένου, όπως για παράδειγμα η ανηλικότητα, που προβλέπεται ως λόγος υποχρεωτικής άρνησης.

---

¹⁰⁹ Αυτό προκύπτει και από την διατύπωση του άρθρου 2§4 της ΑπΠλ 2002/584, όπου χρησιμοποιείται το ρήμα «μπορεί»

¹¹⁰ Ωστόσο, ο εθνικός μας νομοθέτης, όπως και τα περισσότερα κράτη-μέλη, κατά τη μεταφορά της ΑπΠλ, στο άρθρο 10§1 εξαρτά την εκτέλεση του εντάλματος σύλληψης, για τις λοιπές πλην των 32 κατηγοριών πράξεις, από το αξιόποινο και κατά τους ελληνικούς ποινικούς νόμους Βλ ΣυμΕφΠειρ 8/2011 (αδημ), που αφορά ΕΕΣ κατά Βούλγαρου υπηκόου, εκδοθέντος από τις βουλγαρικές δικαστικές αρχές για την άσκηση ποινικής δίωξης για την πράξη της παράνομης εξόδου από τα σύνορα της Βουλγαρίας, στο σκεπτικό δε της εισαγγελικής πρότασης αναφέρεται πως «στο άρθρο 10 θεσπίζεται ως γενικός κανόνας η αρχή του διττού αξιόποινου, εκτός των εγκλημάτων που αναφέρονται στην παρ. 2 αυτού».

¹¹¹ Μουζάκης, ο.π. 2009, σελ 175.

¹¹² αρ. 10§1 Ν. 3251/2004.

Γ.3. Περιορισμοί στην υποχρέωση εκτέλεσης του ΕΕΣ λόγω παραβίασης ενωσιακών θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Αδιαμφισβήτητα, ως γίνεται αντιληπτό, η εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στο πεδίο της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, δοκιμάζει πολλαπλώς τα όρια αποδοχής της διαφορετικότητας των δικαϊκών συστημάτων των κρατών μελών. Η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών – μελών κλονίζεται, καθώς άλλοτε εμφανίζεται να θεμελιώνει και άλλοτε να δικαιολογεί την αμοιβαία αναγνώριση, όπως έχει προαναφερθεί.¹¹³

Στο παράδειγμα του Ευρωπαϊκού Ένταλματος Σύλληψης, ήτοι στο πρώτο μέτρο εφαρμογής της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων στην Ε.Ε., αναδεικνύεται η σχετική ως άνω προβληματική. Στους περιοριστικά αναφερόμενους στα άρθρα 3,4 και 4^α της ΑπΠλ 2002/584 υποχρεωτικούς και προαιρετικούς λόγους άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ, δεν περιλαμβάνεται η παραβίαση των ενωσιακών θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητούμενου. Η νομοθετική αυτή επιλογή απηχεί την παγιωμένη – μέχρι κατά το χρόνο θέσπισης της ΑπΠλ – αντίληψη ότι η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών – μελών είναι δεδομένη.

Ωστόσο, η υποχρέωση σεβασμού θεμελιωδών δικαιωμάτων, στην ΑπΠλ 2002/584, κατοχυρώνεται ευθέως στο άρθρο 1 παρ. 3, σύμφωνα με το οποίο « *Αυτή η Απόφαση Πλαίσιο δεν έχει ως αποτέλεσμα ότι μεταβάλλεται η υποχρέωση σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των θεμελιωδών δικαιοκτών αρχών, όπως αυτές κατοχυρώνονται στο άρθρο 6 της ΣΕΕ*». Ερμηνευτικά συνάγεται ότι η εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την τροποποίηση της υποχρέωσης σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στο άρθρο 6 ΣΕΕ.¹¹⁴ Αφετέρου, γεννάται το ερώτημα κατά πόσο το «τεκμήριο της αμοιβαίας εμπιστοσύνης», - θεμελιακό στοιχείο της δικαστικής συνεργασίας - είναι «μαχητό».

Ενόψει του ζητήματος ότι στην ΑπΠλ 2002/584, δεν προβλέπεται ως λόγος άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ η παραβίαση θεμελιώδους δικαιώματος, ανακύπτει ερμηνευτικό ζήτημα κατά πόσον αποτελεί ή μετατρέπεται σε κεκρυμμένο λόγο άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ η παραβίαση θεμελιώδους δικαιώματος στηριζόμενο στο άρθρο 1 παρ. 3 της

¹¹³ Ο. Τσόλκα, ΠoinXp ΕΗ (2018), τεύχος 6°, σελ. 425.

¹¹⁴ ΔΕΕ C-699/21, σκ. 15.

ΑπΠλ 2002/584 ή κατά άλλη διατύπωση σε ρήτρα επιφύλαξης της ενωσιακής δημόσιας τάξης¹¹⁵. Η δυνατότητα των Κρατών Μελών να ελέγχουν πιθανή παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητούμενου φαίνεται εκ πρώτης άποψης ασυμβίβαστη με την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, στην οποία στηρίζεται η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, πόσω μάλλον όταν ένας τέτοιος λόγος άρνησης δεν προβλέπεται στην ΑπΠλ 2002/584.¹¹⁶

Ωστόσο τα δικαιώματα του εκζητούμενου που διακυβέβονται κατά την ενωσιακή ποινική συνεργασία στον μηχανισμό του ΕΕΣ είναι κατά κύριο λόγο, η απαγόρευση απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείριση λόγω συνθηκών κράτησης στο εκζητούν Κράτος και η παραβίαση της αρχής της δίκαιης δίκης λόγω συστημικών ελλείψεων στο εκζητούν Κράτος.

Γ. 4. Ο «δικαστικός έλεγχος» για το τεκμήριο της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και η αρχή της καλόπιστης συνεργασίας, κατά τη νομολογία του ΔΕΕ

Γ. 4.1. Μία σύντομη αναφορά στην αρχική νομολογία του ΔΕΕ.

Στο πλαίσιο του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου (ΚΕΣΑ), το ΔΕΕ έκρινε ότι η εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης δεν είναι απόλυτη και το τεκμήριο σεβασμού εκ μέρους ενός κράτους μέλους των θεμελιωδών δικαιωμάτων δεν είναι αμάχητο. Ειδικότερα, με την από 22.12.2011 απόφαση του στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις N.S. και M.E. (C -411/10 και C – 493/10)¹¹⁷, το ΔΕΕ δέχθηκε ότι *«το δίκαιο της Ένωσης δεν επιτρέπει την εφαρμογή αμάχητου τεκμηρίου περί του ότι το κράτος μέλος, το οποίο ορίζεται ως υπεύθυνο βάσει του κανονισμού 343/2003 σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα της Ένωσης»*¹¹⁸, **καταρρίπτοντας το τεκμήριο σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων στον τομέα του ΚΕΣΑ. Η απόφαση N.S. λειτούργησε ως καταλύτης για την εμπέδωση στη νομολογία του ΔΕΕ της αντίληψης ότι η αμοιβαία εμπιστοσύνη δεν είναι ούτε τυφλή ούτε απόλυτη, εγκαταλείποντας το δόγμα των μέχρι τότε αποφάσεων του Δικαστηρίου ότι η τυφλή εμπιστοσύνη**

¹¹⁵ Ο.Τσόλκα, ΠοινΧρ ΞΗ' (2018), σελ. 426.

¹¹⁶ Α.Τζαννετής, Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητούμενου στην Ενωσιακή Ποινική Συνεργασία, Π.Ν. Σάκκουλας, σελ. 81.

¹¹⁷ Απόφαση της 22.12.2011, συνεκδικαζόμενες υποθέσεις N.S. και M.E. C -411/10 και C – 493/10, αποτελεί καρπό γόνιμου διαλόγου μεταξύ του ΕΔΔΑ και του ΔΕΕ.

¹¹⁸ C -411/10 και C – 493/10, σκ. 105.

μεταξύ των Κρατών Μελών αποκλείει την ευθύνη για παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά την ενωσιακή συνεργασία εντός του ΧΕΑΔ.

Μέχρι και τον Μάρτιο του έτους 2016, το ΔΕΕ νομολογούσε ότι η δικαστική αρχή εκτέλεσης δεν μπορεί να εξαρτήσει την εκτέλεση του ΕΕΣ από άλλες προϋποθέσεις πέραν εκείνων που απαντούν στις ειδικές διατάξεις της ΑπΠλ 2002/584, προτάσσοντας την αποτελεσματικότητα της διεθνικής ποινικής καταστολής σε βάρος της διεθνικής προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ενδεικτικά με τις αποφάσεις Leymann και Pustarov (C – 388/08) και Wolzenburg (C -123/08) ερμηνευτικά προκύπτει ότι το ΔΕΕ δεν δεχόταν την επιφύλαξη της ενωσιακής δημόσιας τάξης ως ορίου στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, καθιστώντας κενό γράμμα την παρ. 3 του άρθρου 1 της ΑπΠλ 2002/584.

Στην απόφαση Radu (C – 396/11)¹¹⁹, το ΔΕΕ για πρώτη φορά εκλήθη να αποφανθεί αν η παραβίαση θεμελιωδών δικαιώματος του εκζητούμενου θέτει όρια στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης κατά την εκτέλεση του ΕΕΣ. Η Γενική Εισαγγελέας, δημιουργώντας αυξημένες προσδοκίες, με τις προτάσεις της υποστήριξε ότι ένα κράτος μέλος μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση ενός ΕΕΣ, για λόγους αναγόμενους στην προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων, καθώς διαφορετικά *«Οποιαδήποτε άλλη ερμηνεία θα καθιστούσε τη διάταξη του άρθρου 1, παράγραφος 3, κενή περιεχομένου – εκτός αν πρόκειται απλώς για μια κομψή κοινοτοπία»¹²⁰*, και θα πρέπει το τεκμήριο σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων να **θεωρείται μαχητό**. Το ΔΕΕ ωστόσο δεν ακολούθησε την πρόταση της Γενικής Εισαγγελέως, τασσόμενο στην διασφάλιση της αποτελεσματικότητας του συστήματος παράδοσης του ΕΕΣ και της ύπαρξης αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών ως προς την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Το ΔΕΕ επικαλείται το αξίωμα της αμοιβαίας εμπιστοσύνης για να κατοχυρώσει το συμπέρασμα ότι ένα Κράτος Μέλος δικαιούται να αρνηθεί την εκτέλεση ενός ΕΕΣ μόνο στις περιοριστικά αναφερόμενες στα άρθρα 3 – 4 α της ΑπΠλ 2002/584 περιπτώσεις, δεχόμενο ότι οι λόγοι άρνησης της ΑπΠλ 2002/584 είναι εξαντλητικοί. Συγκεκριμένα κατά το ΔΕΕ δεν είναι δυνατή η άρνηση εκτέλεσης του ΕΕΣ για το λόγο ότι δεν τηρήθηκε το κατοχυρωμένο στα **άρθρα 47 και 48 Χάρτη δικαίωμα ακρόασης** του εκζητούμενου από τις αρχές του εκζητούντος Κράτους πριν από την έκδοση του ΕΕΣ (παρ. 39), με την πρόσθετη επισήμανση ότι, ειδικά όταν

¹¹⁹ Απόφαση της 29.1.2013, C -396/11.

¹²⁰ C -396/11, προτάσεις Γενικής Εισαγγελέως, σκ. 70.

πρόκειται για ΕΕΣ που εκδόθηκε για την εκτέλεση ποινής, τυχόν προηγούμενη ακρόαση του εκζητούμενου θα αποστερούσε το ΕΕΣ από το στοιχείο του αιφνιδιασμού με συνέπεια τη συνολική αχρήστευση του όλου συστήματος (παρ. 40)¹²¹. Διαφαίνεται ότι το ΔΕΕ με την ως άνω απόφαση του, δεν ανταποκρίθηκε αμέσως στην παρότρυνση της απόφασης του στην υπόθεση N.S., αφού απέκλεισε επί της αρχής τη δυνατότητα να λειτουργήσει η παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητούμενου ως λόγος άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ.

Με τη γνωμοδότηση 2/13 του ΔΕΕ¹²², η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των Κρατών Μελών αναβαθμίστηκε σε δεσμευτική αρχή του ενωσιακού δικαίου και μάλιστα «θεμελιώδους σημασίας»¹²³. Το ΔΕΕ δέχεται ότι τα Κράτη Μέλη δεν δικαιούνται να αξιώσουν από τα υπόλοιπα υψηλότερο επίπεδο προστασίας από εκείνο που παρέχει το ενωσιακό δίκαιο¹²⁴, και ότι η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης επιβάλλει στο καθένα από τα κράτη μέλη να δέχονται, **πλην εξαιρετικών περιπτώσεων**, ότι τα λοιπά κράτη μέλη τηρούν το δίκαιο της Ένωσης και, ειδικότερα, ότι σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα που είναι αναγνωρισμένα από το δίκαιο αυτό»¹²⁵. Το ΔΕΕ αναγνωρίζει ως «εξαιρετική περίπτωση» την παραβίαση των ενωσιακών θεμελιωδών δικαιωμάτων, υιοθετώντας μία σχέση «κανόνα – εξαίρεσης», διανοίγοντας κάποια περιθώρια κλονισμού της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και ανατροπής του τεκμηρίου σεβασμού των ενωσιακών θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ωστόσο με την πολυσυζητημένη γνωμοδότηση του επί του σχεδίου προσχώρησης της Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), το Δικαστήριο προσδιόρισε ειδικότερα ότι από την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης απορρέουν δύο υποχρεώσεις. Με βάση λοιπόν την αρχή αυτή, τα κράτη μέλη οφείλουν, όταν θέτουν σε εφαρμογή το δίκαιο της Ένωσης, να “εκλάβουν ως δεδομένο τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων από τα λοιπά κράτη μέλη, με αποτέλεσμα να μην έχουν τη δυνατότητα όχι μόνο να απαιτήσουν από κάποιο άλλο κράτος μέλος να εφαρμόσει εθνικό επίπεδο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων υψηλότερο από το επίπεδο προστασίας που εγγυάται το δίκαιο της Ένωσης, αλλά επίσης, **πλην εξαιρετικών περιπτώσεων**, να ελέγχουν αν το

---

¹²¹ Α. Τζαννετής, Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητούμενου στην Ενωσιακή Ποινική Συνεργασία, Π.Ν. Σάκκουλας, σελ. 193.

¹²² Γνωμοδότηση του Δικαστηρίου (ολομέλεια) της 18ης Δεκεμβρίου 2014.

¹²³ Ο. Τσόλκα, ΠoinXp ΞΗ' (2018), σελ. 430.

¹²⁴ Ευθυγραμμιζόμενο το ΔΕΕ με την ήδη εκδοθείσα απόφαση Melloni, σύμφωνα με την οποία η εκτέλεση του ΕΕΣ ελέγχεται με αποκλειστικό γνώμονα την τήρηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, που κατοχυρώνονται στο ενωσιακό δίκαιο και όχι στο εσωτερικό δίκαιο των Κρατών Μελών.

¹²⁵ Α. Τζαννετής, ο.π., σελ. 198.

άλλο κράτος μέλος έχει πράγματι σεβαστεί, σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνει η Ένωση”¹²⁶.

Με την απόφαση Lanigan (C -237/15)¹²⁷, το ΔΕΕ για πρώτη φορά αξιοποιεί το άρθρο 1 παρ. 3 της ΑπΠλ 2002/584 για να θεμελιώσει το δικαίωμα του Κράτους εκτέλεσης του ΕΕΣ να κάνει έλεγχο κατά πόσον παραβιάζεται θεμελιώδες δικαίωμα του εκζητούμενου, όπως είναι εκείνο στη προσωπική ελευθερία, όταν η διάρκεια της κράτησης κρίνεται υπερβολική.¹²⁸ Με την απόφαση αυτή το ΔΕΕ **άφησε ανοιχτή τη δυνατότητα μη εκτέλεσης του ΕΕΣ**, στη περίπτωση παραβίασης ενωσιακού δικαιώματος εκζητούμενου και δη σ’αυτό της προσωπικής ελευθερίας, όπως κατοχυρώνεται στα άρθρα 5 ΕΣΔΑ και 6 παρ. 1 του ΧΘΔΕΕ.

Της απόφασης Lanigan, είχε προηγηθεί **η απόφαση I.B. (C – 306/09)¹²⁹**, η οποία παρόλο που δεν απάντησε καθόλου στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα περί του εάν συνιστά λόγο άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ η παραβίαση των κατοχυρωμένων στο άρθρο 6 παρ. 2 ΣΕΕ θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητούμενου – διέλαβε την σκέψη ότι η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, στην οποία στηρίζεται η ΑπΠλ 2002/584, δεν καθιδρύει απόλυτη υποχρέωση εκτέλεσης του ΕΕΣ.

Κατόπιν των ανωτέρω εισαγωγικών αναφορών στην νομολογία του ΔΕΕ σε σχέση με τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά την εκτέλεση ΕΕΣ, ακολουθεί επισκόπηση της νομολογίας σε σχέση με τους περιορισμούς στην υποχρέωση εκτέλεσης του ΕΕΣ λόγω παραβίασης ενωσιακών θεμελιωδών δικαιωμάτων.

4.2. Η απαγόρευση της απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης (άρθρο 4 του Χάρτη), ως αντικείμενο δικαστικού ελέγχου της αρχής εκτέλεσης και η «συνεργασία» της με την αρχή έκδοσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης

- **4.2.1. Η απόφαση Aranyosi και Căldăraru (C - 404/15).**

Στην υπόθεση Aranyosi και Căldăraru (C - 404/15)¹³⁰, τόσο ο Γενικός Εισαγγελέας, όσο και το Δικαστήριο, αντιμετώπισαν ευθέως τη συγκεκριμένη του παρόντος κεφαλαίου εξεταζόμενη προβληματική, σε βαθμό που θεωρείται εμβληματική και

¹²⁶ ΔΕΕ (Ολομέλεια), Γνωμοδότηση 2/13, σκ. 192.

¹²⁷ Απόφαση της 16.5.2015, C – 237/15.

¹²⁸ Marguery, Europeanpapers 2016, 952, Montaldo, Europeanpapers 2016, 981.

¹²⁹ Απόφαση της 21.10.2010 C – 306/09.

¹³⁰ Απόφαση της 5.4.2016, C -659/15.

σημάνει την μεταστροφή του Δικαστηρίου. Η υπόθεση αφορούσε συγκεκριμένα την εκτέλεση εκ μέρους των αρμόδιων γερμανικών αρχών δύο ΕΕΣ που εκδόθηκαν κατά των P. Aranyosi και R. Căldăraru από τις ουγγρικές και ρουμανικές αρχές αντίστοιχα. Και στις δύο περιπτώσεις αμφισβητήθηκε η συμβατότητα της εκτέλεσης των ενταλμάτων εξαιτίας του ενδεχομένου παραβίασης της **απόλυτης απαγόρευσης απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης που περιέχεται στο άρθρο 4 του ΧΘΔ, αλλά και το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ**, λόγω του υπερπληθυσμού των ουγγρικών και ρουμανικών φυλακών και των εν γένει συνθηκών κράτησης σε αυτές. Μάλιστα, τόσο στην περίπτωση της Ουγγαρίας, όσο και στην περίπτωση της Ρουμανίας, είχαν εκδοθεί αποφάσεις από το ΕΔΔΑ που καταδίκάζαν τα συγκεκριμένα κράτη για παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ¹³¹, εξαιτίας ακριβώς των συνθηκών διαβίωσης των κρατουμένων.

Το εθνικό δικαστήριο, με το προδικαστικό ερώτημα του, διερωτήθηκε κατ' ουσίαν αν το άρθρο 1 παράγραφος 3 της ΑπΠλ 2002/584 μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο τέτοιο ώστε να απορρέει από αυτό υποχρέωση ή δυνατότητα μη εκτέλεσης ενός ΕΕΣ, όταν υπάρχουν βάσιμες αμφιβολίες για το σεβασμό στην πράξη του άρθρου 4 του ΧΘΔΕΕ. Το Δικαστήριο αφού αναφέρθηκε στις αρχές της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της αμοιβαίας αναγνώρισης ως απαραίτητα στοιχεία για τη λειτουργία του συστήματος που καθιερώνει η ΑπΠλ 2002/584, διευκρίνισε ότι υπό εξαιρετικές περιπτώσεις η εφαρμογή των αρχών αυτών επιδέχεται παρεκκλίσεων και, όπως ορίζει το άρθρο 1 παράγραφος 3, η ΑπΠλ δε θα πρέπει να συνεπάγεται τροποποιήσεις ως προς την υποχρέωση σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως αυτά προστατεύονται από το **Χάρτη**¹³². Ως προς το επίμαχο, εν προκειμένω, δικαίωμα, το Δικαστήριο επισήμανε τον απόλυτο χαρακτήρα της απαγόρευσης απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, τόσο υπό το πρίσμα του άρθρου 4 του ΧΘΔ σε συνδυασμό με το άρθρο 1 του ΧΘΔ για την προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, όσο και υπό το πρίσμα του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ¹³³.

---

¹³¹ Πιο συγκεκριμένα: ΕΔΔΑ, Varga και λοιποί κατά Ουγγαρίας, αριθμός προσφυγών 14097/12, 45135/12, 73712/12, 34001/13, 44055/13 και 64586/13, 10.03.2015, ΕΔΔΑ, Voicu κατά Ρουμανίας, αριθμός προσφυγής 22015/10, 10.06.2014 ΕΔΔΑ, Bujorean κατά Ρουμανίας, αριθμός προσφυγής 13054/12, 10.06.2014, ΕΔΔΑ, Constantin Aurelian Burlacu κατά Ρουμανίας, αριθμός προσφυγής 51318/12, 10.06.2014 και ΕΔΔΑ, Mihai Laurențiu Marin κατά Ρουμανίας, αριθμός προσφυγής 79857/12, 10.06.2014.

¹³² Σκ. 81-83.

¹³³ Σκ. 85-86.

Σύμφωνα με την απόφαση, η ύπαρξη πραγματικού κινδύνου (real risk) παραβίασης του απόλυτου αυτού δικαιώματος θα πρέπει να εξεταστεί από την δικαστική αρχή εκτέλεσης του εντάλματος σε δύο στάδια, ήτοι αρχικά σε συστημικό και ακολούθως σε εξατομικευμένο επίπεδο, που αποδίδεται συχνά στη θεωρία ως «**τεστ Aranyosi**»¹³⁴. Πρώτον, στο πλαίσιο της οριζόντιας δικαστικής συνεργασίας, θα πρέπει να προκύπτει από αντικειμενικά, αξιόπιστα, συγκεκριμένα και δεόντως ενημερωμένα στοιχεία η ύπαρξη συστημικών πλημμελειών ως προς τις συνθήκες κράτησης στο κράτος μέλος έκδοσης του εντάλματος, στοιχεία που ενδέχεται να προκύπτουν και αποφάσεις του ΕΔΔΑ ή των εθνικών δικαστηρίων, καθώς και έρευνες ή πορίσματα από όργανα του Συμβουλίου της Ευρώπης ή του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών¹³⁵. Ωστόσο, κατά το δεύτερο στάδιο, το οποίο αφορά την αξιολόγηση των πληροφοριών από τη δικαστική αρχή εκτέλεσης και την τελική απόφαση της, η διαπίστωση της ύπαρξης συστημικών πλημμελειών στο κράτος μέλος έκδοσης δε θα πρέπει να συνεπάγεται αυτόματα την άρνηση εκτέλεσης του εντάλματος. Αντίθετα, η δικαστική αρχή του κράτους μέλους εκτέλεσης οφείλει να εκτιμήσει αν στη συγκεκριμένη περίπτωση ο ενδιαφερόμενος κινδυνεύει να διατρέξει κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, κάνοντας μάλιστα χρήση της δυνατότητας που παρέχει το άρθρο 15 παράγραφος 2 της ΑπΠλ¹³⁶ να ζητήσει διευκρινίσεις από το κράτος μέλος έκδοσης του εντάλματος σχετικά με τις συνθήκες κράτησης που θα κληθεί να αντιμετωπίσει ο ενδιαφερόμενος¹³⁷.

Όταν ληφθούν και αυτές οι πληροφορίες, και εφόσον προκύπτει ότι όντως ο ενδιαφερόμενος στη συγκεκριμένη περίπτωση διατρέχει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί μεταχείριση αντίθετη στο άρθρο 4 του ΧΘΔΕΕ, η δικαστική αρχή εκτέλεσης δύναται να αναβάλει, αλλά όχι να ματαιώσει, την εκτέλεση του ΕΕΣ¹³⁸ μέχρι να παρασχεθούν νέες πληροφορίες με βάση τις οποίες να μπορεί να αποκλειστεί ο πραγματικός κίνδυνος παραβίασης του άρθρου 4 ΧΘΔ ως προς τον συγκεκριμένο ενδιαφερόμενο. Μόνο αν αυτό δεν καθίσταται δυνατό εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος, το κράτος μέλος εκτέλεσης μπορεί να αποφασίσει να θέσει τέρμα στη

¹³⁴ Αντί πολλών Wendel, EuConstLR 2018, 23, Simonelli, NJECL 2019, 335.

¹³⁵ Σκ. 89.

¹³⁶ Σύμφωνα με το άρθρο αυτό: «Εάν η δικαστική αρχή εκτέλεσης κρίνει ότι οι πληροφορίες που διαβιβάστηκαν από το κράτος μέλος έκδοσης του εντάλματος δεν αρκούν ώστε να της επιτρέψουν να αποφασίσει για την παράδοση, ζητεί την κατεπείγουσα προσκόμιση των απαραίτητων συμπληρωματικών πληροφοριών, ιδίως σε σχέση με τα άρθρα 3 έως 5 και το άρθρο 8, και μπορεί να τάξει προθεσμία για την παραλαβή τους, λαμβάνοντας υπόψη της ότι είναι αναγκαίο να τηρηθούν οι προθεσμίες που ορίζονται στο άρθρο 17».

¹³⁷ Σκ. 93-97.

¹³⁸ Σκ. 98.

διαδικασία παράδοσης¹³⁹. Αν όντως αποκλεισθεί η ύπαρξη κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, η εκτέλεση του ΕΕΣ θα πρέπει να γίνει εντός των προθεσμιών που θέτει η ΑπΠλ 2002/584, και μπορεί να συνοδεύεται από την επιφύλαξη άσκησης του διαθέσιμου με βάση το δίκαιο του κράτους μέλους έκδοσης ένδικου μέσου εκ μέρους του ενδιαφερόμενου, προκειμένου να αμφισβητηθεί η συμβατότητα των συνθηκών διαβίωσης που θα υποστεί ως κρατούμενος με το άρθρο 4 του ΧΘΔΕΕ.

Με τη συγκεκριμένη απόφαση το Δικαστήριο εισήγαγε με φειδώ μια εξαίρεση στην εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης κατά την εκτέλεση ενός ΕΕΣ, κατά τρόπο αντίστοιχο, τηρουμένων των αναλογιών, με αυτήν που είχε εισάγει στο ΚΕΣΑ και τον Κανονισμό Δουβλίνο ΙΙ με την απόφαση N.S. και M.E. Μάλιστα η απόφαση αυτή έρχεται ως απάντηση, αφενός, στην ιδιαίτερα δριμυία κριτική που δέχθηκε το Δικαστήριο με αφορμή τη Γνωμοδότηση 2/13 και την μέσω αυτής αναγωγή της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης σε συνταγματικού επιπέδου αρχή του δικαίου της Ένωσης¹⁴⁰. Ωστόσο με την υπό εξέταση απόφαση το ΔΕΕ δίνει σάρκα και οστά στο αναγνωρισθέν με την Γνωμοδότηση 2/13 δικαίωμα ελέγχου με την παραδοχή ότι στις «εξαιρετικές περιστάσεις», που δύνανται να κλονίσουν την αμοιβαία εμπιστοσύνη, περιλαμβάνεται η παραβίαση του άρθρου 4 του Χάρτη¹⁴¹

Με βάση λοιπόν τη συλλογιστική του Δικαστηρίου στην παρούσα υπόθεση, η αμοιβαία εμπιστοσύνη δε θα πρέπει να εκλαμβάνεται ως τυφλή εμπιστοσύνη¹⁴² αλλά ελεγχόμενη, ενώ ο αυτοματισμός ως προς την εκτέλεση ενός ΕΕΣ επιδέχεται εξαιρέσεις με γνώμονα τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης. Το γεγονός ότι εν προκειμένω τίθεται εν αμφιβόλω η προστασία ενός απόλυτου δικαιώματος, τόσο με βάση το Χάρτη όσο και με βάση την ΕΣΔΑ, διαφοροποιεί τη συγκεκριμένη απόφαση από προγενέστερες αποφάσεις όπως αυτές στις υποθέσεις Melloni και Radu. Η έμφαση μάλιστα του Δικαστηρίου στον απόλυτο χαρακτήρα του δικαιώματος του άρθρου 4 του ΧΘΔ οδηγεί στο εκ πρώτης όψεως εύλογο, αλλά στην πραγματικότητα βεβιασμένο, συμπέρασμα ότι η αυτόματη

---

¹³⁹ Σκ. 104.

¹⁴⁰ Σκ. 168 και 191-192 της Γνωμοδότησης του ΔΕΕ 2/13.

¹⁴¹ Α.Τζαννετής, ο.π., σελ. 259.

¹⁴² G. Anagnostaras, Mutual confidence is not blind trust! Fundamental rights protection and the execution of the European arrest warrant: Aranyosi and Căldăraru, Common Market Law Review 53(6): 1675-1704, 2016.

εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης επιδέχεται εξαιρέσεων μόνο σε σχέση με απόλυτα δικαιώματα¹⁴³, με μεταγενέστερες αποφάσεις του Δικαστηρίου να κάνουν δεκτές εξαιρέσεις στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και σε σχέση με σχετικά δικαιώματα, όπως για παράδειγμα το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη με βάση το άρθρο 47 του ΧΘΔ¹⁴⁴.

Ως προς το εύρος της εξαίρεσης στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και του σημαντικού περιορισμού του, που εισήγαγε το Δικαστήριο με τη συγκεκριμένη απόφαση πρέπει να γίνουν δύο διευκρινίσεις. Πρώτον, το Δικαστήριο δεν εισάγει έναν επιπλέον των προβλεπόμενων στο κείμενο της ΑπΠλ 2002/584 λόγο άρνησης εκτέλεσης. Αντίθετα εισάγει ένα λόγο αναβολής και όχι ματαίωσης, της εκτέλεσης του ΕΕΣ, διατηρώντας έτσι μια λεπτή ισορροπία ανάμεσα στην υποχρέωση του άρ. 1 παρ. 2 της ΑπΠλ να εκτελείται το ΕΕΣ και την επιταγή της παρ. 3 του ίδιου άρθρου να μην τροποποιηθεί η υποχρέωση σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως αυτά θεμελιώνονται στο άρθρο 6 της ΣΕΕ, από την εφαρμογή της ΑπΠλ, αποφεύγοντας να ερμηνεύσει το αρ. 1 παρ. 3 της ΑπΠλ ως γενικό άγραφο λόγο άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ. Δεύτερον, με βάση την ερμηνεία του άρθρου 1 παρ. 3 που προτάσσει το Δικαστήριο, ο κανόνας της εκτέλεσης του ΕΕΣ διατηρείται μεν, μετατίθεται χρονικά δε, καθώς το ένταλμα θα εκτελεσθεί, όταν αποκλεισθεί ο κίνδυνος να υποστεί ο ενδιαφερόμενος μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 4 του Χάρτη, και μόνο αν αυτός ο κίνδυνος δεν μπορεί να αποκλεισθεί εντός εύλογου χρονικού διαστήματος, δύναται το κράτος μέλος εκτέλεσης να θέσει τέρμα στη διαδικασία παράδοσης, αφήνοντας ανοιχτή τη δυνατότητα άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ.¹⁴⁵

Από την ως άνω απόφαση προκύπτει επίσης, ότι σε εξαιρετικές περιπτώσεις, η αρχή της καλόπιστης συνεργασίας συνεχίζει να διέπει τις σχέσεις μεταξύ Κράτους Μέλους έκδοσης και του Κράτους Μέλους εκτέλεσης του ΕΕΣ σε όλα τα στάδια ελέγχου του κινδύνου παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητούμενου και αυτή οριοθετεί τον τρόπο με τον οποίο εισάγεται απόκλιση από την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Ακόμη και αν διαπιστωθεί η ύπαρξη των εν λόγω συστημικών ή

---

¹⁴³ Βλ. σχετικά: F. Korenika & D. Doli, No more unconditional “mutual trust” between the Member States: an analysis of the landmark decision of the CJEU in Aranyosi and Caldaru, *European Human Rights Law Review* 5: 542-555, 2016, σε 548

¹⁴⁴ ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως), C-216/18 PPU - Minister for Justice and Equality, 25.07.2018, ECLI:EU:C:2018:586.

¹⁴⁵ Καϊάφα – Γκιμπάντι, *ΠοινΔικ* 2019, σελ. 160.

γενικευμένων πλημμελειών η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης επιτάσσει να εκτιμηθεί η ύπαρξη πραγματικού κινδύνου για τον συγκεκριμένο ενδιαφερόμενο¹⁴⁶, ενώ η αρχή της καλόπιστης συνεργασίας επιβάλλει στον κράτος μέλος έκδοσης να ζητήσει, με βάση το άρ. 15 παρ. 2 συμπληρωματικές πληροφορίες προκειμένου να διαπιστώσει την ύπαρξη πραγματικού κινδύνου στη συγκεκριμένη περίπτωση¹⁴⁷. Η αρχή της καλόπιστης συνεργασίας επιβάλλει στη συνέχεια, ακόμη και μετά την κατάφαση πραγματικού κινδύνου για τον ενδιαφερόμενο, να μη ματαιωθεί η εκτέλεση του ΕΕΣ, χωρίς να δοθεί στο κράτος μέλος έκδοσης η δυνατότητα να αποκλείσει τον εν λόγω κίνδυνο. Η εκτέλεση του εντάλματος αναβάλλεται και το κράτος μέλος έκδοσης έχει και πάλι τη δυνατότητα να παράσχει επιπλέον πληροφορίες.

- **4.2.2. Η απόφαση ML (C – 220/18)**

Δύο περίπου χρόνια μετά την έκδοση της απόφασης στις υποθέσεις Aranyosi και Căldărău, το Δικαστήριο με την απόφαση της 25.7.2018 C-220/18 κλήθηκε να παράσχει διευκρινίσεις για την εφαρμογή της, αυτή τη φορά σε σχέση με τις συνθήκες κράτησης στις ουγγρικές φυλακές¹⁴⁸. Με αφορμή λοιπόν την εκτέλεση από τις αρμόδιες γερμανικές αρχές του εντάλματος σύλληψης που εκδόθηκε από τις ουγγρικές αρχές κατά του ML προς εκτέλεση ποινής ενός έτους και οκτώ μηνών που του υποβλήθηκε από ουγγρικό δικαστήριο, το Δικαστήριο ερωτήθηκε σχετικά με την έκταση του ελέγχου συνδρομής κινδύνου παραβίασης του άρθρου 4 του ΧΘΔΕΕ εκ μέρους του κράτους μέλους εκτέλεσης του εντάλματος, καθώς και σχετικά με την επιρροή που ασκεί κατά τον έλεγχο αυτό ή ύπαρξη στο δίκαιο του κράτους μέλους έκδοσης του ΕΕΣ ενός ένδικου βοηθήματος δυνάμει του οποίου ο ενδιαφερόμενος δύναται να αμφισβητήσει τη νομιμότητα των συνθηκών κράτησης που υφίσταται. Με την απόφαση ML τέθηκε επίσης το ζήτημα της επικαιροποίησης των στοιχείων επί των οποίων μπορεί να βασιστεί η δικαστική αρχή εκτέλεσης, προκειμένου να διαπιστώσει τη συνδρομή πραγματικού κινδύνου παραβίασης του άρθρου 4 του ΧΘΔ.

---

¹⁴⁶ Η απόφαση εκλαμβάνει τις συστημικές ελλείψεις ως αναγκαία, αλλά όχι και επαρκή προϋπόθεση με την έννοια ότι η αμοιβαία εμπιστοσύνη εντός του ΧΕΑΔ δεν κλονίζεται όταν ένα Κράτος Μέλος παρά τις συστημικές ελλείψεις του εξασφαλίζει τη μη παραβίαση του άρθρου 3 ΕΣΔΑ σε σχέση με ορισμένο πρόσωπο. Α. Τζανετής, Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητούμενου στην Ενωσιακή Ποινική Συνεργασία, Π.Ν. Σάκκουλας, σελ. 252.

¹⁴⁷ Korenika F. και Doli D., No more unconditional “mutual trust” between the Member States: an analysis of the landmark decision of the CJEU in Aranyosi and Caldaru, σελ. 550.

¹⁴⁸ ΔΕΕ, C-220/18 PPU - Generalstaatsanwaltschaft (Conditions de détention en Hongrie), 25.07.2018, ECLI:EU:C:2018:589.

Συγκεκριμένα η **ουγγρική κυβέρνηση πρόβαλε ότι οι συνθήκες** κράτησης στα σωφρονιστικά καταστήματα έχουν βελτιωθεί σε σχέση με αυτές που επικρατούσαν κατά το χρονικό σημείο έκδοσης της απόφασης Varga και λοιποί κατά Ουγγαρίας, ενώ μεσολάβησαν και νομοθετικά μέτρα με σκοπό τη συμμόρφωση με τις επιταγές του άρ. 3 της ΕΣΔΑ και του αντίστοιχου άρ. 4 του ΧΘΔΕΕ. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, το Δικαστήριο επισήμανε ότι δεν είναι αρμόδιο στο πλαίσιο μιας αίτησης για έκδοση προδικαστικής απόφασης να εκφέρει κρίση επί των συνθηκών κράτησης σε ένα συγκεκριμένο κράτος μέλος¹⁴⁹, ωστόσο έδωσε ορισμένες κατευθύνσεις προκειμένου να αποφασίσει το εθνικό δικαστήριο αν τίθεται ζήτημα εφαρμογής της τυπολογίας Aranyosi στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Το Δικαστήριο διευκρίνισε αρχικά ότι η ύπαρξη ενός ένδικου βοηθήματος στο εσωτερικό δίκαιο σχετικά με τις συνθήκες κράτησης, παρότι καταρχήν αποτιμάται θετικά και μπορεί στην πράξη να συμβάλλει στη συμμόρφωση των εθνικών αρχών με τις επιταγές του άρθρου 4 του ΧΘΔ, δεν αρκεί από μόνο του για να αποκλειστεί η ύπαρξη πραγματικού κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης του εκζητούμενου.

Ως προς την έκταση του ελέγχου που οφείλει να διενεργεί η δικαστική αρχή του κράτους μέλους εκτέλεσης, προκειμένου να αποφασίσει αν συντρέχει λόγος αναβολής της εκτέλεσης του ΕΕΣ, λόγω συνδρομής πραγματικού κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης του εκζητούμενου, το Δικαστήριο παρέχει τρεις σημαντικές διευκρινίσεις, βασιζόμενο στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και την ανάγκη διαφύλαξης της αποτελεσματικότητας του συστήματος παράδοσης που θεμελιώνει η ΑπΠλ 2002/584.

Πρώτον, δεδομένων των χρονικών ορίων που θέτει το άρθρο 17 της ΑπΠλ 2002/584 για την εκτέλεση του ΕΕΣ, αλλά και του κινδύνου ατιμωρησίας του εκζητούμενου που δύναται να δημιουργηθεί από την καθυστέρηση ως προς την εκτέλεση του εντάλματος, η δικαστική αρχή εκτέλεσης δε δύναται να ζητήσει από το κράτος μέλος έκδοσης πληροφορίες σχετικά με τις συνθήκες κράτησης σε όλα γενικά τα σωφρονιστικά καταστήματα στα οποία ενδέχεται να μεταχθεί ο εκζητούμενος. Η εξέταση εκ μέρους της δικαστικής αρχής εκτέλεσης των συνθηκών κράτησης στο σύνολο ουσιαστικά των σωφρονιστικών καταστημάτων ενός άλλου κράτους μέλους είναι, επομένως, προδήλως

---

¹⁴⁹ Σκ. 69.

υπερβολική¹⁵⁰, καθώς θα απαιτούσε υπέρβαση των χρονικών ορίων που τίθενται από την ΑπΠλ 2002/584, ενώ ταυτόχρονα δε θα ήταν εφικτό να προσδιοριστεί εκ των προτέρων το σύνολο των σωφρονιστικών καταστημάτων στα οποία θα ενδέχεται να μεταχθεί ο εκζητούμενος, με δεδομένο ότι ενδέχεται να παρεισφρήσουν απρόβλεπτοι παράγοντες κατά τη λήψη απόφασης για τη μεταγωγή ενός προσώπου από το ένα κατάστημα στο άλλο¹⁵¹. Επομένως, λαμβανομένης υπόψη της ύπαρξης αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών και των χρονικών ορίων που τίθενται στην ΑπΠλ με σκοπό την ταχύτερη, απλούστερη και αποτελεσματικότερη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών κατά την εκτέλεση ενός ΕΕΣ, η δικαστική αρχή εκτέλεσης του εντάλματος θα πρέπει να περιορίσει την εκτίμηση της για τη συνδρομή πραγματικού κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης μόνο στα σωφρονιστικά καταστήματα στα οποία προβλέπεται κατά τρόπο συγκεκριμένο ότι θα κρατηθεί ο ενδιαφερόμενος¹⁵².

Δεύτερον, ως προς την εξέταση των συνθηκών κράτησης αυτών καθεαυτών, το Δικαστήριο αναφέρθηκε στα γενικά κριτήρια που έχει διατυπώσει το ΕΔΔΑ σε σχετικές αποφάσεις¹⁵³, και ιδίως στον καθοριστικό ρόλο του προσωπικού χώρου που διαθέτει ο κρατούμενος κατά την εκτίμηση των συνθηκών κράτησης υπό το πρίσμα των άρθρων 3 της ΕΣΔΑ και του άρθρου 4 του ΧΘΔΕΕ. Λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια αυτά, αλλά και την υποχρέωση καλόπιστης συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, όπως αυτή αποτυπώνεται στο άρθρο 4 παράγραφος 3 της ΣΕΕ, το Δικαστήριο έκρινε ότι η διαβίβαση εκ μέρους του κράτους μέλους εκτέλεσης ενός εξαιρετικά μεγάλου αριθμού ερωτημάτων σχετικά με τις συνθήκες κράτησης στο κράτος μέλος έκδοσης¹⁵⁴ καθιστά πρακτικά αδύνατη την παροχή χρήσιμων πληροφοριών εντός των

---

¹⁵⁰ Σκ. 70.

¹⁵¹ Σκ. 81.

¹⁵² Σκ. 87.

¹⁵³ Σκ. 90 [...]το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ συνεπάγεται, για τις αρχές του κράτους στο έδαφος του οποίου πραγματοποιείται η κράτηση, θετική υποχρέωση η οποία συνίσταται στη διασφάλιση ότι κάθε φυλακισμένος κρατείται υπό συνθήκες εξασφαλίζουσες τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ότι ο τρόπος εκτέλεσής του μέτρου δεν προκαλεί στον ενδιαφερόμενο οδύνη ή δεν τον υποβάλλει σε δοκιμασία τέτοιας εντάσεως η οποία βγαίνει πέραν του αναπόφευκτου βαθμού ταλαιπωρίας που είναι εγγενής στην κράτηση και ότι, λαμβανομένων υπόψη των πρακτικών απαιτήσεων της φυλακίσεως, η υγεία και η διαβίωση του φυλακισμένου διασφαλίζονται επαρκώς” με παραπομπή στην απόφαση του ΕΔΔΑ της 25ης Απριλίου 2017, Rezmines κ.λπ. κατά Ρουμανίας.

¹⁵⁴ Στην υπό κρίση υπόθεση η γερμανικές αρχές είχαν απευθύνει 78 ερωτήματα σχετιζόμενα με διάφορους παράγοντες, όπως οι συνθήκες άσκησης θρησκευτικής λατρείας ή η τοποθέτηση κιγκλιδωμάτων στα παράθυρα, τα οποία μάλιστα αφορούσαν όλα τα σωφρονιστικά ιδρύματα στην Ουγγαρία στα οποία υπήρχε περίπτωση να κρατηθεί ο εκζητούμενος.

προβλεπόμενων στο άρθρο 17 προθεσμιών και ταυτόχρονα παρακωλύει πλήρως την αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος του ΕΕΣ¹⁵⁵.

Τέλος το Δικαστήριο εξέτασε το αν μια γενική διαβεβαίωση εκ μέρους του κράτους μέλους έκδοσης ότι ο εκζητούμενος δε θα υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση είναι επαρκής ώστε να αποκλεισθεί από το κράτος μέλος εκτέλεσης η ύπαρξη κινδύνου μεταχείρισης αντίθετης στο άρθρο 4 του ΧΘΔΕΕ. Εφόσον η διαβεβαίωση αυτή παρέχεται ή έστω εγκρίνεται από τη δικαστική αρχή έκδοσης του ΕΕΣ, η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και η υποχρέωση καλόπιστης συνεργασίας επιβάλλει να ληφθεί υπόψη από τη δικαστική αρχή εκτέλεσης, “τουλάχιστον όταν δεν υφίσταται οποιοδήποτε συγκεκριμένο στοιχείο βάσει του οποίου θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι οι υφιστάμενες συνθήκες κρατήσεως εντός ορισμένου καταστήματος κρατήσεως είναι αντίθετες προς το άρθρο 4 του Χάρτη”¹⁵⁶, ενώ τυχόν αθέτησή της μπορεί σε κάθε περίπτωση να ελεγχθεί δικαστικά στο κράτος μέλος έκδοσης¹⁵⁷. Αν η εν λόγω διαβεβαίωση δεν παρεσχέθη ή επιβεβαιώθηκε από τη δικαστική αρχή έκδοσης, αλλά από κάποια άλλη αρχή, όπως το Υπουργείο Δικαιοσύνης στην υπό κρίση υπόθεση, τότε και πάλι αυτή δεν είναι άνευ αξίας, αλλά μπορεί να ληφθεί υπόψη κατά τη σφαιρική εκτίμηση που θα διενεργήσει το κράτος μέλος εκτέλεσης ως προς τη συμβατότητα το συνθηκών κράτησης που θα υποστεί ο εκζητούμενος με τις απαιτήσεις του άρθρου 4 του ΧΘΔΕΕ¹⁵⁸.

Με τη συγκεκριμένη απόφαση λοιπόν το Δικαστήριο έδωσε κάποιες επιπλέον κατευθύνσεις στα εθνικά δικαστήρια και τις αρχές εκτέλεσης ενός ΕΕΣ για την εκτίμηση της ύπαρξης πραγματικού κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης με βάση τα στάδια ελέγχου που διατύπωσε στην απόφαση *Aranyosi*. Δύο σημεία ωστόσο αξίζουν ιδιαίτερης προσοχής στη συγκεκριμένη απόφαση σε σχέση με την αμοιβαία εμπιστοσύνη και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά την εκτέλεση ενός ΕΕΣ.

Πρώτον, το Δικαστήριο αποφεύγει να ταχθεί υπέρ της αυτόματης κατάφασης της συμμόρφωσης του κράτους μέλους έκδοσης του ΕΕΣ με τις επιταγές του άρθρου 4 του ΧΘΔΕΕ, μόνο με βάση την ύπαρξη ενός ενδίκου βοηθήματος σχετικού με τις συνθήκες

---

¹⁵⁵ Σκ. 103-104.

¹⁵⁶ Σκ. 112.

¹⁵⁷ Σκ. 109-112.

¹⁵⁸ Σκ. 114-116.

κράτησης στα σωφρονιστικά καταστήματα. Δεύτερον, επαναφέρει τον αυτοματισμό ως προς την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης σε περίπτωση παροχής διαβεβαιώσεων του κράτους μέλους έκδοσης ως προς τον αποκλεισμό του πραγματικού κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης του ενδιαφερόμενου. Αυτό το τελευταίο σημείο εμφανίζεται και ως το πιο προβληματικό, καθώς είναι αβέβαιο το πως θα λειτουργήσει στην πράξη η παροχή των εν λόγω διαβεβαιώσεων. Σε καμία περίπτωση το κράτος μέλος εκτέλεσης δεν μπορεί να απαιτήσει από το κράτος μέλος έκδοσης να παράσχει τέτοιες διαβεβαιώσεις ή να εξαρτήσει την εκτέλεση του ΕΕΣ από την παροχή αυτών, με δεδομένο ότι οι εγγυήσεις που δύνανται να απαιτηθούν από το κράτος μέλος εκτέλεσης προσδιορίζονται εξαντλητικά στο άρθρο 5 της ΑπΠλ 2002/584¹⁵⁹. Από την άλλη μεριά, το κράτος μέλος έκδοσης, παρέχοντας την εν λόγω διαβεβαίωση μπορεί να διασφαλίσει την εκτέλεση του εντάλματος “τουλάχιστον όταν δεν υφίσταται οποιοδήποτε συγκεκριμένο στοιχείο βάσει του οποίου θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι οι υφιστάμενες συνθήκες κρατήσεως εντός ορισμένου καταστήματος κρατήσεως είναι αντίθετες προς το άρθρο 4 του Χάρτη”. Η φράση αυτή δημιουργεί μια αντίφαση σε σχέση με την απόφαση Aranyosi και ειδικότερα το πρώτο στάδιο ελέγχου που ανέπτυξε το Δικαστήριο στην απόφαση αυτή. Σύμφωνα λοιπόν με την τυπολογία Aranyosi, το κράτος μέλος εκτέλεσης μπορεί να βασιστεί επί αντικειμενικών, αξιόπιστων, συγκεκριμένων και δεόντως ενημερωμένων στοιχείων σχετικά με τις συνθήκες κρατήσεως εντός των σωφρονιστικών καταστημάτων του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος, τα οποία μπορεί να αναφέρονται και σε συγκεκριμένα καταστήματα κράτησης¹⁶⁰, και στη συνέχεια να ζητήσει επιπλέον πληροφορίες σχετικά με τον πραγματικό κίνδυνο που διατρέχει ο συγκεκριμένος εκζητούμενος. Η ύπαρξη ακριβώς συγκεκριμένων στοιχείων για το καθεστώς των συνθηκών κράτησης στα σωφρονιστικά καταστήματα ενός κράτους μέλους είναι που οδήγησε τη δικαστική αρχή εκτέλεσης στην εξέταση του πραγματικού κινδύνου για τον συγκεκριμένο ενδιαφερόμενο, ώστε ο αποκλεισμός του κινδύνου αυτού με βάση διαβεβαιώσεις του κράτους μέλους έκδοσης να μην είναι δυνατή. Με άλλα λόγια, αν δεν υφίστατο οποιοδήποτε συγκεκριμένο στοιχείο σχετικά

---

¹⁵⁹ Όπως το Δικαστήριο επισημαίνει ότι οι λόγοι άρνησης εκτέλεσης είναι μόνο αυτοί που προβλέπονται στα άρθρα 3, 4 και 4α, έτσι επισημαίνει και ότι η εκτέλεση ενός ΕΕΣ δεν μπορεί να εξαρτηθεί από την παροχή εγγυήσεων πέραν από αυτών που προβλέπονται περιοριστικά στο άρθρο 5.

¹⁶⁰ Σκ. 82 της απόφασης Aranyosi.

με την παραβίαση του άρθρου 4 του ΧΘΔΕΕ, το ΕΕΣ θα είχε εκτελεστεί εξ αρχής και δεν θα ετίθετο καν ζήτημα παροχής διαβεβαιώσεων από το κράτος μέλος έκδοσης.

Η απόφαση ML προσέθεσε ένα ακόμη στοιχείο ως προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας κατά το στάδιο αυτό της αναβολής της εκτέλεσης. Συγκεκριμένα, οι διαβεβαιώσεις που παρέχει το κράτος μέλος έκδοσης ότι ο ενδιαφερόμενος δε θα υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση (ή σε περιπτώσεις όπως αυτή της υπόθεσης LM, προσβολή της ουσίας του δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη) δε γίνεται να μη ληφθούν υπόψη από τη δικαστική αρχή εκτέλεσης, όταν δίνονται ή επιβεβαιώνονται από τη δικαστική αρχή έκδοσης. Αλλά ακόμη και όταν οι εν λόγω διαβεβαιώσεις δε δίνονται από δικαστική αρχή, η υποχρέωση καλόπιστης συνεργασίας επιτάσσει να ληφθούν υπόψη κατά τη συνολική εκτίμηση του ενδεχόμενου παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ενδιαφερόμενου. Τέλος, η αρχή της καλόπιστης συνεργασίας, σε συνδυασμό με την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, επιβάλλει η αναβολή της εκτέλεσης να εξελιχθεί σε ματαίωση αυτής μόνο αν, εντός εύλογου χρόνου, δεν μπορεί να αποκλεισθεί ο κίνδυνος παραβίασης των δικαιωμάτων του εκζητούμενου, με το βάρος απόδειξης να το φέρει πλέον η δικαστική αρχή έκδοσης του εντάλματος.

- **4.2.3. Η απόφαση Dorobantu (C -128/18).**

Η απόφαση της 15.10.2019 (C -128/18) επικεντρώνεται στο δεύτερο εξατομικευμένο σκέλος του τεστ Aranyosi και αφορούσε τη παράδοση προσώπου στη Ρουμανία. Ζητήθηκε από το ΔΕΕ να παράσχει διευκρινήσεις σχετικά με την ένταση και έκταση του ελέγχου συνθηκών κράτησης. Αρχικά το ΔΕΕ επεσήμανε ότι το άρθρο 4 του ΧΘΔΕΕ παρέχει ισοδύναμη προστασία με το αντίστοιχο άρθρο 3 ΕΣΔΑ, όπως ερμηνεύεται από το ΕΔΔΑ.¹⁶¹ Στη συνέχεια αναφέρει πως η κρίση της αρχής εκτέλεσης του ΕΕΣ πρέπει να στηρίζεται σε συνολική εκτίμηση των συνθηκών κράτησης και ενόψει του απόλυτου χαρακτήρα του δικαιώματος να μην περιορίζεται μόνο στις πρόδηλες πλημμέλειες.¹⁶² Διαφαίνεται μία επαυξημένη απαίτηση εντατικότερου ελέγχου σε σχέση με τις αποφάσεις Aranyosi και ML. Παρακάτω επισημαίνει όπως και στην απόφαση ML, ότι αν η δικαστική αρχή έκδοσης διαβεβαιώσει ότι ο ενδιαφερόμενος δεν θα υποστεί απάνθρωπη και εξευτελιστική

---

¹⁶¹ ΣΚ. 58. C -128/18.

¹⁶² ΣΚ. 61-62, ο.π.

μεταχείριση, η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει κατ'αρχήν να βασιστεί στη διαβεβαίωση, πλην εξαιρετικών περιπτώσεων και επί τη βάση συγκεκριμένων στοιχείων που καταδεικνύουν το αντίθετο ¹⁶³. Στις επόμενες σκέψεις του το ΔΕΕ, παρέχει διευκρινήσεις σχετικά με την εκτίμηση κριτηρίων, όπως ο χώρος του κελιού και η θέσπιση μέτρων βελτίωσης και ελέγχου των συνθηκών κράτησης στο κράτος έκδοσης. Αξιόλογο είναι ότι το ΔΕΕ υιοθετεί τη νομολογία του ΕΔΔΑ επί του συγκεκριμένου θέματος, ήτοι ότι υπάρχει ισχυρό τεκμήριο παραβίασης του άρθρου 4 του ΧΘΔΕΕ, αν σε ομαδικό κελί ο κρατούμενος διαθέτει χώρο λιγότερο από 3 τμ, δυνάμενο να ανατραπεί αν η μείωση του χώρου είναι περιστασιακή, υπάρχει ελευθερία κινήσεων εκτός κελιού και οι συνθήκες κράτησης είναι γενικά αξιοπρεπείς¹⁶⁴. Τέλος υπογραμμίζεται ότι η δικαστική αρχή εκτέλεσης δεν δύναται να σταθμίσει την απόλυτη απαγόρευση του άρθρου 4 ΧΘΔΕΕ με τις αρχές της αμοιβαίας αναγνώρισης και εμπιστοσύνης, ώστε να δεχθεί τη παράδοση του ενδιαφερομένου παρά την ύπαρξη πραγματικού κινδύνου παραβίασης της διάταξης. ¹⁶⁵ Στην ως άνω απόφαση το ΔΕΕ, απέφυγε να απαντήσει στα εξαντλητικά προδικαστικά υποερωτήματα σχετικά τις ειδικότερες συνθήκες στα σωφρονιστικά καταστήματα της Ρουμανίας και εναπέθεσε την τελική αξιολόγησή τους στο ίδιο το αιτούν δικαστήριο.

Πέντε σύντομες παρατηρήσεις αξίζει να παρατεθούν: Πρώτον, δεν προκύπτει ξεκάθαρα από τις παραπάνω αποφάσεις πώς διαμορφώνεται το βάρος απόδειξης για τις συνθήκες κράτησης. Έχει υποστηριχθεί ότι ο εκζητούμενος δεν φέρει το βάρος απόδειξης της ύπαρξης συστημικών ελλείψεων, αλλά φέρει το βάρος προβολής του ισχυρισμού περί ύπαρξης κινδύνου προσβολής του άρθρου 4 του Χάρτη, λόγω της δέσμευσης των κρατών μελών από την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης.¹⁶⁶ Η δικαστική αρχή εκτέλεσης δύναται (δεν υποχρεούται) να διαπιστώσει και αυτεπαγγέλτως την ύπαρξη συστημικών ελλείψεων, όπως συνάγεται από τη διατύπωση της σκέψης 88 της απόφασης *Aranyosi Căldărașu*: «...όταν η δικαστική αρχή του κράτους μέλους εκτέλεσης έχει στη διάθεσή της στοιχεία...». Δηλαδή, το ΔΕΕ δεν αξιώνει την προβολή σχετικού ισχυρισμού από τον εκζητούμενο, αλλά αρκεί η δικαστική αρχή εκτέλεσης να διαθέτει στοιχεία που αποδεικνύουν κίνδυνο προσβολής του άρθρου 4 του Χάρτη, ανεξαρτήτως της προέλευσής τους. Εφόσον, βεβαίως,

---

¹⁶³ Σκ. 68, ο.π.

¹⁶⁴ Σκ. 73-74, ο.π.

¹⁶⁵ Σκ. 82-84, ο.π.

¹⁶⁶ Szilard Gaspar-Szilogyi, ό.π., σελ. 215.

αποδειχθούν οι συστημικές ελλείψεις, η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να ζητήσει διευκρινίσεις από τη δικαστική αρχή έκδοσης, οπότε το βάρος απόδειξης μη ύπαρξης εξατομικευμένου κινδύνου μετακυλιέται σε αυτήν.

Δεύτερον, το Δικαστήριο αξιώνει τα στοιχεία που αποδεικνύουν τις συστημικές ελλείψεις να προέρχονται μόνο από δημόσιους φορείς και δη από το ΕΔΔΑ, από εθνικά δικαστήρια και από όργανα του Συμβουλίου της Ευρώπης ή του ΟΗΕ. Οι λόγοι που αποκλείει ιδιωτικούς φορείς, όπως Μ.Κ.Ο.,¹⁶⁷ μπορεί να είναι πρώτον, ότι απαιτεί στοιχεία αντικειμενικά και αξιόπιστα και δεύτερον, ότι επιδιώκει να καταστήσει απόλυτα σαφές πως η αμοιβαία εμπιστοσύνη ανατρέπεται πράγματι μόνο σε «εξαιρετικές περιστάσεις» και πρέπει να υπάρχουν αδιάσειστες αποδείξεις ότι το κράτος έκδοσης βαρύνεται με συστημικές ελλείψεις στο σωφρονιστικό σύστημά του. Πάντως, η απαρίθμηση των πηγών των στοιχείων φαίνεται να είναι ενδεικτική («μεταξύ άλλων»), οπότε δεν αποκλείονται δίχως άλλο οι ιδιωτικοί φορείς.¹⁶⁸

Ενώ η απόφαση *Aranyosi Căldărău* θεωρεί αξιόπιστες τις εκθέσεις διεθνών οργανισμών και τις αποφάσεις εθνικών ή διεθνών δικαστηρίων, η *ML* εγκαταλείπει τον κανόνα ότι στο μηχανισμό του ΕΕΣ επικοινωνούν απευθείας μεταξύ τους αποκλειστικά οι δικαστικές αρχές, αφού καθιστά ισότιμους συνομιλητές των δικαστικών αρχών του κράτους εκτέλεσης του ΕΕΣ και τα όργανα της εκτελεστικής εξουσίας του κράτους έκδοσης του ΕΕΣ (εν προκειμένω το Υπουργείο Δικαιοσύνης)¹⁶⁹ Το ΔΕΕ δεν καθορίζει με σαφήνεια ποιες συνέπειες επέρχονται, αν τυχόν το Κράτος έκδοσης του ΕΕΣ αθετήσει τις διαβεβαιώσεις, που παράσχε στο Κράτος εκτέλεσης για την παροχή αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης στον εκζητούμενο. Σε μια τέτοια περίπτωση ο εκζητούμενος θα περιορισθεί στην προστασία, που παρέχει σ' αυτόν το εθνικό δίκαιο του κράτους έκδοσης του ΕΕΣ, ενώ συγχρόνως διατηρεί τη δυνατότητα προσφυγής στο ΕΔΔΑ.¹⁷⁰

Τρίτον, το Δικαστήριο στις αποφάσεις *ML* και *Dorobantu* επικαλείται **τη νομολογία του ΕΔΔΑ** σχετικά με τις συνθήκες κράτησης για να απαντήσει στα διευκρινιστικά

¹⁶⁷ Αντίθετα, το ΕΔΔΑ στηρίχθηκε σε εκθέσεις ιδιωτικών φορέων στις αποφάσεις *M.S.S.* κατά Βελγίου και Ελλάδας και *Tarakhel* κατά Ελβετίας.

¹⁶⁸ Stefano Montaldo, *Europeanpapers* 2016, σελ. 991

¹⁶⁹ Caiero, in *20 Year Anniversary of the Tampere Programme*, *Europeanisation Dynamics of the Eu Area of Freedom, Security and Justice*, σελ. 246, Καϊάφα – Γκμπάντι, *ΠοινΔικ* 2019, σελ. 161.

¹⁷⁰ Caiero, in *20 Year Anniversary of the Tampere Programme*, *Europeanisation Dynamics of the Eu Area of Freedom, Security and Justice*, σελ. 245.

προδικαστικά ερωτήματα. Το ΕΔΔΑ έχει αναγνωρίσει πλήθος παραβιάσεων του άρθρου 3 ΕΣΔΑ λόγω συνθηκών κράτησης σε πολλά κράτη μέλη¹⁷¹, αλλά μέχρι σήμερα, δεν έχουν καθιερωθεί κοινά ενωσιακά standards για τις συνθήκες κράτησης.¹⁷²

Τέταρτον, το Κράτος εκτέλεσης του ΕΣΣ δικαιούται να αρνηθεί την παράδοση επικαλούμενο μόνο τις ενωσιακές και όχι τις εθνικές προδιαγραφές των συνθηκών κράτησης, που σημαίνει ότι δεν συντρέχει λόγος άρνησης του ΕΕΣ, όταν οι συνθήκες κράτησης που πρόκειται να αντιμετωπίσει ο εκζητούμενος, υστερούν μεν των προβλεπόμενων στη σωφρονιστική νομοθεσία του Κράτους εκτέλεσης του ΕΕΣ, πλην όμως ανταποκρίνονται στις προδιαγραφές των άρθρων 3 ΕΣΔΑ και 4 Χάρτη¹⁷³.

Πέμπτον, με τις αποφάσεις ML και Dorobantu, τα Κράτη Μέλη υποχρεούνται να ελέγξουν τις συνθήκες κράτησης στα συγκεκριμένα καταστήματα κράτησης, στα οποία θα εκτίσει την ποινή του ο εκζητούμενος και όχι στο σύνολο των σωφρονιστικών καταστημάτων του κράτους έκδοσης του ΕΕΣ. Ο εκζητούμενος ωστόσο, κατά τη διάρκεια έκτισης της ποινής του, ως είναι λογικό, ενδέχεται να μεταχθεί σε άλλο κατάστημα κράτησης του κράτους έκδοσης. Ορθώς παρατηρείται, ότι εάν το ΕΔΔΑ, εκκαλείτο να αξιολογήσει τη διαβεβαίωση του εκζητούντος τρίτου (εκτός ΕΕ) κράτους ότι εγγυάται αξιοπρεπείς συνθήκες κράτησης σε ορισμένα και όχι σε όλα τα σωφρονιστικά καταστήματα του κράτους έκδοσης, θα κατέφασκε πιθανότατα σοβαρό κίνδυνο παραβίασης του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ.¹⁷⁴

---

¹⁷¹ Varga κλπ. κατά Ουγγαρίας, Igbo κλπ. κατά Ελλάδας, W.D. κατά Βελγίου, Muršić κατά Κροατίας, Mîcu κατά Ρουμανίας κλπ.

¹⁷² Το Συμβούλιο, η Επιτροπή, και το Κοινοβούλιο επιχείρησαν να αντιμετωπίσουν το ζήτημα, αλλά χωρίς ιδιαίτερη επιτυχία. Η συνεχιζόμενη παραβίαση του άρθρου 4 του Χάρτη από πολλά κράτη μέλη καθιστά επιτακτική την ανάγκη για τη θέσπιση κοινών ενωσιακών standards συνθηκών κράτησης από τα όργανα της Ένωσης. Επίσης, η συστηματική παραβίαση του άρθρου 4 ΧΘΔΕΕ από ορισμένα κράτη μέλη, πλήττει καίρια την αμοιβαία εμπιστοσύνη και επομένως, η δέσμευση όλων των κρατών μελών από κοινό επίπεδο συνθηκών κράτησης, θα αναβάθμιζε την εμπιστοσύνη μεταξύ τους. Μέχρι τότε, πιθανότατα το ΔΕΕ θα συνεχίσει να αξιοποιεί τη νομολογία του ΕΔΔΑ για να απαντά στα διευκρινιστικά προδικαστικά ερωτήματα.

¹⁷³ Α. Τζανετής, ο.π. σελ. 260.

¹⁷⁴ Caiero, in 20 Year Anniversary of the Tampere Programme , Europeanisation Dynamics of the Eu Area of Freedom, Security and Justice, σελ. 247, Α. Τζανετής, ο.π. σελ. 232.

4.3. Η αρχή της δίκαιης δίκης και η ανεξαρτησία του δικαστικού συστήματος (άρθρο 47 του ΧΘΔΕΕ), ως αντικείμενο δικαστικού ελέγχου της αρχής εκτέλεσης και η «συνεργασία» της με την αρχή έκδοσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης.

4.3.1. Το ερώτημα

Μετά την απόφαση *Aranyosi Căldărău* γεννήθηκε το ερώτημα αν ο δικαστικός έλεγχος της αρχής εκτέλεσης μπορεί να επεκταθεί και σε άλλα - μη απόλυτα-θεμελιώδη δικαιώματα¹⁷⁵. Υπενθυμίζεται ότι το αρ. 1 παρ. 3 και η παρ. 12 του Προϊμίου της ΑπΠλ 2002/584 διακηρύσσουν την ανάγκη προστασίας όλων των θεμελιωδών δικαιωμάτων, που κατοχυρώνονται στο άρθρο 6 ΣΕΕ, χωρίς καμία διαφοροποίηση ανάμεσα σε απόλυτα και σχετικά δικαιώματα. Το ΔΕΕ με δύο μεταγενέστερες αποφάσεις, την *LM (C-216/18 PPU)*¹⁷⁶ και την *Openbaar Ministerie (C-354/20 και C-412/20)*,¹⁷⁷ επεξέτεινε το τεστ *Aranyosi* και στον έλεγχο παραβίασης του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη.

Προκαταρκτικά, πρέπει να επισημανθεί ότι το Δικαστήριο, με τις αποφάσεις *Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16)*¹⁷⁸ και *Επιτροπή κατά Πολωνίας (C-619/18 και C-192/18)*¹⁷⁹, θεμελίωσε την ανεξαρτησία των δικαστικών αρχών των κρατών μελών στο άρθρο 19 παρ. 1 εδ. β' ΣΕΕ και όχι στο άρθρο 47 εδ. β' του Χάρτη. Αυτή η κρίση επέτρεψε στο ΔΕΕ να έχει πλήρη έλεγχο της διάρθρωσης των εθνικών δικαστικών συστημάτων, αν και αυτό συνιστά εθνική υπόθεση, διότι η πρώτη διάταξη εφαρμόζεται στους «στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης», ενώ η δεύτερη όταν εφαρμόζεται δίκαιο της Ένωσης, κατά το άρθρο 51 παρ. 1 του Χάρτη. Δεδομένου ότι κάθε εθνικό δικαστήριο είναι και εν δυνάμει ενωσιακό δικαστήριο, στον βαθμό που υπάρχει πάντα πιθανότητα να κληθεί να ερμηνεύσει και να εφαρμόσει ενωσιακό δίκαιο, η ανεξαρτησία του ασφαλώς και αποτελεί ενωσιακό και όχι πλέον αμιγώς εθνικό ζήτημα.¹⁸⁰ Το Δικαστήριο κατάφερε έτσι να θέσει υπό τον έλεγχό του

¹⁷⁵ Koen Bovend'Eerdt, ό.π., σελ. 118, Luisa Marin, “Only You”: The Emergence of a Temperate Mutual Trust in the Area of Freedom, Security and Justice and Its Underpinning in the European Composite Constitutional Order, *Europeanpapers* 2017, σελ. 147.

¹⁷⁶ Απόφαση της 25.7.2018, C – 216/18.

¹⁷⁷ Απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2020, C-354/20 και C-412/20.

¹⁷⁸ Απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, C-64/16.

¹⁷⁹ Απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, C-619/18 και C-192/18.

¹⁸⁰ Μ. Βηλαράς, *Δικαστική Ανεξαρτησία και Αρχές της Αμοιβαίας Εμπιστοσύνης και Αναγνώρισης στην Πρόσφατη Νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, *Ευρωπαϊκό Δίκαιο* 2019, σελ. 129, Matteo Bonelli and Monica Claes, *Judicial serendipity: how Portuguese judges came to the rescue*

όλα τα εθνικά δικαστικά συστήματα, με απώτερο σκοπό την εξασφάλιση της αρχής του κράτους δικαίου εντός της ΕΕ, ενόψει των διαρκών κατάφωρων προσβολών της από την Πολωνία, η οποία με σειρά νομοθετημάτων, προσέβαλε την ανεξαρτησία του εθνικού δικαστικού συστήματος.¹⁸¹

Με βάση το άρθρο 19 παρ. 1 εδ. β' ΣΕΕ, η δικαστική ανεξαρτησία αναβαθμίζεται σε ενωσιακή αρχή που δεσμεύει τα κράτη μέλη και τα δικαιοδοτικά τους συστήματα και δεν είναι απλώς ένα δικαίωμα που προστατεύει ο Χάρτης.¹⁸²

• **4.3.2. Η υπόθεση L.M. (C-216/2018).**

Με τη δημοσιευθείσα στις 25.07.2018 απόφασή του, το ΔΕΕ πραγματεύεται το θεμελιώδες δικαίωμα σε δίκαιη δίκη που δεν τυγχάνει μάλιστα απόλυτης προστασίας στα πλαίσια του μηχανισμού του ΕΕΣ. Ειδικότερα, κατά του L.M., Πολωνού πολίτη, οι πολωνικές δικαστικές αρχές εξέδωσαν τρία ευρωπαϊκά εντάλματα σύλληψης, προκειμένου να του ασκηθεί ποινική δίωξη για την πράξη της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών. Ο L.M., ο οποίος συνελήφθη στην Ιρλανδία, αντιτάχθηκε στην παράδοσή του στις πολωνικές αρχές με το αιτιολογικό ότι, στην Πολωνία διατρέχει πραγματικό κίνδυνο να στερηθεί του δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη¹⁸³, κατά παράβαση του αρ. 6 της ΕΣΔΑ, ιδίως μετά τις πρόσφατες νομοθετικές μεταρρυθμίσεις του δικαστικού συστήματος στη Δημοκρατία της Πολωνίας και προς επίρρωση του ισχυρισμού του επικαλέστηκε την αιτιολογημένη πρόταση¹⁸⁴ που υπέβαλε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων του δικαστικού συστήματος στις οποίες προέβη η πολωνική κυβέρνηση και με την οποία το Συμβούλιο καλείται να διαπιστώσει, βάσει του αρ. 7, παρ. 1 ΣΕΕ, την ύπαρξη σαφούς κινδύνου σοβαρής παραβίασης του κράτους δικαίου από την Πολωνία.

---

of the Polish judiciary, *European Constitutional Law Review* 2018, σελ. 631 – 632., Michal Krajewski, *Associação Sindical dos Juízes Portugueses: The Court of Justice and Athena's Dilemma*, *European Papers* 2018, σελ. 404., L. Pech and S. Platon, *Judicial independence under threat: The Court of Justice to the rescue in the ASJP case*, *Common Market Law Review* 2018, σελ. 1834 – 1835, Α.Τζαννετής, *ό.π.*, σελ. 277 – 278.

¹⁸¹ L. Pech and S. Platon, *ό.π.*, σελ. 1828, Matteo Bonelli and Monica Claes, *ό.π.*, σελ. 623, 631

¹⁸² Michal Krajewski, *ό.π.*, σελ. 404.

¹⁸³ Γεώργιος Π. Κανέλλος, *Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης: αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης και δικαίωμα σε δίκαιη δίκη*, 31.07.2018, στο www.lawspot.gr.

¹⁸⁴ Πρόταση αποφάσεως του Συμβουλίου για τη διαπίστωση της ύπαρξης σαφούς κινδύνου σοβαρής παραβίασης του κράτους δικαίου από τη Δημοκρατία της Πολωνίας, της 20^{ης} Δεκεμβρίου 2017, COM (2017) 835 τελικό.

Εν προκειμένω, το Ανώτατο Δικαστήριο της Ιρλανδίας, αποδεχόμενο ότι οι μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν στην Πολωνία συνιστούν παραβίαση του κράτους δικαίου, καθώς δεν διασφαλίζεται πλέον η ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας, ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινισθεί εάν στο πλαίσιο του αρ. 1 παρ. 3 της ΑπΠλ 2002/584 η δικαστική αρχή εκτέλεσης, στην οποία έχει υποβληθεί αίτημα παράδοσης, η οποία ενδέχεται βάσει στοιχείων που είναι διαθέσιμα, να οδηγήσει σε προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματος του εκζητούμενου σε δίκαιη δίκη (αρ. 47 εδ. β' ΧΘΔΕΕ), οφείλει να διαπιστώσει την ύπαρξη πραγματικού κινδύνου προσβολής του εν λόγω δικαιώματος λόγω πλημμελιών του πολωνικού δικαστικού συστήματος και, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, να διευκρινίσει τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληροί ένας τέτοιου είδους έλεγχος.

Το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι το αρ. 1 παρ. 3 της ΑπΠλ 2002/584 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, όταν η δικαστική αρχή εκτέλεσης έχει στοιχεία που δείχνουν ότι υπάρχει πραγματικός κίνδυνος παραβίασης του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, όπως αυτά που περιλαμβάνονται σε αιτιολογημένη πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η οποία διατυπώθηκε κατ' εφαρμογήν του άρθρου 7 παρ. 1 της ΣΕΕ, τα οποία συντείνουν στην ύπαρξη πραγματικού κινδύνου προσβολής του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, που κατοχυρώνεται στο αρ. 47 εδ. β' του ΧΘΔΕΕ, λόγω συστημικών ή γενικευμένων πλημμελιών όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας του κράτους μέλους έκδοσης του εντάλματος, η εν λόγω δικαστική αρχή οφείλει να διερευνήσει, με συγκεκριμένο και ακριβή τρόπο, εάν, λαμβανομένης υπόψη της προσωπικής κατάστασης του προσώπου, της φύσης του αδικήματος για το οποίο διώκεται, του πραγματικού πλαισίου που αποτέλεσε τη βάση για την έκδοση του ΕΕΣ, καθώς και των πληροφοριών που προσκόμισε το κράτος μέλος έκδοσης, σύμφωνα με το αρ. 15 παρ. 2 της απόφασης-πλαίσιο, συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι για να θεωρηθεί ότι ο εκζητούμενος θα διατρέξει τέτοιο κίνδυνο σε περίπτωση παραδόσεώς του στο επίμαχο κράτος μέλος.

Προκειμένου να καταλήξει στο ως άνω συμπέρασμα το ΔΕΕ ακολούθησε την ίδια συλλογιστική που είχε ακολουθήσει στη προηγούμενη νομολογία του. Δέχθηκε, όμως, ότι μπορούν να επιβληθούν περιορισμοί στις αρχές της αμοιβαίας αναγνώρισης και της αμοιβαίας εμπιστοσύνης σε εξαιρετικές περιστάσεις, κατ' εφαρμογή του αρ. 1§3 1 της

ΑπΠλ, αναφερόμενο στην προηγούμενη απόφαση του Aranyosi και Căldăraru¹⁸⁵. Ακολούθως δέχθηκε ότι πραγματικός κίνδυνος παραβίασης του θεμελιώδους δικαιώματος σε ανεξάρτητο δικαστήριο και κατά συνέπεια του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη (αρ. 47 παρ. 2 του ΧΘΔΕΕ) μπορεί να επιτρέψει στη δικαστική αρχή εκτέλεσης να απέχει, κατ'εξαίρεση, από την εκτέλεση ενός ΕΕΣ¹⁸⁶. Ακολούθως, δέχθηκε εκ νέου τον έλεγχο των δύο σταδίων που είχε δεχθεί και στην Aranyosi και Căldăraru.

Ειδικότερα, στην πρότερη απόφασή του, το ΔΕΕ απεφάνθη, όπως αναλύθηκε εκτενώς ανωτέρω, ότι, εφόσον η δικαστική αρχή εκτέλεσης διαπιστώσει ότι συντρέχει, όσον αφορά το πρόσωπο κατά του οποίου έχει εκδοθεί ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, πραγματικός κίνδυνος απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης υπό την έννοια του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η εκτέλεση του εν λόγω εντάλματος πρέπει να αναστέλλεται. Εντούτοις, τέτοια αναστολή είναι δυνατή μόνον κατόπιν ελέγχου διενεργούμενου σε δύο στάδια. Στο πρώτο στάδιο («συστημικός έλεγχος»), η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να διαπιστώσει την ύπαρξη πραγματικού κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης στο κράτος μέλος το οποίο εξέδωσε το ένταλμα, ιδίως λόγω συστημικών πλημμελειών. Στο δεύτερο στάδιο («ειδικότερος έλεγχος»), η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να βεβαιωθεί ότι συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι για να θεωρηθεί ότι το πρόσωπο κατά του οποίου έχει εκδοθεί το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης θα εκτεθεί σε τέτοιο κίνδυνο. Πράγματι, η ύπαρξη συστημικών πλημμελειών δεν σημαίνει κατ'ανάγκη ότι, σε συγκεκριμένη περίπτωση, το οικείο πρόσωπο θα υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση σε περίπτωση παράδοσης.

Σε σχέση με το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η απαίτηση περί ανεξαρτησίας και αμεροληψίας των δικαστηρίων έχει δύο πτυχές. Ειδικότερα, είναι αναγκαίο τα δικαιοδοτικά όργανα i) να ασκούν τα καθήκοντά τους με πλήρη αυτονομία, χωρίς εξωτερικές παρεμβάσεις ή πιέσεις και ii) να είναι αμερόληπτα, ήτοι να τηρούν ίσες αποστάσεις ως προς τους διαδίκους και τα αντιμαχόμενα συμφέροντά τους σε σχέση με το αντικείμενο της διαφοράς. Κατά το Δικαστήριο, αυτά τα εχέγγυα

---

¹⁸⁵ Σκ. 43-45

¹⁸⁶ Σκ. 48-50 με αναφορά στην υπόθεση C-64/16 *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, της 27ης Φεβρουαρίου 2018, όπου είχε γίνει δεκτό ότι οι ιδιώτες έχουν το δικαίωμα να αμφισβητήσουν δικαστικώς τη νομιμότητα κάθε απόφασης ή άλλης εθνικής ρύθμισης σχετικής με την έναντι τους εφαρμογή μιας πράξης της Ένωσης (σκ. 31)

ανεξαρτησίας και αμεροληψίας απαιτούν την ύπαρξη κανόνων, ιδίως όσον αφορά τη σύνθεση του οργάνου, τον διορισμό των μελών του, τη διάρκεια της θητείας τους και τους λόγους εξαίρεσης, παύσης ή ανάκλησής τους. Η απαίτηση περί ανεξαρτησίας επιτάσσει, εξάλλου, το πειθαρχικό καθεστώς εκείνων στους οποίους έχει ανατεθεί δικαιοδοτικό έργο να παρέχει τα αναγκαία εγγύηματα ώστε να αποφεύγεται κάθε ενδεχόμενο χρήσεως αυτού του καθεστώτος ως συστήματος πολιτικού ελέγχου του περιεχομένου των δικαστικών αποφάσεων.

Εάν η δικαστική αρχή εκτέλεσης εκτιμά, υπό το πρίσμα των ανωτέρω απαιτήσεων περί ανεξαρτησίας και αμεροληψίας, ότι υφίσταται, στο κράτος μέλος που εξέδωσε το ένταλμα, πραγματικός κίνδυνος προσβολής του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, οφείλει, σε δεύτερο στάδιο, να εκτιμήσει, κατά τρόπο συγκεκριμένο και ακριβή, εάν, υπό τις περιστάσεις της εξεταζόμενης περιπτώσεως, συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι για να θεωρηθεί ότι, μετά την παράδοσή του στο κράτος μέλος που εξέδωσε το ένταλμα, ο εκζητούμενος θα διατρέξει τέτοιου είδους κίνδυνο. Αυτή η συγκεκριμένη εκτίμηση πρέπει να γίνεται και όταν, όπως εν προκειμένω, το κράτος μέλος που εξέδωσε το ένταλμα έχει αποτελέσει το αντικείμενο αιτιολογημένης προτάσεως της Επιτροπής, διατυπωθείσας βάσει του άρ. 7, παρ. 1, ΣΕΕ, προκειμένου το Συμβούλιο να διαπιστώσει την ύπαρξη σαφούς κινδύνου σοβαρής παραβάσεως από το εν λόγω κράτος μέλος των αξιών που μνημονεύονται στο άρθρο 2 ΣΕΕ, και η δικαστική αρχή εκτέλεσης κρίνει ότι διαθέτει στοιχεία ικανά να αποδείξουν την ύπαρξη συστημικών πλημμελειών, υπό το πρίσμα των ανωτέρω αξιών.

Για να εκτιμήσει τον πραγματικό κίνδυνο που διατρέχει το εκζητούμενο πρόσωπο, η δικαστική αρχή εκτέλεσης πρέπει να εξετάσει σε ποιον βαθμό οι συστημικές ή γενικευμένες πλημμέλειες ενδέχεται να έχουν αντίκτυπο στα δικαστήρια που είναι αρμόδια για την εκδίκαση της υπόθεσης του εκζητούμενου προσώπου. Εάν από τον έλεγχο αυτόν προκύψει ότι οι επίμαχες πλημμέλειες είναι ικανές να επηρεάσουν τα αρμόδια δικαστήρια, η δικαστική αρχή εκτέλεσης πρέπει να αξιολογήσει εάν συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι για να θεωρηθεί ότι το οικείο πρόσωπο, λαμβανομένης υπόψη της προσωπικής του κατάστασης, της φύσης του αδικήματος για το οποίο διώκεται, καθώς και του πραγματικού πλαισίου που αποτέλεσε τη βάση για την έκδοση ΕΕΣ¹⁸⁷, θα διατρέξει πραγματικό κίνδυνο προσβολής του θεμελιώδους

---

¹⁸⁷ Σκέψεις 74-75 της απόφασης.

δικαιώματός του σε ανεξάρτητο δικαστήριο και, κατά συνέπεια, προσβολής της ουσίας του θεμελιώδους δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη.

Επιπροσθέτως, η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να ζητήσει από την εκδούσα το ένταλμα δικαστική αρχή κάθε συμπληρωματική πληροφορία την οποία κρίνει αναγκαία για την αξιολόγηση της ύπαρξης τέτοιου κινδύνου. Στο πλαίσιο αυτό, η εκδούσα το ένταλμα δικαστική αρχή δύναται να προσκομίσει κάθε αντικειμενικό στοιχείο σχετικά με τυχόν μεταβολές των όρων προστασίας των εγγυήσεων ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, που ενδέχεται να αποκλείει την ύπαρξη του ανωτέρω κινδύνου για τον εκζητούμενο.

Στην περίπτωση που, έχοντας εξετάσει το σύνολο των στοιχείων αυτών, η δικαστική αρχή εκτέλεσης εκτιμά ότι υφίσταται πραγματικός κίνδυνος ο ενδιαφερόμενος να υποστεί, στο κράτος μέλος το οποίο εξέδωσε το ένταλμα, προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματός του σε ανεξάρτητο δικαστήριο και, κατά συνέπεια, προσβολή της ουσίας του θεμελιώδους δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη, οφείλει να μην εκτελέσει το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης που έχει εκδοθεί κατά του συγκεκριμένου προσώπου.

Με την εξεταζόμενη απόφαση, το ΔΕΕ απομειώνει την ένταση του συστήματος του διπλού ελέγχου, που ανέπτυξε στην υπόθεση *Aranyosi και Căldăraru*. Ειδικότερα, αίρει τον απόλυτο χαρακτήρα της απαγόρευσης της απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης του αρ. 4 του ΧΘΔΕΕ και αποδέχεται το ενδεχόμενο της παραβίασης-περιορισμού του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη του αρ. 47 του ΧΘΔΕΕ. Με την απόφαση αυτή, τα Δικαστήρια διασκεδάσει τις πάλαι ποτέ διατυπωθείσες επιφυλάξεις περί δυνατότητας εφαρμογής των εγγυήσεων του αρ. 6 της ΕΣΔΑ, αντίστοιχα, στον παραδοσιακό θεσμό της έκδοσης, με το σκεπτικό ότι αυτή δεν αφορά την εκδίκαση «κατηγορίας ποινικής φύσεως», ο δε εκζητούμενος δεν είναι κατηγορούμενος¹⁸⁸.

Περαιτέρω, το ΔΕΕ εμμένει στην αναγκαιότητα της διπλής αξιολόγησης, δηλαδή της επιβεβαίωσης ενός πραγματικού κινδύνου στον οποίο είναι πράγματι εκτεθειμένος ο εκζητούμενος και εξηγεί με μεγαλύτερη ακρίβεια τις παραμέτρους που πρέπει να λαμβάνει υπόψη η δικαστική αρχή εκτέλεσης, εν προκειμένω σχετικά με τις παραβάσεις δίκαιης δίκης στο πλαίσιο της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις προτάσεις της Ευρωπαϊκής

---

¹⁸⁸ Μουζάκης Δ, 2009, ο.π. σελ 377 επ.

Επιτροπής. Προσδιορίζει, επίσης, ποιες πληροφορίες πρέπει να λάβει η αρχή εκτέλεσης από την εκδούσα δικαστική αρχή, προκειμένου να αποκλείσει έναν πραγματικό κίνδυνο. Ωστόσο μόνο αν η δικαστική αρχή εκτέλεσης δεν πειστεί για την ανυπαρξία πραγματικού κινδύνου οφείλει να μην εκτελέσει το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης¹⁸⁹. Από αυτό διαφαίνεται ότι το ΔΕΕ ακολουθεί τη θέση ότι η άρνηση εκτέλεσης μπορεί να είναι εξαιρετική, αλλά το ένταλμα πλέον δεν εκτελείται.

Μία επιπλέον παρατήρηση είναι ότι κατά το δεύτερο στάδιο ελέγχου, η απόφαση του ΔΕΕ θέτει εξατομικευμένες πρόσθετες περιστάσεις, ήτοι προσωπική κατάσταση του εκζητούμενου και φύση του εγκλήματος τα οποία το καθιστούν ευρύτερο το πλαίσιο ελέγχου σε σχέση με αυτό της απόφασης Aranyosi και Căldăraru και έχει ως αποτέλεσμα αυτές οι παράμετροι περιορίζουν σημαντικά τις περιπτώσεις στις οποίες θα καταστεί δυνατή η μη εκτέλεση του ΕΣΣ λόγω έλλειψης δικαστικής ανεξαρτησίας.

Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης και η αμοιβαία εμπιστοσύνη, φαίνονται πως υποχωρούν πλέον χάριν της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, καθώς με την εξεταζόμενη απόφαση, αναγνωρίζεται στη δικαστική αρχή του κράτους μέλους εκτέλεσης του ΕΕΣ μεγαλύτερη διακριτική ευχέρεια, όσον αφορά τον έλεγχο της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων από το κράτος έκδοσης του ΕΕΣ. Το ΔΕΕ θέτει τη δικαστική ανεξαρτησία στην κατοχυρωμένη στο άρθρο 2 ΣΕΕ αρχή του κράτους δικαίου και το αναγορεύει σε ανυπέρβλητη κόκκινη γραμμή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης. Η έλλειψη δικαστικής ανεξαρτησίας μπορεί να αποτελέσει έναν ακόμη λόγο άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ. Προτάσσεται με την απόφαση η διαφύλαξη της αρχής του κράτους δικαίου και της απορρέουσας αρχής της δίκαιης δίκης.

• 4.3.3. Η απόφαση **Openbaar Ministerie (C-354/20 και C-412/20)**.

Το ΔΕΕ διατήρησε τη θέση του περί της εφαρμογής και των δύο βαθμίδων ελέγχου, γενικού και ατομικού, στη μεταγενέστερη απόφαση **Openbaar Ministerie (C-354/20 και C-412/20)**¹⁹⁰. Στην απόφαση αυτή, επίσης, απέρριψε την ενδιαφέρουσα εκδοχή του Δικαστηρίου του Άμστερνταμ ότι τα πολωνικά Δικαστήρια δεν πρέπει να θεωρούνται «δικαστικές αρχές έκδοσης» κατά το άρ. 6 της ΑπΠλ 2002/584. Αφορμή υπήρξε η απόφαση OG και PI (C-508/18 και C- 82/19), με την οποία κρίθηκε ότι οι γερμανικές

¹⁸⁹ Σκ. 78

¹⁹⁰ Απόφαση 17ης Δεκεμβρίου 2020, C-354/20 και C-412/20.

εισαγγελίες δεν είναι δικαστικές αρχές κατά την έννοια της άνω διάταξης. Η απόφαση αυτή εντάσσεται σε μία σειρά αποφάσεων που ερμηνεύουν κατά τρόπο αυθεντικό τις έννοιες «δικαστική αρχή» και «δικαστική απόφαση» του άρθρου 6 παρ. 1 της ΑπΠλ 2002/584, με στόχο τη διασφάλιση ότι το ΕΕΣ εκδίδεται από «δικαστικές αρχές» με εγγυήσεις ανεξαρτησίας που δεν υπόκεινται στην εκτελεστική εξουσία, ώστε να σέβονται τα δικονομικά και τα θεμελιώδη δικαιώματα του εκζητουμένου.¹⁹¹ Αν γινόταν δεκτή η πρόταση του Δικαστηρίου του Άμστερνταμ, το τεστ Aranyosi δεν θα χρειαζόταν, καθώς η Πολωνία θα αποκλειόταν αυτομάτως από το σύστημα του ΕΕΣ. Το ΔΕΕ επεσήμανε ότι οι συστημικές πλημμέλειες σχετικά με τη δικαστική ανεξαρτησία δεν αναιρούν τον χαρακτηρισμό μίας «δικαστικής αρχής έκδοσης» ως τέτοιας και ότι η παράλειψη του εξατομικευμένου σκέλους του τεστ θα είχε ως συνέπεια να απωλέσει η δικαστική αρχή εκτέλεσης τον χαρακτηρισμό «δικαστήριο», για την εφαρμογή, μεταξύ άλλων του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.¹⁹²

- **4.3.4. Η υπόθεση X και Y (C-562/21 και C-563/21).**

Στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-562/21 και C-563/21¹⁹³, το ΔΕΕ επικύρωσε τη νομολογία του σχετικά με την άρνηση εκτέλεσης των ΕΕΣ που εκδόθηκαν από τις πολωνικές αρχές, όταν τα καταζητούμενα πρόσωπα προβάλλουν την ύπαρξη κινδύνου παράβασης της αρχής της δίκαιης δίκης.

Στην πρώτη υπόθεση (C-562/21) είχε εκδοθεί από πολωνική δικαστική αρχή ΕΕΣ κατά του Πολωνού υπηκόου X, προκειμένου αυτός να συλληφθεί και να υποβληθεί σε εκτέλεση της ποινής των δύο ετών που του είχε επιβληθεί για εκβίαση και απειλή βίας. Στη δεύτερη υπόθεση (C-563/21), κατά του Πολωνού υπηκόου Y, είχαν εκδοθεί από τις πολωνικές δικαστικές αρχές έξι ΕΕΣ, με σκοπό την άσκηση ποινικής δίωξης στην Πολωνία.

Και οι δύο εκζητούμενοι συνελήφθησαν στην Ολλανδία και αντιτάχθηκαν στην παράδοσή τους. Το Επαρχιακό Δικαστήριο του Άμστερνταμ, το οποίο επελήφθη της υπόθεσης, επεσήμανε ότι, από το 2017, υπάρχουν στην Πολωνία συστημικές ή γενικευμένες ελλείψεις που επηρεάζουν το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, λόγω ορισμένων μεταρρυθμίσεων που αφορούν το σύστημα διορισμού των δικαστών. Ειδικότερα, οι

---

¹⁹¹ Ενδεικτικά Poltorak (C-452/16 PPU), Kovalkovas (C-477/16 PPU), NJ (C-489/19).

¹⁹² Σκ. 44.

¹⁹³ Απόφαση της 22^{ης} Φεβρουαρίου 2022, C-562/21 και C-563/21.

Πολωνοί δικαστές διορίζονται κατόπιν αιτήσεως του Krajowa Rada Sądownictwa (KRS), ενός φορέα που διαπιστώθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο της Πολωνίας ότι δεν είναι ανεξάρτητος¹⁹⁴. Εφόσον οι δικαστές που διορίστηκαν κατόπιν αίτησης του KRS μπορεί να συμμετείχαν στην ποινική διαδικασία που οδήγησε στην καταδίκη του ενός εκζητούμενου ή μπορεί να κληθούν να εκδικάσουν την ποινική υπόθεση του άλλου, η δικαστική αρχή εκτέλεσης του εντάλματος έκρινε ότι υπήρχε πραγματικός κίνδυνος αυτά τα άτομα, εάν παραδοθούν, να υποστούν παραβίαση του θεμελιώδους δικαιώματός τους σε ανεξάρτητο δικαστικό όργανο. Η έλλειψη ανεξαρτησίας επιφέρει πλημμέλειες στη διαδικασία διορισμού των δικαστών, οι οποίες συνεπάγονται, υπό τις εκάστοτε περιστάσεις, την παραβίαση των εγγυήσεων της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας, κατά την έννοια του πολωνικού Συντάγματος, του άρθρου 47 του Χάρτη και του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ¹⁹⁵. Υπό αυτές τις συνθήκες, η δικαστική αρχή εκτέλεσης του ΕΕΣ απηύθυνε προδικαστικά ερωτήματα στο ΔΕΕ.

Ως προς την υπόθεση C-562/21 το αιτούν δικαστήριο ρωτά ποιο κριτήριο θα εφαρμόσει, όταν εξετάζει αν προσεβλήθη το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη του εκζητούμενου, εφόσον δεν υφίσταται αποτελεσματικό μέσο ένδικης προσφυγής κατά ενδεχόμενης προσβολής του εν λόγω θεμελιώδους δικαιώματος που χώρισε κατά τη διαδικασία που κατέληξε στην έκδοση καταδικαστικής απόφασης εις βάρος του. Ως προς την υπόθεση C-563/21, το αιτούν δικαστήριο ρωτά αν θα πρέπει να εφαρμόσει τον έλεγχο δύο σταδίων της απόφασης L.M., όταν ο εκζητούμενος δεν δύναται να εξακριβώσει, κατά τον χρόνο της παράδοσής του, τη σύνθεση του δικαστηρίου που θα τον δικάσει, λόγω της τυχαίας ανάθεσης των υποθέσεων και όταν στο κράτος μέλος έκδοσης του εντάλματος δεν υφίσταται αποτελεσματικό μέσο προσφυγής, ώστε να προσβάλει το κύρος του διορισμού των δικαστών.

Αρχικά, το ΔΕΕ υπενθύμισε ότι, δεδομένης της ύπαρξης αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών, η εκτέλεση των ΕΕΣ αποτελεί κανόνα και, ως εκ τούτου, οι εξαιρέσεις που επιτρέπουν την άρνηση εκτέλεσής τους πρέπει να ερμηνεύονται στενά. Σε αυτό το πλαίσιο η δικαστική αρχή εκτέλεσης του ΕΕΣ δεν μπορεί να απαλλαγεί από τον έλεγχο των δύο σταδίων. Ειδικότερα, κατά τον έλεγχο περί ύπαρξης συστημικών ή γενικευμένων ελλείψεων, σχετικά με την ανεξαρτησία του δικαστικού σώματος στο κράτος μέλος έκδοσης, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη μεταξύ άλλων, η

---

¹⁹⁴ Επιτροπή κατά Πολωνίας, C-791/19.

¹⁹⁵ Σκ. 15, ο.π.

προσωπική κατάσταση του εκζητούμενου, η φύση του αδικήματος και το πραγματικό πλαίσιο της υπόθεσης. Ακόμη και η αύξηση των συστημικών ή γενικευμένων ελλείψεων δεν μπορεί από μόνη της να δικαιολογήσει την άρνηση εκτέλεσης του ΕΕΣ¹⁹⁶. Επομένως, σε ένα πρώτο στάδιο πρέπει να εξεταστεί από το κράτος εκτέλεσης αν υφίσταται πραγματικός κίνδυνος παραβίασης του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη στο κράτος μέλος έκδοσης λόγω συστημικών ή γενικευμένων ελλείψεων και σε ένα δεύτερο στάδιο αν ο συγκεκριμένος εκζητούμενος στο πλαίσιο της συγκεκριμένης υπόθεσης διατρέχει τέτοιο κίνδυνο λόγω των ελλείψεων δικαστικής ανεξαρτησίας στο κράτος έκδοσης.

Όσον αφορά το πρώτο στάδιο ελέγχου, η αρχή εκτέλεσης πρέπει να εξετάσει την ύπαρξη πραγματικού κινδύνου προσβολής του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, ιδίως του κινδύνου που συνδέεται με την έλλειψη ανεξαρτησίας των δικαστηρίων του κράτους μέλους έκδοσης του εντάλματος ή με την παραβίαση της απαιτήσεως περί εκδίκασης της υποθέσεως από νομίμως συσταθέν δικαστήριο, λόγω συστημικών ή γενικευμένων πλημμελειών στο εν λόγω κράτος μέλος, με γνώμονα το επίπεδο προστασίας του θεμελιώδους δικαιώματος που κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη. Το δικαίωμα να κριθεί κανείς από ένα δικαστήριο «που έχει συσταθεί από το νόμο» περιλαμβάνει, από τη φύση του, τη διαδικασία δικαστικού διορισμού¹⁹⁷

Τονίζεται, ωστόσο, ότι η δικαστική αρχή εκτέλεσης πρέπει να προβεί σε συνολική αξιολόγηση ορισμένων παραγόντων, βάσει τυχόν αποδεικτικών στοιχείων που είναι αντικειμενικά, αξιόπιστα, συγκεκριμένα και κατάλληλα ενημερωμένα σχετικά με τη λειτουργία του δικαστικού συστήματος του κράτους μέλους έκδοσης. Το γεγονός ότι ένα όργανο, όπως το KRS, το οποίο εμπλέκεται στον διορισμό των δικαστών, αποτελείται, ως επί το πλείστον, από μέλη που εκπροσωπούν ή επιλέγουν το νομοθετικό και το εκτελεστικό σώμα, δεν αρκεί καθ' εαυτό για να δικαιολογήσει την άρνηση της δικαστικής αρχής που εκτελεί ένα ΕΕΣ να παραδώσει τον εκζητούμενο.

Όσον αφορά το δεύτερο στάδιο ελέγχου, το ΔΕΕ επισήμανε **ότι ο εκζητούμενος έπρεπε να προσκομίσει συγκεκριμένα στοιχεία** που να υποδηλώνουν ότι οι ελλείψεις στο δικαστικό σύστημα της Πολωνίας έχουν επηρεάσει ή ενδέχεται να επηρεάσουν την ποινική του υπόθεση.¹⁹⁸ Τα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία μπορούν να συμπληρωθούν,

---

¹⁹⁶ Σκ. 51, ο.π.

¹⁹⁷ Σκ. 57, ο.π.

¹⁹⁸ Σκ. 83, ο.π.

κατά περίπτωση, από πληροφορίες που παρέχονται από τη δικαστική αρχή έκδοσης. Ενδεικτικά, το ΔΕΕ αναφέρει στοιχεία που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη για την αξιολόγηση της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας του δικαστικού οργάνου που δίκασε ή θα κληθεί να εκδικάσει την ποινική υπόθεση. Επίσης, επισημαίνει ότι το γεγονός πως ένας ή περισσότεροι δικαστές που διορίστηκαν από την KRS είχαν αποφασίσει ή θα αποφάσιζαν για την υπόθεση του εκζητούμενου δεν είναι επαρκές για την άρνηση εκτέλεσης του ΕΕΣ.¹⁹⁹

Η ως άνω απόφαση είναι ένα νέο παράδειγμα των πρόσφατων αποφάσεων του ΔΕΕ που εγείρουν το ευαίσθητο ζήτημα των εντάσεων μεταξύ της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και του στόχου της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων²⁰⁰. Στην παρούσα απόφαση, το ΔΕΕ αναγνώρισε ότι μια αρχή εκτέλεσης μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ σε περίπτωση που ένα δικαστήριο που καλείται να εκδικάσει την ποινική διαδικασία του καταζητούμενου σαφώς στερείται δικαιοδοσίας για τον σκοπό αυτό. Επαναλαμβάνοντας αυστηρούς όρους μιας τέτοιας άρνησης, το Δικαστήριο δίνει ιδιαίτερη έμφαση στον κρίσιμο ρόλο της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, «τον ακρογωνιαίο λίθο της δικαστικής συνεργασίας», στη λειτουργία του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, με τα κύρια επιχειρήματα παραμένουν η ανάγκη αποφυγής της ατιμωρησίας και μη παρέμβασης στη διαδικασία του άρθρου 7. Ωστόσο, η απόφαση δεν λαμβάνει πολύ υπόψη ότι η ατιμωρησία θα μπορούσε να αποφευχθεί με τη μεταφορά της ποινικής διαδικασίας.

Η απόφαση X και Y ακολουθεί τα επιχειρήματα της απόφασης L.M. Το ΔΕΕ, όμως, επιφορτίζει τον ίδιο τον εκζητούμενο με την εξεύρεση αποδεικτικών στοιχείων που να υποδηλώνουν παραβίαση του δικαιώματος του σε δίκαιη δίκη στην υπόθεσή του. Αυτό αφορά τόσο το πρώτο όσο και το δεύτερο στάδιο της εξέτασης του κατά πόσον υπάρχει πραγματικός κίνδυνος παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων για δίκαιη δίκη και εάν αυτός ο κίνδυνος θα πραγματοποιηθεί στη συγκεκριμένη κατάσταση του εκζητούμενου. Η λύση αυτή δημιουργεί αρκετά προβλήματα. Στην πράξη είναι δύσκολο να παρασχεθούν από τον εκζητούμενο τα απαραίτητα στοιχεία, προκειμένου να πειστεί η αρχή εκτέλεσης ότι το ΕΕΣ πρέπει να μην εκτελεστεί, ειδικά όταν εκκρεμεί ποινική δίωξη του εκζητούμενου και αυτός δεν γνωρίζει τη σύνθεση του δικαστηρίου,

---

¹⁹⁹ Σκ. 76, ο.π.

²⁰⁰ βλ. π.χ. υποθέσεις LM (C-216/18), X and Y κατά Openbaar Ministryie (C-562/21) και général aux réfugiés et aux apatrides (C-483/20).

ενώ παράλληλα μπορεί να βρίσκεται και υπό κράτηση, αναμένοντας την απόφαση περί παράδοσης του ή μη στο κράτος έκδοσης. Εν ολίγοις, η απόφαση X και Y επιβεβαιώνει ότι ακόμη και αν υπάρχουν κατάφωρες ελλείψεις στη λειτουργία του δικαστικού συστήματος, η εκτέλεση του ΕΕΣ μπορεί να απορριφθεί αποκλειστικά σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Έτσι, η νομολογία του ΔΕΕ όπως καθιερώθηκε στο «LM» θα παραμείνει χάρτινη τίγρη. Το «ποσοστό επιτυχίας» για τον κατηγορούμενο θα είναι σχεδόν μηδενικό.4.3.1

Λ. Συμπέρασμα.

Ο μηχανισμός λειτουργίας του ΕΕΣ, αδιαμφισβήτητα έχει συμβάλλει στην αναβάθμιση της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις. Ωστόσο, δεν μπορούν να παραβλεφθούν οι κίνδυνοι που προξενεί για τα θεμελιώδη δικαιώματα, οι οποίοι ενισχύονταν έτι περαιτέρω με την προγενέστερη της Aranyosi Căldăraru νομολογία.

Με τη μεταστροφή της νομολογίας του ΔΕΕ με την ως άνω απόφαση, τα πράγματα έχουν βελτιωθεί ωστόσο υπάρχει ακόμα περιθώριο βελτίωσης. Η νομολογία του ΔΕΕ μέχρι σήμερα έχει δεχθεί στο μηχανισμό του ΕΕΣ ότι η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των Κρατών Μελών κλονίζεται και έτσι δικαιολογείται η άρνηση εκτέλεσης του ΕΕΣ, όταν διακυβούνται το απόλυτο δικαίωμα της απόλυτης απαγόρευσης απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης και το σχετικό δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, ειδικότερα λόγω έλλειψης δικαστικής ανεξαρτησίας.

Αδιαμφισβήτητα η νομολογία του ΔΕΕ θα μπορούσε να επεκταθεί και σε άλλα θεμελιώδη δικαιώματα, Λ.χ. η Ένωση Ευρωπαίων Ποινικολόγων εξέδωσε τον Οκτώβριο του 2017 εγχειρίδιο για το ΕΕΣ απευθυνόμενο προς τους συνηγόρους υπεράσπισης²⁰¹, στο οποίο συμπεριέλαβε μεταξύ των θεμελιωδών δικαιωμάτων και το κατοχυρωμένο στο άρθρο 7 του ΧΘΔΕΕ, δικαίωμα του σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, η παραβίαση του οποίου μπορεί να περιορίσει την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης.

Επιτακτική είναι η ανάγκη εγκατάλειψης του εξατομικευμένου σκέλους του ελέγχου της δικαστικής ανεξαρτησίας, ενόψει των συνεχών δυσμενών εξελίξεων στην Πολωνία

---

²⁰¹ «How to Defend a European Arrest Warrant Case – ECBA Handbook on the EAW for Defence Lawyers».

και στην Ουγγαρία, ώστε το ΔΕΕ να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων, αναλαμβάνοντας ουσιαστικά και όχι φαινομενικά δράση έναντι κρατών μελών που καταλύουν το κράτος δικαίου.

Κατά την προσωπική εκτίμηση της γράφουσας, παρόλο που η νομολογία του ΔΕΕ πλέον κινείται ως επί το πλείστον στη σωστή κατεύθυνση, ήτοι ότι η εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης δεν ισοδυναμεί με τυφλή εμπιστοσύνη, προς την αποκατάσταση της ισορροπίας μεταξύ αμοιβαίας εμπιστοσύνης/αναγνώρισης και προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, προτιμότερη είναι η προσθήκη ενός επιπλέον λόγου άρνησης εκτέλεσης στην ΑπΠλ 2002/584 σχετικού με τα (ενωσιακά) θεμελιώδη δικαιώματα, στο πρότυπο του άρθρου 11 παρ. 1 περ. στ) της Οδηγίας 2014/41/ΕΕ για την ΕΕΕ και του άρθρου 8 παρ. 1 περ. στ) του Κανονισμού 2018/1805 για την αμοιβαία αναγνώριση αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης. Μία τέτοια πρόβλεψη θα κατοχυρώσει με μεγαλύτερη ασφάλεια μία γενικευμένη υποχρέωση σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητουμένου, σεβόμενη παράλληλα την ανάγκη αποτελεσματικότητας της ενωσιακής δικαστικής συνεργασίας και την αρχή της υπεροχής του ενωσιακού δικαίου, καθώς η άρνηση εκτέλεσης θα στηρίζεται στα θεμελιώδη δικαιώματα του άρθρου 6 ΣΕΕ και του Χάρτη και όχι στα επιμέρους εθνικά Συντάγματα. Στην βελτίωση του συστήματος του ΕΕΣ θα συνέβαλε και ο έλεγχος αναλογικότητας σε σχέση με τη βαρύτητα του αδικήματος, τόσο από τη δικαστική αρχή έκδοσης πριν την έκδοσή του, όσο και από τη δικαστική αρχή εκτέλεσης, ως ενδεχόμενος λόγος άρνησης εκτέλεσης, σε περίπτωση παραβίασης της αρχής από το κράτος έκδοσης.

Με τα σημερινά δεδομένα, το ΕΕΣ θα εξακολουθεί να δοκιμάζει τα όρια της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών, εντός μίας Ευρώπης που περιέχει στους κόλπους της κράτη μέλη με σημαντικές διαφορές στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και που αντιμετωπίζει γενικευμένη κρίση αξιών, των οποίων ο σεβασμός θεωρούνταν, μέχρι πρότινος, αυτονόητος από όλα τα κράτη μέλη.

E. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Α.Τζαννετής, Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητούμενου στην Ενωσιακή Ποινική Συνεργασία, Π.Ν. Σάκκουλας.

Α. Τζαννετής, Η ευρωπαϊκή εντολή έρευνας, ΠοινΧρ 2018, σελ. 81

Η. Αναγνωστόπουλος (2017), Δικαιώματα των κατηγορουμένων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ.

Δ. Βούλγαρης σε: Σ. Παύλου/ Θ. Σάμιο (επιμ.) (2013), Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι, Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, 3^η έκδοση, Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ.

Δ. Ζημιανίτης, Η Ποινική Δικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Το τρέχον πλαίσιο δικαστικής συνεργασίας στις ποινικές υποθέσεις. Δυναμική και Τάσεις, 2020, σελ. 338 επ.

Θ. Παπακυριάκου, σε: Β. Σκουρή, Συνθήκη της Λισσαβόνας. Ερμηνεία κατ' άρθρο, Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις άρθρο 82 ΣΛΕΕ, Σάκκουλας 2020, σελ. 850 επ.

Μ. Βηλαράς, Δικαστική Ανεξαρτησία και Αρχές της Αμοιβαίας Εμπιστοσύνης και Αναγνώρισης στην Πρόσφατη Νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ευρωπαϊκό Δίκαιο 2019, σελ. 129.

Μ. Καϊάφα- Γκμπάντι (2003), Το ποινικό δίκαιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη.

Μ. Καϊάφα – Γκμπάντι, Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης: Οι ρυθμίσεις του Ν. 3251/2004 και η μετάβαση από την έκδοση στην παράδοση, Ποινική Δικαιοσύνη 2004, σελ. 1310.

Μ. Καϊάφα – Γκμπάντι, Κοινές δικονομικές αρχές ως βάση μιας διακρατικής ποινικής καταστολής, Ποινικά Χρονικά 2007, σελ. 673.

Μ. Καϊάφα – Γκμπάντι (2011), Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο και Συνθήκη της Λισσαβόνας, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα Θεσσαλονίκη.

- Δ. Μουζάκης (2009), Το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, Νομική Βιβλιοθήκη.
- Δ. Μουζάκης, Δ. Κιουπής, Ρ.Ε. Παπαδοπούλου (2011), Το Ποινικό Δίκαιο μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας, Νομική Βιβλιοθήκη.
- Γ. Μπέκας, Πολιτικές Επιλογές και Δίκαιο. Η έκδοση- προσαγωγή- παράδοση του εκζητούμενου και το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, Ποινικός Λόγος 2007, τόμ.β, σελ.549επ.
- Χ. Μυλωνόπουλος, Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, Ποινικός Λόγος 2003, σελ. 2259-2260.
- Χρ. Μυλωνόπουλος, Κοινοτικό Ποινικό Δίκαιο και Γενικές Αρχές του Κοινοτικού Δικαίου, Ποινικά Χρονικά 2010, σελ. 161.
- Χ. Μυλωνόπουλος (2021), Διεθνές και Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο, 3^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη.
- Ο. Τσόλκα, Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, Ποινικά Χρονικά 2002, σελ. 103.
- Ο. Τσόλκα, Αμοιβαία αναγνώριση ποινικών αποφάσεων και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων εντός του χώρου ασφάλειας, ελευθερίας και δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ποινικά Χρονικά 2018, σελ. 425.
- Π. Τσιρίδης,, Η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΠοινΧρ/2004,σελ.291

ΞΕΝΗ

Caiero, Pedro, ‘Scenes from a marriage’ : Trust, Distrust and (re) assurances in the execution of a European Arrest Warrant, in 20 Year Anniversary of the Tampere Programme , Europeanisation Dynamics of the Eu Area of Freedom, Security and Justice (eds Carrera, Curtin, Geddes), σελ. 239 επ.

Korenika F. και Doli D., No more unconditional “mutual trust” between the Member States: an analysis of the landmark decision of the CJEU in Aranyosi and Caldaru., European Human Rights Law Review 2016, σελ.542 επ.

V. Mitsilegas , The principle of Mutual Recognition European Criminal Law, Η ποινική δικονομία της ΕΕ, 8ο Συνέδριο Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων, Νομική Βιβλιοθήκη 2020, σελ. 15 επ.

Miguel Poiares Maduro (2007) So close and yet so far: the paradoxes of mutual recognition, Journal of European Public Policy, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://dot.dirittopubblico.uniroma2.it/files/2014/05/MPMaduro.SoCloseAndYetSoFar.2007.pdf>

Nicolaïdis, Kalypso, (2007) 'Trusting the Poles? Constructing Europe through mutual recognition', Journal of European Public Policy, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση http://kalypsonicolaidis.com/wpcontent/uploads/2015/02/2007_TrustingthePoles1.pdf

Sievers Julia, Managing diversity: The European Arrest Warrant and the potential of mutual recognition as a mode of governance in EU Justice and Home Affairs, Paper to be presented at the EUSA Tenth Biennial International Conference Montréal, Canada, 17 – 19 May 2007, διαθέσιμη στην διεύθυνση <http://aei.pitt.edu/8036/1/sievers-j-08i.pdf>

Thomas Wahl, No Carte Blanche to Refuse EAWs from Poland 14 April 2022, , διαθέσιμο στο <https://eucrim.eu/news/cjeu-no-carte-blanche-to-refuse-eaws-from-poland/>.

Dusterhaus, Dominic, judicial Coherence in the Area of Freedom, Security and Justice – Squaring Mutual Trust with Effective Judicial Protection, REALaw 2015, σελ. 151 επ.

Willems, Aure, Mutual Trust as a Term of Art in Eu Criminal Law: Revealing its Hybrid Character, EJLS 2016, σελ. 212 επ.

Cambien, Nathan, Mutual Recognition and Mutual Trust in the Internal Market, Europeanpapers 2017, σελ. 93 επ.

Brouwer, Evelin , Mutual Trust and the Dublin Regulation : Protection of Fundamental Rights in the EU and the Burden of Proof, ULRev 2013, σελ. 136.

Damien, in: Brouwer/Gerald, Mapping Mutual Trust: Understanding and Framing the Role of Mutual Trust in EU Law (2016), σελ. 69 επ.

Jassens, The Principle of Mutual Recognition in Eu Law, Oxford 2014, σελ. 28,30.

Von Danwitz, Der Grundsatz des gegenseitigen Vertrauens zwischen den Mitgliedstaaten der Eu. Eine wertebasierte Garantie der Einheit und Wirksamkeit des Unionsrecht, EuR 2020, σελ. 61 επ.

Schwarz Michael, Grundlinien der Anerkennung in Raum der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts, Tübingen 2016, σελ.195.